

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 32.

Fredagen den 4 april.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 28 och 29 nästlidna mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten av riksdagens andra kammare herr *Karl Andersson*, Eliantorp, på grund av sjukdom (»förkylning», feber, hosta) ej kan tills vidare närvara vid förhandlingarna, intygas.

Stockholm den 3 april 1919.

Birger Åkerblom,
leg. läk.

§ 3.

Herr vice talmannen meddelade att hans excellens herr statsministern samt herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet tillkännagivit, att de vid morgondagens sammanträde ämnade besvara herrar Vännerströms och Normans interpellationer med anledning av Finlands riksföreständares besök i Stockholm.

§ 4.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna nr 390 och 391 av herrar *Olsson* i Ramsta och *Runefors*;

till bankoutskottet motionen nr 392 av herr *Bengtsson* i Norup m. fl.;

till behandling av lagutskott motionen nr 393 av herrar *Bengtsson* i Norup och *Jönsson* i Revinge;

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 32.

till bevillningsutskottet motionen nr 394 av herr *Källman m. fl.*;
till statsutskottet motionen nr 395 av herrar *Welin* och *Bengtsson* i Norup;
till jordbruksutskottet motionen nr 396 av herrar *Welin* och *Bengtsson* i Norup; samt
till bankoutskottet motionen nr 397 av herr *Welin m. fl.*

§ 5.

Vidare föredrogos, men bordlades åter första lagutskottets utlåtanden nr 15—17, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4 och andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 5—8.

§ 6.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herrar *Öberg* och *Lidström*, nr 398, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 247, med förslag till lag om arbetstidens begränsning;

herr *Hagman* i Stockholm *m. fl.*, nr 399, i anledning av samma proposition; och

herr *Moberger*, nr 400, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 372, angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 79, i anledning av väckta motioner om ersättning åt ingenjören G. Ericsson för liden förlust vid uppförande av kasernetablissemang för Västgöta regemente;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för statsunderstöd åt föreläsningsanstalter och föreläsningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för två läroverkslärare att ingå på 1918 års avlöningsstat;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående be- myndigande för järnvägsstyrelsen att utgiva ersättning i anledning av järnvägsolyckan vid Geteå; och

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under titel utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag för införande av genomgående tryckluftsbroms vid statens järnvägar; samt

från bankoutskottet:

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående minskning av den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigbetänkanden.

§ 8.

Till bordläggning anmälles:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående semester åt rektorerna vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter, ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till läroverksadjunkten P. E. F. Ågren; och

nr 45, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatsens för år 1920 femte huvudtitel;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för statsens veterinärbakteriologiska anstalt m. m.;

nr 44, i anledning av vissa i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställningar angående statsens skogs-försöksanstalt m. m.;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 83 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition framställda förslag angående anslag till specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas förnygring m. m.;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användning av besparingar, som uppkommit å vissa, till styrelsens för skogshögskolan och statsens skogsförsöksanstalt disposition ställda anslag;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av 1918 års avkastning av statsens hästavelsfond;

nr 48, i anledning av väckt motion angående höjning av statsbidraget till jordbrukskassor;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den Växjö domkyrka tillhöriga lägenheten Lekamensgårdet eller Kampen nr 2 i Växjö socken;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och aktiebolaget Skogaholms bruk;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning i arvodena till avvitringslantmätare;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1920 för egnahemslånefonden; och

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans andel i Elinghems myr i Gottlands län; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, med anledning av första kammarens beslut rörande inom nämnda kammare väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående utlämnande från apotek av viss homöopatisk medicin.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Röing* under den 5 april och

» *Kant* » 3 dagar fr. o. m. den 5 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,19 e. m.

In fidem
Per *Cronvall*.

Lördagen den 5 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes ett till kammaren inkommet så lydande protokoll:

År 1919 den 4 april sammanträdde kamrarnas valmän för utseende av en kommitterad för tryckfrihetens vård efter avlidne professorn Karl Warburg; och befunnos efter valets slut rösterna hava utfallit sålunda:

ledamoten av riksdagens första kammare, redaktören	
O. von Zweigbergk	13 röster
professorn I. O. Bendixson	5 »
» H. E. Schück	4 »
ledamoten av riksdagens första kammare, professorn	
N. E. Alexanderson	2 ;

i följd varav ledamoten av riksdagens första kammare, redaktören O. von Zweigbergk blivit utsedd till kommitterad för tryckfrihetens vård.

Philip Klingspor.

Erik Röing.

Mauritz Hellberg.

Ivar Vennerström.

Jämte det detta protokoll lades till handlingarna, beslöt kammaren, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll underrättas om valet samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnande för den valde, dels ock till paragraf rörande valet i riksdagsbeslutet.

§ 2.

I enlighet med därom den 2 i denna månad fattat beslut företogs nu val av en ledamot att handhava vården om kammarens ekonomiska angelägenheter; och blev därtill utsedd herr *Lindvall* med 126 röster.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmålla valet.

§ 4.

Svar å interpellationer.

Herr talmannen lämnade härpå ordet till

Hans excellens herr statsministern E d é n, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Med andra kammarens tillstånd har herr Venerström till mig framställt följande fråga.

Vad är anledningen till att den svenska regeringen till Sverige inbjudit den finske riksföreståndaren?

Med anledning härav ber jag att först få erinra därom, att frågor om inbjudning av statsöverhuvud i främmande länder icke behandlas såsom regeringsärenden i egentlig mening. Sådan inbjudning utgår från Konungen, vilken mottager vederbörande statsöverhuvud såsom sin gäst, utan föredragning i konselj, om det också faller av sig självt, att den sker i samförstånd med den ansvariga utrikesledningen. Så har även i detta fall varit förhållandet. Ehuru sålunda här icke är fråga om en regeringshandling i egentlig mening, är regeringen naturligtvis fullt beredd att taga ansvaret för inbjudningen.

På interpellantens fråga om anledningen till inbjudningen kan jag svara med att hänvisa till Konungens tal till riksföreståndaren vid festen på slottet den 12 februari, vari syftet med detta svenska initiativ fått ett klart och otvetydigt uttryck. Den finske riksföreståndaren inbjöds hit och mottogs här såsom representant för det fria Finland, vars självständighet Sverige först bland alla stater skyndat att erkänna, och besöket utgör alltså ett led i den svenska regeringens strävanden att med detta grannland befästa och utveckla de nära vänskapliga förbindelser, som efter regeringens mening påkallas av båda ländernas långa gemensamma historia och ömsesidiga intressen. Besöket gav särskilt tillfälle att manifestera Sveriges önskan att även Finland måtte, i den mån förhållandena det medgiva, beredas tillträde till det skandinaviska samarbete, som kommit till stånd mellan Sverige, Norge och Danmark under dessa senaste år, och som länt dessa länder till så stor båtнад. Att dessa strävanden och önskningsar mötte genklang från den finska statsledningens sida, därom gav den finske riksföreståndarens svar på Konungens tal ett oförtydligt vittnesbörd.

Vad interpellanten i sin motivering anförde om stämningen i vissa kretsar i Sverige med anledning av detta besök måste föranleda den anmärkning, att det icke står i god överensstämmelse med den hänsyn, som man är skyldig statsöverhuvudet i ett grannland, med vilket vi alla önska upprätthålla och utveckla ett vänskapligt förhållande. Den upprörda tid, i vilken vi leva, och de betydelsefulla frågor, som föreligga mellan Sverige och Finland, borde alldeles särskilt mana till att icke försvåra regeringarnas arbete på samförstånd och samverkan genom att från svensk sida riva upp de inre finska motsättningar, som vi alla hoppas att vårt grannland nu börjat att övervinna.

Vidare anförde:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet L ö f g r e n: Herr talman, mina herrar! Andra kammaren har på anhållan av

herr J. D. Norman i Läckeby den 15 februari 1919 bifallit fram-
 ställandet av följande till mig riktade spörsmål:

Svar å interpellationer.
 (Forts.)

1. Anser statsrådet att de uttalanden som de sista dagarna förekommit i tidningen »Folkets Dagblad Politiken» och en del andra tidningsorgan i samband med besöket i Stockholm av Finlands riksföreståndare varit av den art, att de icke äro åtalbara enligt bestämmelserna i gällande tryckfrihetsförordning?

2. Om så icke är fallet, har statsrådet för avsikt att i förevarande fall tillämpa grundlagens bestämmelser?

3. Har statsrådet för avsikt att verkställa utredning och föreslå åtgärder om sätt på vilka förhållanden, sådana som de nu påtalade må kunna förebyggas?

1. 2. Ehuru beträffande de två förstnämnda frågorna, vilka beröra mina ämbetsåtgärder i tryckfrihetsmål, man kan ifrågasätta befogenheten och lämpligheten att därom framställa interpellation, vill jag, då kammaren medgivit densamma, icke undandraga mig att därå lämna svar.

Jag kan härvid inskränka mig till att hänvisa till det förhållande, som säkerligen numera är interpellanten bekant, att vid den tidpunkt, då hans interpellation framställdes, åtgärd redan vidtagits för att åvägabrunga åtal mot den här i Stockholm utkommande tidningen »Folkets Dagblad Politiken» på grund av smädelser mot Finlands riksföreståndare Mannerheim under hans besök härstädes sistlidne februari månad.

Då emellertid interpellanten i motiveringen till sin interpellation vidrört tidigare av mig vidtagna ämbetsåtgärder i anledning av tidningsuttalanden mot främmande makt och dess representanter, begagnar jag tillfället att för kammaren i korthet angiva de synpunkter, som varit bestämmande för mitt ingripande mot i dylika fall begångna missbruk av tryckfriheten.

Härvid vill jag till en början erinra, att den befattning, som chefen för justitiedepartementet grundlagsenligt har i tryckfrihetsmål, i allmänhet inskränker sig till övervakning, med hjälp av särskilda ombud, av tryckfrihetens utövning, men att däremot rätt till åtals anställande och därmed sammanhängande sakprövning tillkommer justitiekanslern såsom högsta åklagarmyndighet. När chefen för justitiedepartementet vid granskning av inlämnade skrifter för sin del finner sådant påkallat, remitteras tryckt skrift till justitiekanslern för den åtgärd, denne finner lagligen böra vidtagas; och har justitiekanslern därefter att på eget ansvar besluta om åtal.

De bestämmelser, som avse att bereda särskilt rättsskydd åt främmande makt och dess representanter, återfinnas i § 3 mom. 9 tryckfrihetsförordningen, jämförd med 8 kap. 28 § strafflagen. Stadgandet i tryckfrihetsförordningen drabbar smädliga, förgripiga eller till osämja med främmande makter svftande omdömen och yttranden om samtida nationer eller stater, med vilka riket är i fredligt förhållande, om deras varande överhet, regering och regeringsätt, höga ämbetsmän och sändebud, inre eller yttre förhållanden. företag eller underhandlingar. För bestämmande av straffet hän-

Svar å inter-
pellationer.
(Forts.)

visar paragrafen till 8 kap. 28 § strafflagen, som lyder: »Talar eller skriver man smädligen emot person, som i 27 § nämnd är, eller förgriper man sig emot honom med hotelse eller annan missfirmlig gärning, straffes högst med straffarbete i två år». Den nämnda 27 § i 8 kap. strafflagen, vartill 28 § i sin ordning hänvisar, lyder så: »Förgriper sig någon med våld eller annan misshandel å främmande stats regent, medan han här i riket vistas, dömes» etc., varjämte slik förgripelse å främmande makts sändebud här i riket i samma 27 § belägges med straff.

Under världskriget har tyvärr en del av våra tidningar icke alltid iakttagit den korrekta hållning i förhållande till utländska makter, som bort följa av vårt lands och dess skilda regeringars deklarerade neutralitet. På förekommen anledning har, under olika skeden av kriget, pressen från skilda regeringars sida vid upprepade tillfällen måst anmanas att avhålla sig från yttranden av det slag, som i tryckfrihetsförordningen beskrives. Enligt praxis, som under världskriget tillämpats, har emellertid för *åtalsåtgärd* jämlikt nyss angivna straffbud plägat förutsättas, att främmande makts härvarande representant uttryckligen framställt begäran om åtal mot viss angiven artikel. Endast i sådant fall har man ansett sig äga visshet om, att den främmande staten känt sig kränkt eller att fara för osämja eller missförstånd, varom tryckfrihetsförordningen ordar. förefunnes.

I början av min ämbetstid fick jag tillfälle att giva uttryck för min anslutning till denna praxis i anledning av anmälan från en svensk fredsorganisation mot innehållet av olika artiklar i tidningarna Aftonbladet och Nya Dagligt Allehanda, vilka anmäla- ren funnit smädliga mot vissa västmakter och deras ledande statsmän. Anmälan föranledde icke till någon min åtgärd på grunder, vilka sedermera på begäran delgivits anmäla- ren och därefter av denne publicerats. Därvid har jag, efter det jag omnämnt innehållet av mitt beslut i nu berörda avseende yttrat följande:

»Emellertid hava representanter för pressen erinrats om det olämpliga i publicerandet av artiklar, som kunde störa rikets goda förhållande till främmande makter, vilket förfaringssätt under rådande förhållanden enligt min mening varit att föredraga framför anställande av ett flertal åtal, detta särskilt i fall där åtgärd för åtal icke påkallats av vederbörande utländska stats egen representation. Jag vill slutligen som min mening uttala, att det torde vara i överensstämmelse med god praxis, att anmälan för åvägabringande av åtal på grund av smädelser mot främmande makt göres, icke av svenska medborgare, utan av vederbörande utländska representation för den makt, som i ett visst fall anser att sådan kränkning förekommit.»

I tre fall, då uttrycklig framställning därom gjorts av vederbörande minister, har under min ämbetstid ett ingripande för att åvägabringa åtal ansetts böra äga rum. På tvske ministerns anhållan remitterades i mars 1918 till justitiekanslern för laga åtgärd fråga om åtal mot »Folkets Dagblad Politiken» på grund av smädelser

mot tyska riket och dess kejsare. Åtal väcktes och ledde till fällande bötesdom. I enahanda ordning anhängiggjordes åtal i augusti 1918 mot tidningen »Aftonbladet» i Stockholm och i oktober samma år mot tidningen »Vidi» i Göteborg på grund av angivna smädelser mot, i förra fallet Amerikas president, och i senare fallet jämväl vissa andra av västmakternas ledande statsmän.

I dessa senare mål frikändes emellertid respektive tidningsutgivare av juryn.

Utgången i de mål, där svaranden i dylika fall under kriget friats, har stundom visat sig utöva en lika irriterande verkan på folkstämningen inom vederbörande främmande land, som de pressuttalanden, mot vilka dess representants anmälan riktat sig. På grund härav och till följd av den osäkerhet och ojämnhet i rättstillämpningen, som obestriddligen utmärka vårt juryförfarande i tryckfrihetsmål, ha vid ett flertal tillfällen främmande makts härvarande representanter avstått från att vidhålla fordran på ett ingripande, som de i och för sig ansett påkallat.

Härmed har jag redogjort för de omständigheter under vilka jag — för att citera interpellanten — »förut ingripit mot tidningsuttalanden emot främmande land och dess representant».

Vad åter angår det fall, som utgör ämnet för interpellantens spörsmål, har Finlands riksföreståndare, så snart han personligen beträtt svenskt område, givetvis ansetts berättigad att — oberoende av varje åtgärd från Finlands härvarande beskickning — åtnjuta det omedelbara rättsskydd, som svensk strafflag och tryckfrihetsförordning tillerkänna främmande statsöverhuvud. På grund härav har ock det nummer av »Folkets Dagblad Politiken», som å dagen för riksföreståndaren Mannerheims ankomst hit innehöll mot honom riktade smädelser, vilka väckt särskild uppmärksamhet, efter det Kungl. Maj:t medgivit åtal jämlikt 8 kap. 29 § strafflagen, omedelbart remitterats till justitiekanslern för laga åtgärd.

Interpellanten anmärker i sin motivering, som det syns mig med rätta, att den påtalade agitationen särskilt i nu nämnda tidning tagit sig otillåtliga uttryck. Det har därför också ansetts vara tillräckligt att på angivna sätt statuera ett exempel medelst åtgärd mot berörda tidning. Även om enstaka yttringar av samma slag förekommit i andra tidningsorgan, har det icke funnits påkallat att genom massåtal måhända åstadkomma en helt motsatt verkan till den med nu ifrågavarande åtal avsedda.

3. Interpellanten riktar slutligen till mig den frågan, om jag har för avsikt att verkställa utredning och föreslå åtgärder om sätt, på vilka förhållanden sådana som de av honom påtalade må kunna förebyggas.

Därest interpellanten med denna sin fråga vill antyda, att förhandscensur av något slag borde införas, får jag kort och gott på denna hemställan svara *nej* — till inrättandet av någon sådan censur är jag icke sinnad att taga initiativ. I den mån åter interpellanten

Står i under-
pellation.
(Forts.)

Svar å inter-
pellationer.
(Forts.)

vill understryka behovet av en reviderad tryckfrihetsprocess, är jag den förste att vitsorda detta behov. Ett förslag till reviderad tryckfrihetsförordning föreligger också sedan lång tid tillbaka färdigt, men måste likväl frågan härom, på grund av att stridiga meningar yppats rörande viktiga punkter i det föreliggande förslaget, göras till föremål för ytterligare utredning, innan förslag till ny lagstiftning kan avgivas; och tyvärr har jag av mera trängande uppgifter hitills varit förhindrad att slutligen bereda denna fråga för framläggande av förslag till riksdagen.

Herr V e n n e r s t r ö m: Herr talman, mina herrar! Enligt sedvanlig interpellationsritual är det min plikt att tacka herr statsministern för hans svaromål i dag. Jag måste dock säga, att denna min tacksamhet icke är synnerligen stark, då svaret kom väl sent och såväl dess längd som innehåll icke berättigar till synnerligen stor tacksamhet. Det synes mig hava varit möjligt att något förr kunna prestera det svaromål, som kommit från herr statsministern å en för ett par månader sedan framställd interpellation.

Vi hava genom herr statsministern fått klarhet om, att det icke varit från finsk utan från svensk sida, som initiativet kommit till herr Mannerheims besök i Sverige. Vi ha vidare fått klarhet därom, att det var såsom Konungens personliga gäst, icke såsom Sveriges gäst och icke såsom regeringens gäst, som herr Mannerheim besökte Sverige. Jag är tacksam för detta erkännande, att Sverige såsom sådant, den svenska staten icke är pliktig att känna sig över hövan tacksam över det besök, som kom Sverige till del från den finske riksföreståndarens sida. Om Hans Maj:t Konungen personligen vill umgås med vem som helst, så må det nu vara hans ensak. Det kan i detta fall måhända underlätta den rent republikanska agitationen och den republikanska stämning, som finnes inom djupa svenska folkled, ty ifrån deras sida är stämningen gent emot det vita Finland och dess främste talesman av den mest markanta styrka. Jag vill alltså nu slå fast genom herr statsministerns eget svaromål, att det icke varit Sveriges gäst som Mannerheim varit vid detta besök. Och om sedan regeringen själv vill ställa sig bakom Konungen, må nu detta vara regeringens ensak. Men i ett sådant fall bör emellertid denna inbjudan icke formas till en svensk statshandling, och man bör icke från Sveriges sida ställa den svenska statens maktmedel till förfogande på ett sådant sätt, som man tyvärr gjorde under de berömda finska dagarna. När man då ställde den svenska statens allmänna värnpliktiga ungdom och även militära maktmedel till hjälp för att eventuellt värna en främmande, för stora svenska folklager objuden, allt utom välkommen gäst, bör man komma ihåg, att de svenska vapnen, som dock äro betalda av alla, och denna ungdom, som kommer från alla leder, icke äro till för att tjäna såsom värn för någon främmande gäst, mot vilken stora svenska folklager på sakliga skäl rest en synnerligen bestämd opposition.

Herr statsministern yttrade en liten tämligen mjuk maning eller varning att man icke skulle riva upp sårén mellan Sverige och Fin-

land. Den maningen är nog befogad åt alla håll, men även befogad gent emot regeringen själv. Jag tror, att herr Mannerheims besök kommit att fördjupa sårn och icke att läka dem, men då är det också regeringen själv, som genom denna sin inbjudan rivit i sårn på ett sådant sätt, att därigenom måhända klyftan mellan Sverige och Finland kommit att vidgas och icke minskas. Regeringen borde varit i stånd att veta, hurudan stämning det ändå fanns inom breda svenska folklager. Inom det större av de två samverkande regeringspartierna är stämningen tämligen enhällig. Det är icke blott några fattiga och fåtaliga vänstersocialistiska bråkmakare, som gå på den linjen, utan det är hela svenska arbetarvärlden, alltså massan av de valmän och av det folk, som stå bakom regeringen, som i denna fråga intar en bestämt avvisande hållning. Deras stämning mot det vita Finland och den vita terrorns främste talesman är av den karaktär, att de förvisso bestämt undanbedja sig varje fraterniserande mellan demokratiens Sverige och det vita Finland. När man med vetskap om den stämningen ändock utfärdar en inbjudan, leker man själv med elden, och man bör alltså ställa till sig själv den maningen att icke med vett och vilja, icke med öppna ögon söka skärpa den misstämning, som tyvärr i många fall av rent sakliga skäl finnes mellan Sverige och Finland.

Herr statsministern talade om herr Mannerheim såsom representant för det fria Finland och jag förmodar, att i det ordet även lades in betydelsen av representant för det lagliga och demokratiska Finland. Vi kunna icke följa de vägarna. Den svenska arbetarvärlden ser icke i herr Mannerheim någon talesman för det fria Finland, icke för det lagliga Finland och icke för det demokratiska Finland. Han vilar såsom riksföreståndare på en olaglig lantdag. Den lagliga upplöstes av Kerenski år 1917. I denna nya olagliga lantdag var halva styrkan borta, nämligen socialdemokraterna. Av den andra halvan var herr Mannerheim vald — jag vill minnas av 73 mot 37. Han vilar således på tredjedelen av en olaglig lantdag. Man är från regeringens sida synnerligen förfärad över s. k. minoritetsdiktaturer, men vilar ändå icke herr Mannerheims riksföreståndarskap på en minoritetsdiktatur, på ett fåtal av Finlands folk, på en till på köpet olaglig lantdag? De svenska arbetarne ha däremot i herr Mannerheim sett talesmannen för den vita terrorn, som i arkebuseringar och ständrätter efter kriget, efter stridernas slut lät döda tusentals finska män efter en synnerligen summarisk rättsskipning. Vi se i honom talesmannen för den mördande vanvård, som lät i de finska fängelserna och fånglägren tusentals människor omkomma av svält och annan vanvård. Vi se i honom talesmannen för den minoritetsdiktatur, som begagnade denna halva lantdag, detta formliga rump-parlament, för att, innan den lagliga lantdagen kom till stånd, genomdriva reaktionära lagar i en hast, en värnpliktslag på 1 ½ år, försämring av de antagna kommunallagarna, en reaktionär tryckfrihetslag, en reaktionär församlings- och församningsfrihetslag. Vi se därjämte i honom talesmannen för det förtryckssystem, som då äntligen påbud kommit att utfärdas om val till

Stvar á inden-
pellationen.
(Forte.)

Svar å interpellationer.
(Forts.)

en ny lantdag, beslagtogs socialistiska upprop — även högersocialistiska — stryppte tidningarna, stängde Folkets-husen och även upplöste möten för att därigenom om möjligt kunna förhindra, att de finska socialisterna komme att erhålla ökat insteg i den nya finska lantdagen.

Nu sade slutligen herr statsministern, att detta inkallande av herr Mannerheim var en strävan att befästa sambandet mellan Sverige och Finland, att knyta Finland samman med de andra gamla skandinaviska staterna. Denna strävan är förvisso synnerligen befogad. Men jag vill hemställa, huruvida denna strävan kan befrämas genom vackra skåltal, som den svenske Konungen och den finske riksföreståndaren hålla vid en och annan middag med mycken och god mat samt många och goda viner. Samma dag som de vackra talen höllos i kungaborgen, på vilka herr statsministern anspelar, hade den finska lantdagen sammanträde och strök vid detta sammanträde ur regeringens nationalitetsproposition just de delar, som skulle säkerställa och trygga den svenska nationalitetens rätt inom Finland. I Sverige räckte herr Mannerheim å Finlands vägnar en öppen hand. I Hälsingfors höjde lantdagen en knuten näve mot Sverige. Och stämningen inom de svenska folkleden i Finland växte efter den dagen med en sådan skärpa, att ropet: lös från Finland! blev en signal åtminstone för tillfället för ganska talrika svensk-finska folkled. Vi vilja gärna samförstånd mellan Sverige och Finland, men icke ett samförstånd med vackra fraser utan ett handlingens och gärningens samförstånd. Vi kunna undvara de vackra skåltalen, men vi vilja synnerligen gärna erhålla det gärningarnas samförstånd, varmed Finlands folk, den finska lantdagen och dess ansvariga talesmän skulle vilja slå broar över klyftan mellan Sverige och Finland. Vi vilja ha en folkens skandinavism, ett samförstånd mellan Finlands och Sveriges folk. Ett samförstånd mellan Sveriges Konung och Finlands riksföreståndare är oss tämligen likgiltigt. Men för ett samförstånd mellan Sveriges och Finlands folk är den Mannerheimska vita aeran, som dömts av den nya lantdagen, icke ett samlingens tecken men förvisso en synnerligen gäll söndringssignal. Vill man samförstånd, demokratiens och folkens samförstånd, tror jag, att den gärning, som Finlands folk gör, om det gör upp med den finska vita regimen, skall bygga broar mellan folken mera än vad man kan göra genom fraternisering mellan Sveriges Konung och Finlands riksföreståndare.

Det gläder mig, att herr statsministern icke yttrade någonting i sitt anförande om att viktiga, rent utrikespolitiska frågor skulle hava nödvändiggjort denna inbjudan till Finlands riksföreståndare. Det har inom tidningspressen sagts, att särskilt Ålandsfrågan skulle hava nödvändiggjort, att den finske riksföreståndaren kom till Sverige. När vår regering framlagt förslag om att något binda den hemliga diplomatin och skaffa en parlamentarisk kontroll över utrikespolitiken, är det mig nöjsamt att iakttaga, att man icke har velat slå in på de gamla vägarna, att stora betydande utrikesfrågor skola handläggas vid privata möten mellan furstarna. Sådana frågor böra uppenbart

handläggas på de ansvariga vägarna genom ministrarna under vederbörlig kontroll och övervakning från parlamenten å ömse sidor. Jag är alltså glad över, att icke någon anknytning till gamla förlegade rena kabinettsynpunkter här har spelat in, utan att, enligt herr statsministerns egen framställning, endast strävan till samverkan mellan Sverige och Finland har varit det drivande momentet.

Jag vill i detta sammanhang, då denna fråga kommit på tal, i anknytning till mina ord om handling och gärning säga, att beträffande Ålandsfrågan kan även Finland där med gärning undanröjda mycket av de tvisteämnen, som nu tyvärr söndra och kunna komma att söndra även demokratiens Sverige från demokratiens Finland. Enligt vår tanke vore det bäst, om Åland kunde internationaliseras. Då blir Åland aldrig ett irritationsämne mellan Sverige och Finland. Om dock så icke kan ske, låt då folkomröstningen gälla! Då må det ställas denna vädjan från Sverige till Finland, om man vill samförstånd! Vi undanbedja oss de vackra skåltalen, såsom vid riksförståndarens besök. Vi vilja gärning, och om Finland därvidlag erkänner den tanken, att nationalitetens egen vilja, uttryckt genom folkomröstning, skall vara gällande på Åland på samma sätt som finnarna själva vilja i Karelen, då äro broarna slagna för samverkan mellan Sverige och Finland på helt tryggare vägar än dem, man velat finna genom denna misslyckade, för stora svenska folklager djupt förhatliga och enligt min tanke bedrövliga inbjudan till herr Manerheim.

Herr Norman: Jag ber till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få frambära mitt tack för det svar, som i dag har lämnats på min *den 14 februari* framställda interpellation. I inledningen till det svar, som herr statsrådet gav på denna interpellation, förekom vad man skulle kunna tolka som ett slags förebråelse, såväl emot mig, som framställt interpellationen, som mot kammaren, som medgivit den. Herr statsrådet sade nämligen, att han ville ifrågasätta behovet och lämpligheten av att om de två första frågorna framställa interpellation. Det kan ju med en strängare tolkning av § 90 regeringsformen synas befogat att göra denna erinran, men jag vill häremot framhålla, att vid åtskilliga föregående tillfällen har det tillämpats en friare tolkning av nämnda paragraf.

Jag vill erinra om hurusom den 17 mars 1906 här i kammaren besvarades en interpellation, vilken var denna tämligen näraliggande. Det spörsmål, som där besvarades, var: »Vad är anledningen till att hans excellens herr statsministern och chefen för justitiedepartementet, med överlämnande av flygskriften Gula faran för laga beivran förbigått tryckfrihetsförordningens § 3, mom. 1, som avhandlar hädelse mot Gud eller gäckeri av Guds ord eller sakramenten, samt anbefallt åtal endast enligt samma § 3, mom. 3 och 4?»

Den 27 februari 1908 förekom här i kammaren, att en framstående nuvarande ledamot av kammaren gjort vissa uttalanden om regeringens åtgärder, vilka föranledde den dåvarande talmannen att erinra talaren om innehållet i 90 § regeringsformen. Vid slutet av

Svar å interpellationer.
(Forts.)

Svar å inter-
pellationer.
(Forts.)

samma plenum uppträdde herr Staaff och gjorde anmärkning emot den enligt hans mening alltför stränga tolkningen av 90 § regeringsformen, och jag hänvisar intresserade till andra kammarens protokoll för den 27 februari 1908.

Den 25 februari 1910 framställdes här i kammaren en interpellation av herr Starbäck, som också berörde spörsmål, vilka kunde anses tangera nämnda paragraf.

Jag kan sålunda peka på precedensfall, då jag för min del ansåg förhållandena påkalla en sådan hemställan, som jag har gjort i min interpellation. Min avsikt med interpellationen var närmast den, som framgår av min tredje fråga, men att denna föregicks av frågorna 1 och 2, föranleddes därav, att det synes mig lämpligt att framkomma med dessa i samband med frågan nummer 3.

Det föreföll — och det väckte hos många uppmärksamhet — att det var tämligen långt dröjsmål, som föregick det åtal, som sedermera kom, och som enligt uppgift, som här har lämnats, blivit beslutat, innan min interpellation framkom här i kammaren. Jag vill då nämna, att den antydda regeringsåtgärden beslöts samma dag, som jag här i kammaren framställde min interpellation, och att jag givetvis icke om denna kunde hava den ringaste vetskap. Regeringsåtgärden och interpellationen voro väl ungefär på klockslaget samtidiga.

Vad jag närmast hade för avsikt att fästa uppmärksamheten på, var den trafik, som förekommit i vissa tidningar, och särskilt i den av mig angivna, och jag framställde till herr statsrådet den frågan: Har statsrådet för avsikt att verkställa utredning och föreslå åtgärder om sätt, på vilket förhållanden sådana, som de nu påtalade, må kunna förebyggas? Jag har därvidlag icke alls nämnt något om att jag önskade någon förhandscensur, varom herr statsrådet nu säger, att han kort och gott svarar nej på en sådan tanke. Jag har önskat en utredning om det icke finns möjlighet att vidtaga några åtgärder för att undgå sådana utslag av missbrukad tryckfrihet som de påtalade. Ett dylikt missbrukande av tryckfriheten har förekommit både tidigare och efteråt, och detta kan medföra synnerligen bedrövliga följder. Tryckfriheten är ju en sak av oskattbart värde, och jag erinrar om skaldens ord, då han säger: »Ve den, som med avsikt sårar lungan i offentlighetens breda bröst!» Jag vill understryka riktigheten av detta, men även den bästa sak kan missbrukas, och missbruket kan bliva av sådan natur, att det kan medföra för ett folk ytterst bedrövliga följder.

Det förekom här i kammaren för något mer än ett år sedan — den 20 februari en interpellationsdebatt med anledning av herr Vennerströms interpellation i Finlandsfrågan. Därvid berördes de händelser, som just då utspelades i Finland, och om vilka interpellanten själv, herr Vennerström, nödgades säga, att »jag vill här säga, att tyvärr har det begåtts våldsdåd, för vilka varje människa med sunt omdöme måste rysa tillbaka, våldsdåd icke av människor, men våldsdåd av vildar. Och det måste erkännas, att på de rödas sida hava begåtts våldsdåd, som tyvärr fläcka den finska revolutionens fana.»

Då framstälde sig den frågan: Vad är orsaken till de händelser

som utspelats i Finland? Ja, ett visst svar gavs under debattens lopp av den socialdemokratiska gruppens ordförande, herr Branting, då han enligt föreliggande protokoll yttrade bland annat följande: »Jag tror att det sannerligen finns skäl till en självprövning även för det finska socialdemokratiska partiets ledning, huruvida den icke i detta fall har vissa ting att förebrå sig. Man bör icke, när man rullar upp bilden av hur det har kommit dit, det nu har kommit i Finland, fördölja den slags propagandaton, som har drivits alltför länge år ut och år in i partiets huvudorgan »Työmies», enligt så mångstämmiga vittnesbörd av personer, som förstå finska, att man icke kan misstaga sig på att det ligger sanning där bakom. Den propagandatonen hade varit ett manande till hätskhet, till förbittring, till övervåld mot andra samhålleselement.»

Herr Branting pekar på, att denna hetsagitation i den finska socialdemokratiska pressen har sin dryga andel i det finska uppröret och i de upprörande händelser, som där förekommo. Herr Branting vill visserligen sedan i det följande av sitt anförande påstå, att något motsvarande i den hätska tonen icke varit synligt i den svenska socialdemokratiska pressen. Den saken skall jag icke inlåta mig på. Jag har inte haft tillfälle att studera den finska socialdemokratiska pressen, men däremot har jag ganska noga under en lång följd av år följt den svenska socialdemokratiska pressen, och jag har därav fått det intrycket, att icke har det saknats, vad herr Branting här har velat säga funnits i den finska socialdemokratiska pressen, ett manande till hätskhet, till förbittring, till övervåld mot andra samhålleselement. Om tonen ån icke varit fullt så aggressiv som tonen i den finska pressen, har den dock varit sådan, att den satt spår efter sig här i vårt land, och när det gång efter annan förekomma sådana utgjutelser i vissa pressalster, vilka icke kunna undgå att utöva inflytande framförallt på det uppvåxande slåktet, framförallt på vissa grupper, som systematiskt utsåttas för såväl muntlig som skriftlig propaganda, då kan det vara i samhållets eget intresse som en ren renlighetsåtgård att se till, om icke tryckfrihetsfårdordningen behåver revideras och bestämmelser där komma att införas, som omåjliggöra eller åtminstone så vitt måjligt förebygga ett upprepande av sådana utfall, som de av mig påtalade.

Jag skall icke tynga kammarrens protokoll med att citera uttalanden, som jag åsyftar. Jag har på mitt bord där borta ett ganska rikhaltigt material, som kan stå till förfågande åt dem av kammarrens ledamåter, som ånska att något nårmare taga kånnedom om de utgjutelser, som kunna förekomma i svensk socialistisk press.

Herr statsrådet har för sin del sagt, att han vore den förste att vitsorda behovet av en reviderad tryckfrihetsprocess, men i samband därmed sades också, att fastån det föreligger ett förslag fårdigt, har detta förslag på grund av skiljaktiga meningar skjutits undan, vartill kommit, att mera trångande uppgifter förelegat. Jag förstår mycket väl, att det varit ett arbetsfyllt år för herr statsrådet, och att stora och mycket trångande uppgifter förelegat, men det synes mig dock vid ett studium av en del av de propositioner, som här

Svar å interpellationer.
(Forts.)

Svar å interpellationer.
(Forts.)

framlagts på kammarens bord, som om åtminstone åtskilliga av dessa inte varit av så trängande natur som en åtgärd i fråga om revision av tryckfrihetsförordningen.

Jag skulle vilja, då herr statsrådet själv har sagt sig vilja erkänna behovet av att här något göres, ställa den vädjan till herr statsrådet, att i enlighet med vad här sagts snart och kraftigt vidtaga åtgärder i antytt syfte — de åtgärder som behöva vidagas för att skydda vårt folk och framförallt vår ungdom från den upphetande agitation, som tyvärr alltför länge opåtalat fått bedrivas här i vårt land.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Det kan icke vara motiverat, och så vitt jag förstår icke heller lämpligt att till de svar på interpellationerna, som här avgivits, anknyta en ny diskussion om förhållandena i Finland. Jag förmodar, att vi alla hava en känsla av, att det alltid är ett ömtåligt område man kommer in på, när man i riksdagen har att behandla frågor, som beröra även ett annat land, och jag tror också alla äro ense därom, att det är vår plikt i dylika fall att ålägga oss en mycket långt gående återhållsamhet i bedömandet av förhållandena i andra länder.

Beträffande den inbjudan, som gjorts av Konungen med utrikesledningens begivande till herr Mannerheim, råder det på socialdemokratiskt håll knappast mer än en mening därom, att denna inbjudan var oklok. Jag vill icke här taga upp till någon prövning de skäl, som kunna hava legat bakom denna inbjudan, skäl som kanske icke här kunna från regeringens sida i hela sin utsträckning anföras. Om emellertid syftemålet endast har varit vad som angives i statsministerns svar, nämligen att befordra det goda samarbetet mellan Sverige och Finland och vidare det goda samarbetet mellan Finland och de övriga skandinaviska länderna, tror jag man nu måste medgiva även från regeringens sida, att detta syfte icke har vunnits, och att ur den synpunkten tiden för inbjudningen icke varit lämpligt vald. Det borde dock från regeringens sida hava varit tämligen klart, att efter de skarpa strider, som stått här i landet om händelserna i Finland, skulle den omständigheten, att hit inbjudes en representant för den ena sidan i Finland, komma att åter väcka till liv här i Sverige en mycket häftig diskussion om finska förhållanden. Denna diskussion kunde icke undgå att rikta sig mycket skarpt mot herr Mannerheim; han kunde icke, på grund av förhållanden, som jag icke här närmare behöver ingå på, hälsas av hela det svenska folket som en välkommen gäst. Även om man vill gentemot en representant från ett annat folk iakttaga all möjlig hövlighet, kan det icke begäras, att man vid ett sådant tillfälle skall undertrycka den mening, man tidigare haft om förhållandena eller om en mans eller en grups uppträdande. Följden blev också just den, som borde kunnat förutses, nämligen att det kom till stånd demonstrationer av olika slag, och jag förmodar, att herr Mannerheim, därest han observerat mer än de officiella talen, måste hava haft ett intryck, som icke var behagligt, när han åter lämnade Sverige. Å andra sidan har denna sak i den finska pressen framkallat häftiga utfall mot Sverige eller vissa delar

av Sveriges folk, och så långt ifrån att man sålunda med denna inbjudan befordrat det goda samarbetet mellan Sverige och Finland, lyckades man skapa nya irritationsmoment. Jag tror sålunda, att det hade varit just ur det skandinaviska samarbetets synpunkt, ur synpunkten av ett gott förhållande mellan Sverige och Finland önskvärt, om denna inbjudan icke hade kommit till stånd vid den tidpunkten, utan att man avvaktat återställandet av normala förhållanden i Finland genom lantdagsvalen, så att man sedan kunnat säga att den, som då kommit, verkligen representerar det finska folket. Jag vill icke med detta hava sagt, att man här skall sitta och döma, när ett statsöverhuvud eller ministrar från ett annat land komma hit, om det landets regeringsförhållanden, men man kan icke bortse från, att i ett speciellt fall som detta vissa händelser lågo så nära inpå, att en sådan inbjudan måste vid den tidpunkten vara av en mycket ömtålig natur.

Svar å interpellationer.

(Forts.)

Vad slutligen den andra interpellationen rörande åtalet mot Folkets Dagblad Politiken beträffar, må det vara tillåtet att göra det allmänna uttalandet, att jag icke tror mycket vinnes genom ett åtal, men om ett åtal skall anses hava varit med hänsyn till befintliga lagstadganden befogat, måste man nog medgiva, att tidningen i detta fall verkligen hade överskridit gränserna för det tolerabla. Men om man till detta fall knyter, som herr Norman syntes göra i slutet av sitt anförande, någon förhoppning om en sådan revision av vår tryckfrihetsförordning, att det skulle bliva ett strängare efterhållande av tidningarna, och att man skulle beskära tryckfriheten, då bör det utan tvekan kunna sägas, att vi kommit bort från de tiderna här i landet, och att den revision, som skall ske icke bör gå i riktning mot inskränkning, utan till ökad frihet.

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall i den debatt som uppstått i anledning av de båda interpellationssvaren icke uttala mig i annat än två avseenden. I ena avseendet skulle jag vilja säga, att jag kan för min del icke finna det annat än beklagligt, att ytt-randen som de av herr Vennerström i debatten fällda fått fällas utan att någon gensaga riktats däremot. Det är icke att befrämja ett gott förhållande till ett annat land, när man uttalar sig om det främmande landet, dess regering och dess statsöverhuvud på det sätt, som interpellanten här har gjort, och det är icke överensstämmande med den kuty, som brukat vara rådande i Sveriges riksdag, att ett avsteg sker på det sättet. Då emellertid den anmärkningen icke gjorts från något annat håll, har jag ansett mig böra uttala den.

Vidare var det en annan sak. Jag har vid åhörandet av debatten fått det intrycket, att det vilar en viss oklarhet över herr Vennerströms uppfattning om statsministerns uttalande. Om jag uppfattade herr Vennerström rätt, betonade han mycket starkt, att Finlands riksföreståndare hade varit icke Sveriges gäst utan Hans Majestät Konungens gäst, och han uttalade sin stora tillfredsställelse över att det förhöll sig på det sättet, att han icke varit på något

Svar å interpellationer.
(Forts.)

sätt Sveriges gäst. Huru han sedermera utvecklade detta och vad därmed hade sammanhang behöver jag icke närmare ingå på. Min uppfattning, när jag åhörde statsministerns uttalande, var den att, såsom kutymen i dylika fall brukar vara, Finlands riksföreståndare inbjöds av Konungen, och att frågan därom icke varit ett regeringsärendet i vanlig bemärkelse, så till vida att den icke behandlades i konselj, men om jag uppfattade hans excellens rätt, framgick det av hans anförande, att det varit med fullt samförstånd med Sveriges regering som denna handling hade vidtagits, och jag vågar sålunda hysa den tron och utgå från den uppfattningen, att det varit på regeringens tillstyrkan, som denna inbjudan skedde. Om så är fallet och detta mitt omdöme icke jävas, anser jag det uttalande som herr Vennerström gjorde, icke hava varit ett korrekt eller riktigt återgivande av det uttalande, som hans excellens herr statsministern hade. Jag har trott, herr talman, att det kunnat vara önskvärt, att denna sak verkligen bleve klarlagd.

Hans excellens herr statsminister Edén: Herr talman! Även jag måste vända mig mot den tolkning av mitt interpellationssvar, som herr Vennerström använde, en tolkning, som synes mig så mycket mindre förklarlig, som jag omedelbart överlämnade mitt manuskript till detta interpellationssvar till stenograferna för att stå interpellanten och andra till tjänst och något tvivelsmål om dess lydelse alltså ej borde ifrågakomma.

När jag betonade, att den nu debatterade inbjudningen icke var någon regeringshandling i egentlig mening, så var detta föranlett av avfattningen av herr Vennerströms fråga. Frågan lydde nämligen: »Vad är anledningen till att *den svenska regeringen* till Sverige inbjudit den finske riksföreståndaren?» Och det var med hänsyn till den missuppfattning från interpellantens sida, som häri framträdde, nödvändigt att klargöra, huru vid inbjudan tillgått. Men jag tillade också, att om även inbjudningen nu som alltid när det gällt regerande statsöverhuvud gjorts av Konungen själv, eftersom det är Konungen, som mottar vederbörande såsom sin gäst, så faller det av sig självt, att denna inbjudning skett i fullt samförstånd med den ansvariga utrikesledningen, d. v. s. vederbörande ledamöter av statsrådet, och jag tillade, att regeringen naturligtvis är fullt beredd att ta ansvaret för inbjudningen, parlamentariskt och konstitutionellt. Under sådana förhållanden blir det härklyveri att söka vindicera, att herr Mannerheim endast var inbjuden såsom Konungens personlige gäst och icke såsom Sveriges gäst. När ett främmande statsöverhuvud kommer hit på inbjudan av Sveriges Konung, en inbjudan, som biträts av den ansvarige utrikesministern, är det ju alldeles uppenbart, att han mottages som svenska nationens gäst, och att mottagandet också sker i de högtidliga former, som i dylika fall pläga användas.

Detta om detta. Vad herr Vennerström för övrigt yttrade angående sin och andras uppfattning om den finske riksföreståndaren kan från min sida naturligtvis icke ge anledning till något ingäen-

de bemötande, men det understryker i hög grad — och däri ger jag den senast uppträdande talaren rätt — behövligheten av den maning, som jag tillät mig infläta i slutet av mitt interpellationssvar, nämligen att icke i Sverige riva upp de inbördes motsättningarna i Finland, vilka nu dessbättre därborta synas hava börjat åtminstone något lägga sig. Det kan varken vara lyckligt för förhållandena i Sverige ej heller för förhållandet mellan Sverige och Finland, och det är icke tillbörligt gentemot en makt, med vilken vi eftersträva en nära vänskap.

Svar å interpellationer.
(Forts.)

För övrigt skall jag med anledning av interpellantens yttrande tillfoga ett par korta anmärkningar. Interpellanten gjorde gällande, att den finske riksföreståndarens besök hade i stället för att underlätta samarbetet mellan Sverige och Finland fördjupat klyftan mellan de båda länderna, och han fick i den punkten i viss mån ett stöd från en talare på Stockholmsbänken, som menade, att syftet med besöket så till vida icke hade vunnits. Med anledning därav tillåter jag mig påpeka, att om här uppkommit irritationer med anledning av detta besök, så beror det givetvis på den hejdlösa och i vissa delar ansvarslösa agitation, som togs upp mot besöket, och som efter min bestämda mening icke kan anses på något sätt berättigad. Det är mycket lätt att sedan tala om, att klyftan fördjupats. Men jag kan icke hjälpa, att jag rent ut säger, att det är den agitation, som förts från herr Vennerström närstående håll, som har skulden, om och i den mån så skett. Jag skulle för övrigt tro, att det icke finnes anledning att taga verkningarna av denna agitation allt för allvarligt.

Vidare anförde interpellanten, att man borde kunna förstå, att ett sådant besök skulle innebära ett tydligt irritationsmoment, och talaren på Stockholmsbänken förmenade, att det hade varit lyckligare att avvakta återställandet av normala förhållanden i Finland innan en inbjudning skedde från svensk sida. I det avseendet tillåter jag mig anförda, att jag för min del och utrikesministern med mig icke kunde ha någon tanke på, att man i Sverige skulle betrakta den finske riksföreståndaren annat än såsom en representant för det fria Finland och behandla honom därefter. Det var efter vår mening icke rimligt, att de inre finska fejderna skulle rivas upp i den svenska diskussionen. Och om vi därvidlag missräknat oss, så kan det hända, att detta beror icke på att vi missbedömt ställningen, utan på en viss bristande självbehärskning vid bedömandet av så ömtåliga ämnen från dem, som togo detta besök till anledning för angrepp mot det s. k. vita Finland. Jag skall för övrigt ehuru jag naturligtvis undviker att ingå på de inre finska förhållandena, en gång för alla be att få påpeka, att herr Mannerheim såsom riksföreståndare började sin verksamhet med att iust söka bana väg för återställandet av normala förhållanden i Finland, och att det är från den tiden, som beslutet om väljandet och sammankallandet av den nva lantdagen härleder sig. Det är icke heller riktigt, när herr Vennerström påstår, att herr Mannerheim skulle valts till riksföreståndare med en begränsad majoritet — jag tror han angav siff-

Svar å interpellationer.
(Forts.)

rorna 73 röster mot 27. Denna uppgift måste bero på någon förväxling, vare sig med ett helt annat beslut — om konungadöme eller republik — eller med frågan om vissa villkor vid riksföreståndarvalet. Jag har under debatten ifrån finska legationen fått det meddelandet, att herr Mannerheim blev enhälligt vald till riksföreståndare. Vad slutligen angår den uppfattningen, att man hade bort avvakta inträdandet av normala förhållanden innan man tagit initiativ till ett dylikt personligt sammanträffande mellan Finlands statsöverhuvud och Sveriges Konung jämte Sveriges Konungs ansvariga rådgivare, så är mitt svar, att ett dylikt avvaktande icke kunde vara lämpligt av det skälet att i dessa tider händer så ofantligt mycket och äro så många djupgående frågor uppe att man icke har rätt försumma att handla i tid då det gäller att söka anknyta en viktig politisk diskussion. Det är lätt att efteråt sitta och säga, att vi kunde ha väntat. För oss, som tillstyrkte Konungen i fullföljandet av det initiativ, han personligen hade föreslagit, låg återigen saken så att i en sådan tid som vår var det angeläget att ju förr dess hellre taga det steg, som kunde bidraga till närmandet mellan Sverige och Finland, och att det icke var skäl att skjuta ett sådant steg undan på grund av att man väntade på förändringar i Finland, om vilkas beskaffenhet man för övrigt ännu i dag har mycket svårt att bilda sig en föreställning.

Detta leder mig slutligen till den sista misstolkning av mitt svar, som förekom i interpellantens replik. Interpellanten observerade, att jag icke hade yttrat något om att viktiga utrikespolitiska frågor nödvändiggjorde detta besök. Han tycktes förmena, att därav skulle följa, att sådana frågor — exempelvis ålandsfrågan — icke varit på tal. Detta är en fullständigt oriktig slutsats. Om jag i interpellationssvaret endast anförde allmänna strävanden till samverkan och samförstånd med Finland såsom motiv och syfte med detta besök, följer därav ingalunda, att vid besöket endast utbyttes »fraser och vackra tal». såsom interpellanten uttryckte sig. Det förhåller sig tvärt om så, att därvid också förekommo mycket ingående politiska meningsutbyten. Interpellanten kan vara fullkomligt lugn för, att de icke bestått i några privata samtal mellan, såsom han uttryckte sig, »furstarna» — i det här fallet mellan Konungen och riksföreståndaren — utan att de hava ägt rum mellan den svenska regeringens representanter och den finske riksföreståndaren och hans utrikesminister, således i fullt tillbörliga konstitutionella former. Vad vid samtalen förekom undandrar sig givetvis offentligheten, men i den mån det kan finnas anledning därtill, kommer regeringen att vid det sammanträde inom slutna dörrar, som skall hållas i denna sal på måndag, ge riksdagens ledamöter kännedom även om huvuddragen av dessa samtal.

Herr talman, jag hoppas att med detta tillägg hava något klargjort de missförstånd, vartill interpellanten gjort sig skyldig. Och jag skulle vilja sluta med uttalande av den förhoppningen, att debatten icke måtte gå allt för långt in på frågor, vilkas diskuterande här ej kan vara till någon fördel för förhållandet mellan Sverige

och Finland och icke heller kan vara till fördel för den inre fredliga uppgörelsen i Finland, som dock nu har en chans att kunna komma i gång, och som vi alla, antar jag, vilja understödja.

Star å interpellationer.
(Forts.)

Herr vice talmannen Hamilton. Herr talman! Det närmande, som ägt rum mellan Sverige och de båda övriga skandinaviska länderna under den senaste tiden, har vunnit allmän ankläng av hela vårt folk. Jag tar också för givet, att Sveriges folk önskar ett gott samförstånd även med landet i öster.

Men för att ett gott samförstånd med grannländerna skall kunna äga rum är första villkoret det, att vi icke blanda oss i dessa länders inre angelägenheter. Fara härför synes mig föreligga i det yttrande, som här framförts av herr Vennerström. Han framhöll, att villkoret för ett gott samarbete med Finland vore, att en viss politisk riktning har ledningen i Finland. Att dylika uttalanden göres är alltid olämpligt, men särskilt olämpligt blir det, när de framkomma från en man i så ansvarsfull ställning som en folkrepresentant. Jag tror, att det skulle vara lyckligt för vårt land, om vi i denna kammare icke allt för mycket sysselsätta oss med vad som sker inom det politiska livet i våra grannländer.

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman, mina herrar! Från visst håll framfördes en önskan om, att man skulle iakttaga modération i sina yttranden i denna fråga. Och det är ju klart, att det är en ömtålig sak, när man diskuterar andra länders förhållanden.

Men det bästa hade väl i så fall varit att icke alls inbjuda någon representant från ett land sådant som det nuvarande vita Finland. Det är väl ändå så, att som gäst till en anständig familj inbjuder man icke husfadern i en annan familj, där slagsmål och allsköns ogärningar äro dagligt förekommande saker.

Man får ju icke någon riktig uppfattning om tillståndet i Finland av de svenska borgerliga tidningarna, vilket man borde ha rätt att vänta. Men för en tid sedan såg jag i en engelsk tidning — det var för övrigt Times — en uppgift av dess korrespondent i Stockholm, att för de tusen mord som de röda i Finland begingo under inbördeskriget, ha de vita utkrävt en förfärlig hämnd. Man har mördat 30,000 av de fångar, man tog förliden april månad, antingen genom svält eller också genom avrättning, och då synes det mig som om det demokratiska Sverige skulle ha all orsak att icke på något sätt engagera sig eller söka något närmande till en sådan regim. Därtill kommer att denna regim så långt ifrån att vara demokratisk eller företräda något slags närmande mellan klasserna i Finland gör allt vad den kan för varje dag för att vidga klyftan mellan klasserna och för att förtrycka Finlands underklass. Senast har man berövat 760,000 finska medborgare rösträtt till de kommunala institutionerna, och detta om något talar väl ett klart och tydligt språk om vad det är för regim.

Jag skall icke alls vidare ingå på frågan, men jag vill säga, att jag beklagar, att från regeringshåll inbjudits som gäst represen-

Svar å inter-
pellationer.
(Forts.)

tanten för det vita Finland, och jag tror, att man långt inne i borgarekretsar känt sig förolämpad över det sätt varpå han kommit, nämligen i full uniform såsom en mycket utmanande representant för den mest typiska minoritetsdiktatur, som vi över huvud taget ha i hela världen.

Herr Vännerström: Herr talman! Jag är mycket smickrad av herr Lindmans uppmärksamhet då han velat om möjligt uppfostra undertecknad i egenskap av parlamentariker. Men jag visar bestämt tillbaka sådana försök, åtminstone från det hållet. Jag är icke villig att taga mot något slags lärdom eller rätta mig efter pekpinnarna därifrån. Då man å den andra sidan har rätt att motivera, varför man inbjudit herr Mannerheim, har jag gentemot herr Lindman tillåtit mig att motivera, varför enligt min uppfattning herr Mannerheim icke skulle ha inbjudits.

Sedan vill jag till vice talmannen herr Hamilton, då även han sin vana likmätigt begagnande tillfället att spela en smula uppfostrare, säga det, att jag har icke sagt, att förutsättningen för en samverkan mellan Sverige och Finland vore, att en viss riktning i Finland bleve rådande. Jag har sagt, att för den vita terrorregimen är herr Mannerheim talesman. Den bör bort, det är förutsättningen, och den tanken hävdar jag. Herr Hamilton må i detta fall säga, att jag som riksdagsman icke har rätt att säga detta — jag gör det i alla fall. Det är min ärliga mening, att mellan Sveriges folk och Finlands folk kan icke något samförstånd uppkomma, innan man fått en demokratisk och folklig regim inom det nya Finland.

Så uppstod mellan statsministern och undertecknad en viss schism rörande tolkningen av hans anförande. Det gällde frågan, om herr Mannerheim var Sveriges gäst eller icke. Jag har i detta fall fäst uppmärksamheten därpå, att endast statsministerns inbjudan kom från Konungen. Han var initiativtagaren, regeringen var icke initiativtagaren. Regeringen föll undan, var snäll och vänlig, gillade inbjudan och klädde skott för densamma. Men initiativet kom dock från Konungen själv, och det är detta, som jag anser vara en av kärnpunkterna i svaromålet.

Jag erkänner vidare icke herr Mannerheim — icke ens med regeringens eget skottklädande — som Sveriges gäst. Folket blev aldrig tillfrågat, icke parlamentet, mig veterligen icke heller det hemliga utskottet, och det smög till mig dunkla rykten, att icke ens regeringens samtliga ledamöter varit i förväg tillfrågade om denna sak. Under sådana omständigheter vill jag alltjämt hävda, att Sveriges gäst var icke herr Mannerheim. Han var Konungens, naturligen med den ansvariga betäckning, som regeringen i detta fall av pur hygglighet och beskedlighet velat lämna åt Hans Maj:t Konungen.

Herr statsministern upprepade sin maning om behövligheten av att icke riva upp de inbördes motsättningarna och han riktade särskilt denna maning till undertecknad för att debatten icke skulle svälla ut för långt och medverka till ett sådant upprivande. Jag

vänder spetsen tillbaka. Denna debatt hade aldrig kommit till stånd, om icke regeringen själv hade gillat Konungens inbjudan till den finske riksföreståndaren. Den irritation, som eventuellt kan skapas av denna debatt, får alltså regeringen själv vara vänlig att lägga på eget konto. Dess gärning var initiativet, lika väl som dess gärning var att i samband med själva besöket driva upp virvlar av stämningar inom Sverige mot det vita Finland. Jag kan förstå, att statsministern själv genom rutorna i statsministerfönstren, från sin professorskammare icke har märkt stämningen inom den svenska arbetarevärlden, men det hade ju kunnat gå an att fråga en sådan man som exempelvis herr ecklesiastikministern Rydén, vars organ Arbetet fällde om herr Mannerheim ungefär samma ord, om jag minnes rätt mördareorden, för vilka sedan Politiken ensam blev åtalad. När denna stämning finnes inom de svenska arbetareleden, som rymmes inom själva svenska regeringspartiet, då är det nästan brottsligt oförstånd att icke erkänna denna stämning och räkna därmed, att den måste blossa fram med nödvändighet, då den genom regeringens egen halsbrytande åtgärd rent av tvingas fram till utbrott.

Sedan sökte herr statsministern rätta en uppgift av mig, att herr Mannerheim icke var vald till riksföreståndare enhälligt. Han hade uppgiften från den finska legationen, jag har uppgiften från regeringens eget organ Social-Demokraten, där det om denna sak står den ¹⁴/₁₂ 1918 följande:

»Mannerheims val till riksföreståndare i Finland har ägt rum med 73 röster mot 27, alltså med en tredjedel av samtliga 200 lantdagsmandat. Oppositionen utgjordes av agrarerna, som vid valet ville fäste särskilda villkor, nämligen: att nyval till lantdagen skulle utlysas till den 1 mars samt intet anfallskrig få börjas och inga överenskommelser med utländska makter träffas utan lantdagens medgivande.»

Herr statsministern säger, att undertecknad narrats. Ja, om jag gör det, så får i alla fall min vän Albin Hansson stå för mitt aprilnarri.

Slutligen yttrade herr statsministern i en replik i fråga om Ålandsfrågan, att naturligtvis kom Ålandsfrågan på tal. Ja, det förstår jag, men vad jag yttrade var, att initiativet till besöket låg icke i att den viktiga utrikespolitiska frågan nödvändiggjorde samtal mellan Hans Majestät Konungen i Sverige och den finske riksföreståndaren. Att när detta sammanträffande av privata skäl kom till stånd, Ålandsfrågan naturligtvis kom med, då utrikesministrarna även voro närvarande, det är ju tämligen självklart. Men jag får erkänna, att till dess det hemliga sammanträdet i denna den öppna diplomatiens tidevarv nästa måndag kommit till stånd — jag tycker förresten inom parentes sagt, att om Ålandsfrågan därvid skulle kunna vidröras, så skulle den sannerligen kunna vidröras även i dag inför öppna dörrar, då denna fråga i övrigt behandlas inför mer än öppna dörrar inom hela den svenska och finska pressen — intill dess, säger jag, jag vid det sammanträdet fått visshet om, att Ålandsfrågan genom Mannerheims samtal med Hans Majestät Konungen

Svar å interpellationer.
(Forts.)

Svar å interpellationer.
(Forts.)

bragts närmare sin lösning, vill jag för min del sätta ett synnerligen starkt frågetecken efter den saken. Vi hava icke märkt någon lättnad. Jag kan hänvisa till en så omdömesgill tidning som det andra regeringsorganet, nämligen Aftontidningen, herr Fogelqvists, där herr Fogelqvist nyligen i några artiklar, förresten väl skrivna och sakligt starka, har just visat därpå, att irritationen i Ålandsfrågan nu är starkare mellan Sverige och Finland än någonsin förr. Han faller de orden: »Antingen går Finland med på vårt förslag, att den nationella självbestämningsrätten tillerkännes Åland, och upphör med sin svenskfientliga agitation, eller också upphöra våra strävanden att inlemma Finland i den skandinaviska intressegemenskapen. Åland står i detta ögonblick som en mur mellan Finland och Skandinavien. Endast finnarna själva kunna rasera den muren.» Jag tror alltså, att herr Mannerheim och Sveriges Konung med hjälp av regeringarna hava till dags dato genom det Mannerheimska Sverigebesöket icke synnerligen nämnvärt lyckats rasera den muren mellan Sverige och Finland.

Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten därvid, att de demokratiska och socialistiska ministrarnas politik mot länderna öster om Bottenhavet är något olikartad. När det gäller Ryssland, skär man av förbindelserna, kör ut representanterna, tillåter att Rysslands statschef i Sverige smådas ungefär huru som helst och kallas med vilka namn som helst; man hjälper till att Sverige skall vara en av länkarna i den kedja, med vilken kapitalets stormakter ha velat inringa, förkväva och förintä revolutionen i Ryssland, som på vägar, vilka ju icke alla kunna gilla, dock söker arbeta sig fram till det socialismens samhälle, som åtminstone en del av regeringens ledamöter borde kunna erkänna. Å andra sidan Finland, den vita terrorns Finland. Man knyter sambanden, öppnar gränserna, för in representanterna, man åtalar, och man bugar sig själv nästan med näsan mot gruset inför det vita Finlands talesman.

När den svenska demokratiens, det nya Sveriges regering efter revolutionen i november i fjol, efter den nya demokratiens födelse börjar med att hylla talesmannen för det Finland, som fanns till före de nya lantdagsvalen, och på samma gång avskär förbindelserna med ett annat stort grannfolk, då vill jag för min del, och jag tror på mångas vägnar, inlägga som socialist, som internationell sådan och på samma gång som svensk man en synnerligen bestämd gensaga mot en sådan skärande inkonsekvens i regeringens ställning till de två östra grannländerna.

§ 5.

Herr statsrådet *Löfgren* avlämnade Kungl. Maj:t propositioner:

nr 388, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring m. m.; och

nr 389, med förslag till lag om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 6.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till andra särskilda utskottet motionerna:

nr 398 av herrar *Öberg* och *Lidström*; och

nr 399 av herr *Hagman* i Stockholm *m. fl.*; samt

till statsutskottet motionen nr 400 av herr *Moberger*.

§ 7.

Statsutskottets nu föredragna utlåtanden nr 43 och 44 bordlades åter.

§ 8.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 45, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatsens för år 1920 femte huvudtitel blevo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna av kammaren godkända.

§ 9.

Vidare föredrogos, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtanden nr 43—54 och andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9.

§ 10.

Jordbruksutskottets utlåtande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels förordning om ändrad lydelse av 5, 12 och 23 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911, dels förordning med vissa tillfälliga bestämmelser i fråga om skjutsväsendet föredrogs härefter; och blev utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Till avgörande förelåg nu jordbruksutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt arrendatorer, torpare och deras vederlikar av utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov.

*Ang.
beredande åt
arrendatorer
m. fl. av ut-
sträckt rätt till
jakt och fiske
för husbehov.*

I anledning av en utav herr *Vennerström* inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 80, hemställde

Ang.
beredande åt
arrendatorer
m. fl. av ut-
sträckt rätt till
jakt och fiske
för husbehov.
(Forts.)

utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov skulle, utan skada för en rationell jakt- och fiskevård, kunna beredas arrendatorer, torpare och deras vederlikar i Norrland och Dalarna samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Reservation hade likväl afgivits av herrar *Aaby Ericsson*, greve *Wachtmeister*, *Barthelson*, friherre *Silfverschiöld* och *Ohman*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr Nilsson i Antnäs, som yttrade: Herr talman, mina herrar! När jag läste igenom detta utskottsutlåtande och såg det slut, utskottet kommit till, blev jag i hög grad förvånad.

Vad som då framför allt var ägnat att väcka förvåning och verka i strid mot rättsmedvetandet var, att man på detta sätt söker klavbinda den rätt, som allena tillkommer de avtalsslutande parterna, i detta fall jordägare och arrendatorer, vid överenskommelser i här förevarande avseende, en rätt som av ålder funnits och som inte bör eller får kränkas och i intet annat fall ändras än där den finnes stå i strid mot det allmännas rätt och det allmännas bästa. Så anser jag ingalunda nu kunna sägas vara fallet. Enligt min bestämda uppfattning råder här raka motsatsen. Ty om motionärens syften skulle bli genomförda och bli riksdagens beslut, skulle otvivelaktigt det allmänna bli lidande därav i stället för att därav hava något gagn.

Den betydelse jaktens och fiskets rationella utnyttjande har för landets livsmedelstillgångar får väl ändå icke, som vid bifall till denna framställning skulle ske, vårdslösas, ja, rent utav äventyras. Detta skulle nämligen bli fallet, om motionärens förslag här skulle bli upphöjt till lag. Ett frigivande av jakten och fisket i den utsträckning, motionären föreslagit, skulle utan tvivel medföra minskat utbytte ej endast för jordägaren utan även i längden lika mycket för arrendatorerna och torparna och därmed givetvis för hela samhället.

Jakten och fisket i Norrland synes av åtskilligt att döma vara statt i tillbakagång och behövde i stället för sådana upplösande bestämmelser, som här ifrågasätts, snarare skärpta eller, om jag så får säga, vårdande bestämmelser, åtminstone i vad gäller tillsyn över lagarnas efterlevnad.

Här skulle man lossa på dessa band, och det skulle givetvis verka i rakt motsatt riktning. Under insikt härom har intresset för såväl jakten som fisket under senare tider väsentligt ökat, och såväl staten som landstingen ha börjat bevilja anslag för deras vård och upphjälpande. Kan det då vara rimligt och klokt, att riksdagen skall lämna ett medgivande, som måste stå i rak strid mot såväl av riksdagen som av andra korporationer förut angivna syften? Detta vore väl ändå en förfärande inkonsekvens.

Förslaget är även betänkligt ur vissa andra synpunkter bland annat ur äganderättssynpunkt. Äganderätten, det fria förfogandet över ens egen egendom, blir ju härigenom skäligen illusorisk. Detta är även en sak och icke den minst viktiga, som riksdagen har att härvidlag ge akt uppå. Jag tror för min del, att denna fråga är större och viktigare än mången kanske tänkt sig. Det gäller för riksdagen att se upp för sådana här förslag. Det är icke blott jakten och fisket som äventyras, utan även en del andra samhällsviktiga saker, som man icke ostraffat, på sätt här synes vara tänkt, kan eller får våldföra sig på.

Ang.
beredande af
arrendatorer
m. fl. av ut-
sträckt rätt till
jakt och fiske
för husbehör.

(Forts.)

På grund av det anförda får jag, herr talman, yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Vidare anförde:

Herr vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att utskottets förslag är lika med det förslag, som andra kammaren antog, jag tror förlidet år. Utskottet har icke varit blint för att man, där en rationell jaktvård kan bedrivas, bör skydda viltstammen på större områden. Men vad Norrland beträffar med dess stora ödemarker är det väl ganska svårt, ja nära nog omöjligt att driva en rationell jaktvård. För övrigt har ju Norrland fått intaga en särställning med avseende på fisket, i det att alldeles samma bestämmelser, som här i motionen föreslås beträffande jakten, förut av riksdagen beslutats beträffande fisket. Utskottets förslag följer alltså de linjer, som andra kammaren förut inriktat sig på, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr M o l i n i A s p a: Herr talman, mina herrar! Det är nu andra gången, som denna motion föreligger i riksdagen. Herr Venerström framlade en motion i detta ämne här i kammaren redan i fjol, men på grund av lagutskottets avstyrkande föll motionen i första kammaren, under det att reservanternas hemställan bifölls i denna kammare.

Frågan är av ofantligt stor betydelse för stora delar av befolkningen i vårt land, och man kan icke utan vidare avfärda densamma. Jag ser saken ur praktisk synpunkt och icke ur partipolitisk. En hel del arrendatorer, torpare och andra, som arrendera mark, förvägras vanligen genom bestämmelsena i sitt kontrakt eller avtal att utöva jakt på den mark, de arrendera. Här är icke fråga om att jaga eller fiska utom den mark, de arrendera, utan endast på de områden, för vilka de betala arrenden, antingen i form av penningar eller i form av dagsverken.

Nu anse somliga, att om torparen eller arrendatorn skulle få denna rätt, så skulle en rationell jakt- eller fiskevård äventyras. Jag tror knappast, att så skulle bliu fallet. Jag tror tvärtom, att det skulle främja ten rationell jakt- och fiskevård, ty torparen kan lätt förledas att bli lagbrytare genom den lag vi nu ha. Det är klart, att om torparen ser, hur harar gå och trampa ned i hans åkrar och

*Ang.
beredande åt
arrendatorer
m. fl. av ut-
sträckt rätt til
jakt och fiske
för husbehov.*

(Forts.)

äta av hans sädesbrodd, så kan detta lätt ha till följd att han tar till bössan. Kontrakten bestämma i allmänhet, att torparen i regeln icke alls får använda skjutvapen för jakt. Han vågar knappast ha skjutvapen i sitt hus, ty i regeln är ägaren eller bolagsstyrelsen mycket ömtålig, när det gäller jakt.

Brukaren vågar alltså icke använda jakten som näringsfång, varigenom han ju kunde få ett mycket välbehöfligt bidrag till sitt kosthåll, som nog i allmänhet torde vara ganska magert. Men när söndagen kommer, infinna sig bolagets tjänstemän för att roa sig med jakt. Det är att märka att dessa herrar i regeln icke idka jakt för behovets skull utan för sitt nöje. De släppa lös hundarna, det blir drev och det faller skott, och torparen får se på, hur andra taga djur, som strängt taget äro hans, som ha ätit sig mätta och fött sig på hans åkrar, men vilka han icke har rätt att fälla. Jag ser häri en uppenbar orättvisa. Det är förklarligt, om torparen i detta fall kan förledas att utöva olovlig jakt. Jag tror, att vi häri ha att se en av orsakerna till att tjuvskytte bedrives i skogarna. Däremot vill jag icke påstå, att kontrakten i allmänhet äro sådana, att de förhindra fiske. Det är lagens bestämmelser i fråga om jakten, som kunna förleda torparen eller arrendatorn att bli lagbrytare, ty som det nu är, passar han på att jaga i smyg. Hade han tillåtelse att jaga, tror jag icke det skulle bli på detta sättet.

Här föreligger en hemställan från utskottet att dessa bestämmelser skulle gälla Norrland och Dalarna. För min del skulle jag nästan vilja gå längre och förorda, att den föreslagna lagen skulle gälla landet i sin helhet. Men då utskottet, som haft tillfälle att grundligare gå in på denna fråga, stannat vid Norrland och Dalarna, så anser jag det icke möjligt, därest man vill ha saken igenom, att gå längre än utskottet gjort. Jag ber därför att för min del få instämma i vad utskottet sagt och yrkar alltså livligt bifall till utskottets hemställan i vad det avser jakt och fiske till husbehov för torpare och arrendatorer samt deras vederlikar i Norrland och Dalarna.

Herr L i n d m a n: Ja, herr talman, jag undrar om jag möjligen missförstod den sista ärade talaren, eller om han gjort sig skyldig till ett missförstånd, ty så vitt jag förstår talade han om jakt och fiske på den mark, för vilken betalades arrende. Men det är icke detta, som det här är fråga om, utan här gäller det ju även jakt och fiske på den mark, som man *icke* betalar arrende för, och det är detta som är det betänkliga. Denna rätt till jakt och fiske skall nämligen utsträckas så, att torparen eller arrendatorn skall få jaga icke blott på den arrenderade marken utan även på sådan mark, som ligger i samfällighet, med den upplåtna marken.

Gent emot herr vice talmannen vill jag säga, att när han här talar om Norrland, så röjer han ungefär samma uppfattning som då en parisare talar om Stockholm och tror, att björnarna gå lösa på gatan här. Norrland består icke blott av ödemarker. Norrland sträcker sig ända ned till Gävle, och södra delarna av Gävleborgs län liksom kustlandet äro långt ifrån några ödemarker. Där bo ci-

viliserade människor, som ha samma uppfattning om jordbruk och för övrigt även om jakt och fiske, som man har i Skåne, fastän de på grund av klimatiska förhållanden icke kunna driva sitt jordbruk under liknande förutsättningar som nere i Skåne. Jag menar, att man icke får gå ut ifrån den förutsättningen att olikheten mellan Norrland och det övriga Sverige är så stor, ty då är man inne på en bakvänd väg. I stället bör man gå ut ifrån att söka skapa lika gynnsamma förhållanden i Norrland som i det övriga Sverige.

*Ang.
beredande af
arrendatorer
m. fl. av ut-
sträckt rätt till
jakt och fiske
för husbehör.
(Forts.)*

Nu vill jag, herr talman, beträffande själva saken säga, att detta först och främst är en fråga om jakt och fiske. Motionären, herr Vennerström, säger, att jakt och fiske ofta äro ett oundgängligt näringsfång för arrendatorerna och han tillägger, att den näring, som hämtas av jakt och fiske, är mycket betydelsefull för de fattiga arrendatorerna. Jag tror, att herr Vennerström är i fullständigt god tro, när han säger så, men jag undrar, om det verkligen förhåller sig på det sättet. Ty mången gång, herr talman, är det tvärt om så, att det sämsta, en dylik person kan ta sig till, är att jaga. Det vore mycket bättre, om arrendatorn skötte sitt jordbruk ordentligt, så att det till exempel möjligen kunde föda en ko till. Detta skulle för arrendatorn vara mera ekonomiskt fördelaktigt än att dag ut och dag in springa med bössan i skogen för att kanske få skjuta ett eller annat vilt, som kostar ofantligt mycket, om man ser på den arbetstid han nedlagt på att skaffa villebrådet. Dessutom är det att observera, att denna utsträckt jakträtt skulle innebära, att det vilda utrotades. Redan förut är det mycket illa ställt i det avseendet, men skulle man nu släppa lös en sådan lagstiftning, som herr vice talmannen och utskottet förorda, så kommer det att bli döden för jakten i Norrland. Därmed utrotar man villebrådet i stället för att, som man så vackert säger, skydda detsamma såsom något som kan hjälpa till att föda befolkningeten däruppe. Min erfarenhet säger mig, att de som fått passion på jakt — jag talar nu om torpare och deras vederlikar — gå ut och jaga även då all sannolikhet talar för, att de icke skola få något, och de bli fattiga på saken. Det vore mycket bättre, om de skötte sitt jordbruk och dreve fram det på bästa sätt. Detta är icke bara min uppfattning utan mångas, som sysslat med saken.

När den siste ärade talaren säger, att torparna bli tjuvskyttar, om de icke få rätt att jaga, så vill jag säga att denna lag skulle uppföra sådant tjuvskytte, som drives på olaglig tid, genom att man skaffar fram en massa nya jägare i skogarna. När dessa människor få passion på jakt, gå de nämligen ut att jaga även på förbjuden tid.

Ha till exempel möjligen de ärade ledamöterna av utskottet tänkt sig, hur det skulle komma att gå med älgjakten i Norrland, om man på detta sätt släppte jakträtten lös? Redan nu får man till sin stora sorg bevittna, hurusom dessa stackars älgar, som finnas däruppe jagas ifrån det ena hållet till det andra av skyttar, som förfölja dem på alla möjliga sätt, skadeskjuta dem, pina och plåga dem på alla sätt. Hur skulle det bli, om det bleve rätt för alla att på detta sätt driva jakt även på sådana områden, som icke tillhöra av skytten

Ang.
beredande åt
arrendatorer
m. fl. av ut-
sträckt rätt till
jakt och fiske
för husbehov.

(Forts.)

arrenderad mark? Nej, herr talman, det bleve till en väsentlig skada för jorden och komme att göra varje rationell jaktvård omöjlig.

Om jag sedan ingår på frågan om fisket, skulle jag vilja tillråda herr Vennerström att, när han möjligen kommer med en motion, föreslå riksdagen att ingå till Kungl. Maj:t med begäran om åtgärd för erhållande av en rationell fiskevård. Att så göra vore tusen gånger bättre än att skriva en sådan motion, som han här kommit med.

Jag vill, herr talman, säga att i Norrland, för övrigt i hela vårt land, fiskeförhållandena äro synnerligen usla. Fisken är utrotad, den finns icke alls på långa vägar i den omfattning, som den skulle kunna göra. Om man nu släpper lös fisket på sätt här föreslagits, enligt vilket man skulle få fiska på vatten, som man icke vare sig äger eller arrenderar, så är det mycket beklagligt. Herrarna kunna tänka sig en sjö, liggande på ett område, som icke arrenderas av någon men som ligger i samfällighet med en mark, å vilken många arrendatorer arrendera egendomar. Herrarna skulle då kunna få se, vilken kapplöpning det skulle uppstå på den sjön mellan dessa arrendatorer. Man skulle plocka bort fisket så fort som möjligt i förväg, innan andra hunnit komma till. Den som kom först skulle på ganska kort tid utrota fisken. Här gäller, herr talman, att skapa åtgärder för att få villebråd i skogen och för att få fisk i våra sjöar, men sannerligen man åstadkommer någonting i det syftet på sätt här föreslagits.

Jag skulle vidare och till sist vilja understryka vad den förste talaren i denna debatt anförde och säga, att när man talat om denna sak i utskottet, man förbisett vad det här gäller ifråga om äganderätten. En person har en egendom. Han kan arrendera ut en del av den till en person. Nu kan han arrendera ut jakträtten för den andra delen till en annan person, men det kan han ej göra, ifall lagen säger, att i samma ögonblick han arrenderar ut ett område till en person, så har denne rättighet till jakt även på det andra området. Det bleve ett ingrepp i äganderätten. Jag förstår inte riktigt, hur herr vice talmannen kan, med det program det liberala partiet beträffande äganderätten företräder, överhuvud försvara en sådan sak som denna. Skall ändå inte äganderätten respekteras, så att jag har rättighet att använda äganderätten till min mark själv eller arrendera ut den? Skall det vara så, att lagen säger, att den mark jag har, den får jag ej fritt disponera, utan om jag utarrenderar ett område, en del av egendomen, skall därmed eo ipso följa ett intrång i äganderätten till den andra delen? Detta är en betänklighetsida av saken, och det argument, som herr vice talmannen anförde såsom det första, nämligen att kammaren beslutat i den riktningen en gång förut, det hjälper icke och det inverkar icke alls på mig, ty om kammaren en gång förut fattat ett beslut, som icke var riktigt, skall kammaren icke göra det en gång till, utan här finnes ju då en varning att tänka efter en gång till, om det fattade beslutet var rätt.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Vibberbo instämde häruti.

Herr Molin i Aspa: Herr talman! Jag för min del ser fortfarande saken helt och hållet från saklig synpunkt, icke alls från partipolitisk.

Jag skall tillåta mig att uppläsa förra årets reservanternas motivering för sin framställning. De säga: »De förhållanden angående arrendators rätt att till husbehov idka fiske, som enligt lag äro gällande i Norrland och Dalarna, hava förut blivit påtalade i riksdagen. Och bland arrendatorerna ej blott inom Norrland och Dalarna utan även inom andra delar av landet har försports och förspörjes missnöje över de stränga och ofta onödiga inskränkningar som på olika sätt genomförts å dessa områden. Dessa inskränkningar införas ej blott för att uppehålla en god jakt- och fiskevård eller för att främja dessa näringars utveckling — mot vilket ingen vill vända sig — utan jämväl för att icke säga ofta i andra syften. På sina håll idkas nu jakten och fisket t. o. m. mera ur ren nöjessynpunkt än som nyttig verksamhet, och det torde näppeligen vara på sin plats att på grund därav onödiga inskränkningar förekomma mot de fattiga odlarnas och brukarnas naturliga och rimliga rätt att genom jakt och fiske få upphjälpa sitt klena kosthåll. Frågan är av så pass vikt, att den bör ägnas nödig uppmärksamhet. Vi skulle helst önska, att en utredning för hela riket komme till stånd om bättre rätt för arrendatorer, torpare och vederlikar att idka jakt och fiske till husbehov å arrenderad mark samt å större skogsmarker och därtill hörande vattendrag och sjöar, liggande under arrendegivarens ägor, men, enär motionärerna inskränkt sig till att yrka åtgärder blott för Norrlands och Dalarnas del, nöja vi oss nu med att hemställa, — — —.» Jag ställer mig för min del fullständigt på dessa reservanternas ståndpunkt.

Jag skulle vilja säga, att det här gäller rationell jakt- och fiskevård. Jag tycker, att torparen-bonden och hemmansägaren-bonden i detta hänseende kunna vara ungefär likställda. Jag har aldrig hört talas om, att mindre hemmansägare vanskött jakten och fisket utan att de tvärtom alltid sökt sköta det på bästa sätt. Var och en sådan bonde, som bedriver jakt eller fiske, torde nämligen mycket lätt inse, att om han vårdslösar med denna näringsgren, han kommer att åstadkomma sådan skada på densamma, att han så småningom får lida förlust därav själv. Detta tror jag det sunda förståndet säger honom. Därför anser jag det vara rimligt, att riksdagen tager utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ännu en gång ber att få yrka bifall.

Herr vice talmannen Hamilton: Jag ber att få fästa herr Lindmans och även kammarledamöternas i övrigt uppmärksamhet på, att det här gäller att begära en utredning, huruvida och i vad mån utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov kunde, utan skada för en

Ang.
beredande af
arrendatorer
m. fl. av ut-
sträckt rätt till
jakt och fiske
för husbehov.
(Forts.)

*Ang.
beredande åt
arrendatorer
m. fl. av ut-
sträckt rätt till
jakt och fiske
för husbehov.
(Forts.)*

rationell jakt- och fiskevård, beredas arrendatorer och deras vederlikar i Norrland och Dalarna. Det är vad det gäller.

Jag tror, att det är mycket svårt att åstadkomma en rationell jaktvård i Norrlands stora skogar. Jag vet, att det är rätt svårt att göra det i skogarna i Skåne, och då är det väl ännu svårare uppe i Norrland. Kan det visa sig, att rationell vård kan åstadkommas, nåväl, då må utredningen framkomma med de förslag, som medgiva rationell vård på områden, där sådan kan drivas. Riksdagen har ju redan beträffande fisket beslutat, att torpare hava rättighet till husbehovsfiske, där icke rationell fiskevård bedrivs.

Jag tror också, att herr Lindman gick något för långt, då han sade, att detta förslag skulle innebära ett ingrepp i äganderätten. Det skulle vara ett ingrepp i äganderätten, att, när en jordägare bortarrenderat sin jord, med arrendet möjligen skulle följa en rätt även till jakt och fiske för husbehov. Jag tror, att det är av större betydelse för Norrlands torpare, de av dem som bo i mindre tätt bebyggda delar av landsdelen och som hava svårt många gånger att få komma till platser, där de kunna få köpa sig kött och andra födoämnen, att hava rättighet att fälla sig ett vilt, än för de personer, vilka bo i orter, där man har lätt att komma åt livsmedel. Så har riksdagen tänkt, då den redan fattat beslut rörande fisket i dessa delar av vårt land.

Herr Lindman, jag är visserligen skåning, men jag har haft nöjet att många gånger befara Norrland, och jag har fått en mycket hög uppfattning om Norrland. Men Norrland och Skåne äro ju i alla fall icke alltid desamma, och jag tror icke, att alltid lagstiftningen skall vara lika för dessa båda delar av vårt land.

Jag ber, herr talman, att få vidbliva mitt yrkande.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman, mina herrar! Jag vill endast sysselsätta mig med den del av frågan, som rör fisket.

Det förhåller sig nämligen så att i vårt land, om jag ej missminner mig, åtta procent av ytarealen upptages av insjöar. Man kan då få en uppfattning av, vilken betydelse insjöfisket har eller kan få om det skötes. Det är en för alla bekant sak, att fiskevården lämnar ofantligt mycket övrigt att önska. Den är i det stora hela försummad. Men det är desslikes säkert, att om fiskevården sköttes ordentligt i vårt land, ifrån dessa oerhört stora vattenarealer skulle kunna vinnas ofantligt mycket större inkomst än vad nu är fallet. Men skall man få en rationell fiskevård, så är det nödvändigt, att man ser till, att icke fullkomligt rovfiske bedrivs vissa tider på året, då detta går mycket väl för sig.

Det är självklart, att den arrendator, som har mera tillfällig rätt till fiske, icke har samma intresse för fiskbeståndets vidmakthållande som exempelvis ägaren, ty arrendatorn innehar sin rätt ett eller annat år, varefter han försvinner. För honom gäller det att utnyttja denna rätt så mycket han kan, under den tid han innehar densamma. Han frestas följaktligen ovillkorligen att bedriva rovfiske i den arrenderade egendomen tillhörande vatten, för så vitt detta går för sig.

Jag tror sålunda, att man bör vid denna frågas avgörande ta sikte på de stora värden, som kunna hämtas ur insjöfisket, därest det rätt vårdas. Vi böra därvidlag eftersträva att komma fram till en rationell fiskevård, varigenom dessa värden kunna fullt utvecklas och utnyttjas, och jag tror då, att det är synnerligen farligt att gå med på förevarande utskottsutlåtandes förslag. Jag ber därför att få instämma med dem, som yrkat avslag på utskottets hemställan.

*Ang.
beredande åt
arrendatorer
m. fl. av ut-
sträckt rätt till
jakt och fiske
för husbehov.
(Forts.)*

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 110 ja mot 70 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Nyköping av viss del av kronoegedomen Östra Kungsladugården inom stadens område;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 juni 1913 angående vård av enskildes skogar på Öland;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kostnader för laga skiften å byn Laisvik samt hemmanen Hällbacken nr 1 och Lövnäs nr 1 eller Rappen i Norrbottens län; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Mosjö socken av Örebro län.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13.

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget första lagutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet samt till lag om ändring i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse ävensom en i ämnet väckt motion.

Genom en den 21 februari 1919 dagtecknad, till första lagutskottet hänvisad proposition, nr 114, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet; samt

2) lag om ändring i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft en med anledning av densamma av herr Lamm inom första kammaren väckt motion, nr 154, däri motionären hemställt, att i Kungl. Maj:ts till riksdagen överlämnade förslag till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet punkterna 4 och 6 i 27 § måtte utgå samt att 30 § måtte ändras i överensstämmelse därmed.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts proposition nr 114 icke kunnat i oförändrat skick av riksdagen bifallas, måtte i anledning av nämnda proposition och herr Lamms förevarande motion för sin del antaga i utlåtandet intagna förslag till

1:o) lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet; samt

2:o) lag om ändring i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse.

Vid utlåtandet voro fogade åtskilliga reservationer beträffande förslaget till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Pettersson i Södertälje, som yttrade: Herr talman! Beträffande föredragningsättet ber jag att få hemställa,

att utlåtandet föredrages paragrafvis med ingress och rubriker sist,

att vid behandling av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet,

att lagtexten ej må behöva uppläsas i vidare mån än detta av någon kammarens ledamot begäres, samt

att för den händelse lagförslaget kommer i sin helhet eller till någon del att återremitteras, utskottet må lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med

eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föränledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar.

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.
(Forts.)

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Förslaget till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet.

1—11 §§.

Godkändes.

För 12 § hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit denna lydelse:

12 §.

Tillstånd att idka fondkommissionsrörelse, som meddelas enskild person, vare förfallet:

1) om innehavaren av tillståndet upphör att vara berättigad att idka handel här i riket;

2) om han återbetalat upplånat kapital, som han för tillståndets förvärvande visat sig disponera, eller någon del därav utan att hava för tillsynsmyndigheten visat, att han efter återbetalningen för sin rörelse disponerar penningar till belopp som under 5) i 3 § sägs;

3) om han förlorat över en tredjedel av det kapital, han för tillståndets förvärvande visat sig disponera, och bristen icke blivit fylld inom tre månader efter det densamma yppades; ägande dock, när det erforderliga beloppet icke kan anskaffas inom sålunda stadgad tid, tillsynsmyndigheten, där särskilda omständigheter föreligga och fullgod realsäkerhet ställes för beloppet, medgiva rörelsens fortsättande tills vidare under tid, som av tillsynsmyndigheten bestämmes, dock ej över två år.

Uti en vid denna paragraf avgiven reservation hade herr *Hederstierna* med instämmande av greve *Spens* och herr *Fagerlin* föreslagit, att åt mom. 3) måtte givas följande avfattning:

3) om han förlorat så stor del av det kapital, han för tillståndets förvärvande visat sig disponera, att återstoden understiger antingen hälften av samma kapital eller ock etthundrafemtio tusen kronor samt bristen icke blivit fylld inom tre månader efter det densamma yppades; ägande — — — två år.

Efter föredragning av paragrafen yttrade:

Herr *Hederstierna*: Herr talman, mina herrar! Vid denna paragraf har jag fogat en reservation, till vilken jag skall be att få yrka bifall.

Den lagstiftning, som nu förelägges riksdagen till behandling,

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.

(Forts.)

är ju en lagstiftning på ett alldeles nytt område. Detta beror naturligtvis på att det är först under det senaste årtiondet, som ifrågasvarande fondhandel har fått en sådan utsträckning, att lagstiftning är av nöden. Och än vidare: det är först under den senaste tiden, som den medfört sådana olägenheter och nackdelar, att det visat sig nödvändigt för statsmakterna att uppträda reglerande på detta område.

Till det lagförslag, som här föreligger, har utskottet i stort sett ställt sig gillande; det är endast på några få punkter, som reservation förekommer.

Den första av dessa punkter är den nu föredragna § 12.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser rörande fondkommissionären. Det stadgas, att han skall uppfylla vissa kvalifikationer för att få tillstånd att driva fondkommissionsrörelse. Bland dessa villkor förekommer även att han, därest ej visst undantag föreligger, vilket jag nu i detta sammanhang inte skall sysselsätta mig med, skall visa sig kunna disponera ett kapital om minst 200,000 kronor. Han behöver ju därvid ej själv äga detta kapital, men i så fall måste han förtro sig åt en eller flera ekonomiskt välsituerade män, som kunna ställa en så stor summa till hans disposition. Detta kapital är inte på något sätt avsett att innebära en säkerhet för de personer, som anlita fondkommissionärens verksamhet. Det är nämligen så pass litet, jämfört med det stora kapital av värdepapper, som han har om hand, att det inte spelar någon roll som säkerhet. Men detta, att han dock förfogar över ett sådant kapital, anses utgöra ett bevis på att han är en vederhäftig person.

Nu uppräknas i § 12 de fall, då fondkommissionären är tvungen att inställa sin rörelse med anledning av vissa omständigheter, som inträffat efter det han fått tillstånd till densammas öppnande. En av de eventualiteter, under vilka detta inställande enligt propositionen skall äga rum, är, att han förlorat över $\frac{1}{3}$ av det kapital, som han vid tillståndets förvärvande visat sig disponera, och därjämte bristen inte blivit fylld inom tre månader från det den yppades — detta för såvitt han ej får särskilt medgivande av tillsynsmyndigheten att fortsätta. När man nu satt ut i lagtexten, att förlusten i så fall skall omfatta $\frac{1}{3}$ av det disponerade kapitalet, förefaller det att döma av ordalagen, varpå den föreslagna bestämmelsen är avfattad, som om man tänkt sig, att fondkommissionären också verkligen visar sig disponera över hela det kapital, som är för honom disponibelt. Härvid är man emellertid utsatt för en betydande olägenhet. Det är nämligen att antaga, att om rörelsen måste inställas vid förlust av $\frac{1}{3}$ av kapitalet, mängden försiktig fondkommissionär ej kommer att hos tillsynsmyndigheten vid tillståndets beviljande visa sig disponera över hela det kapital, som han äger. Han kommer fastmer att visa sig disponera över minimikapitalet, 200,000 kronor, för att därigenom sedermera ha en stor latitud till sitt förfogande, så att han har möjlighet att göra förluster utan att riskera, att förlora det honom meddelade tillståndet.

I reservationen har jag visat, hurusom en fondkommissionär, som

disponerar 3 miljoner kronor och som framlägger detta för tillsynsmyndigheten, sålunda endast får förlora en miljon, innan han är skyldig att stoppa sin rörelse. En annan fondkommissionär åter disponerar måhända lika mycket, sålunda 3 miljoner, men är så försiktig, att han visar för tillsynsmyndigheten endast 200.000 kronor såsom disponibelt. Sedermera tillkännager och utlyser han t. ex. genom braskande annonser i tidningarna, att han äger ett lika stort kapital, som den förre. Under det denne redan vid en förlust av 1 miljon måste inhibera rörelsen, kan den senare förlora ända till 2,866,627 kronor, innan hans tillstånd blir förfallet.

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.
(Forts.)

En lagstiftning, som kan medföra dylika konsekvenser, har syns mig ingalunda lämplig. Å andra sidan får man ju lov att erkänna, att en viss relation måste finnas mellan det kapital, som visats disponibelt för tillsynsmyndigheten, och det, som sedan verkligen föreligger.

Jag tror, såsom jag förut sagt, att denna proposition är för snäv i Kungl. Maj:ts förslag. Det har under de två, tre sista åren säkerligen funnits åtskilliga fondkommissionärer, som ägt ett sådant kapital, som jag nyss nämnde, men vilka, när baissen kommer och värdepapperen sjunka, så att de enligt kursnoteringarna ingalunda representera så stort belopp, som de i verkligheten äro värda, därigenom gjort förluster till den grad, att t. ex. den, som börjat med 3 miljoner kronor, kommit ned till ett kapital av mindre än 2 miljoner. Att en dylik fondkommissionär skall behöva stoppa sin rörelse, oaktat han säkerligen kan vara en mycket vederhäftig person, synes för mycket begärt och för strängt fordrat. Jag har i min reservation hemställt, att man skulle bestämma sig för den relationen, att först en förlust av hälften av det kapital, som fondkommissionären visat sig disponera, skulle medföra skyldighet att inställa rörelsen.

Den nämnda relationen har jag dock ej helt kunnat vidhålla i fråga om den fondkommissionär, som visar sig inneha endast minimikapitalet vid tillståndets förvärvande. Om en person börjar sin rörelse med ett så litet kapital som 200,000 kronor, bör väl hans ekonomiska vederhäftighet anses satt i fråga, när han kommer ner till en så stor förlust, att återstoden av hans tillgångar blott utgör 150,000 kronor, således förlorat endast 50,000 kronor. Slutligen vill jag tillägga, att utom det undantag, jag nyss nämnde, jag inte i min reservation tagit hänsyn till en fondkommissionär, som under vissa förhållanden borde få fortsätta med sin rörelse även sedan han förlorat så mycket, att det resterande kapitalet uppgår inte ens till 150,000 kronor under förutsättning nämligen, att han avgivit en försäkran, att han icke driver egna affärer. Härvidlag vill jag tillfoga, att jag yrkar, att först om han kommer ner till 25,000 kronor, minimikapitalet skall vara uppnått och han få lov att stoppa. Enligt min reservation, på detta sätt ändrad, skulle § 12 mom. 3 lyda:

»om han förlorat så stor del av det kapital, han för tillståndets förvärvande visat sig disponera, att återstoden understiger antingen hälften av samma kapital eller ock 150,000 kronor eller slutligen, för det fall, som omförmåles i § 7, 25,000 kronor samt bristen icke blivit

Ang. — — — — — fylld inom tre månader efter det densamma yppades; ägande — —
lag om fond- — — — — två år.
kommissions-
rörelse m. m. Jag hemställer om bifall till min reservation på det sätt ändrad,
(Forts.) som jag nu föreslagit.

Herr vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! De grunder, på vilka ifrågavarande lagstiftning är byggd, innebära bl. a., att den som vill idka fondkommissionsrörelse skall förskaffa sig tillstånd därtill av offentlig myndighet, vidare att sådant tillstånd icke meddelas, om icke vederbörande besitter vissa kvalifikationer, samt att, ifall vissa av dessa kvalifikationer försvunnit, vederbörande förlorar tillståndet.

I sistnämnda avseende innehåller nu Kungl. Maj:ts förslag bl. a., att en enskild person, som fått tillstånd att idka fondkommissionsrörelse, går förlustig denna rätt, om han förlorat över en tredjedel av det kapital, som han för tillståndets förvärvande visat sig disponera, och bristen icke blivit fyllt inom tre månader. Skälet för att en sådan bestämmelse upptagits är, att om fondkommissionären drabbas av större förlust man kan befara, att hans ekonomiska ställning är osäker, och att därför försiktigheten bjuder att icke låta honom längre fortsätta med kommissionsrörelsen. Nu kan man fråga: huru mycket skall han ha förlorat, för att man skall taga ifrån honom tillståndet? Därom kunna naturligtvis råda olika meningar, och man kan åberopa skäl såväl för det ena som andra förslaget. Kungl. Maj:t har föreslagit, att fondkommissionären skall berövas rättigheten, om han förlorat över en tredjedel; reservanten föreslår, att detta skall ske först då kommissionären förlorat hälften av det kapital han visat sig disponera, och likaså då återstoden understiger 150,000 kronor resp. 25,000 kronor.

Jag vill visst icke bestrida, att vissa skäl tala för det förslag, reservanten framställt. Men jag undrar, om de olägenheter, vilka enligt reservanten följa av ett antagande av Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, icke också i viss mån inträda med hans förslag.

Vid sådant förhållande och då denna lagstiftning i alla fall, hur man än lägger den, i viss mån måste bli en försökslagstiftning, har utskottet icke ansett de skäl, som kunna åberopas för reservationen, vara så starka, att de påkalla ett frångående från Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr vice talmannen givit propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf och vidare på godkännande av samma förslag med den ändring i mom. 3), som under över-

läggningen föreslagits av herr Hederstierna, godkände kammaren paragrafen enligt utskottets förslag.

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.
(Forts.)

13—25 §§; överskriften till I Kap.; 26 §.

Godkändes.

27 § skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag lyda sålunda:

§ 27.

För varje fondbörs skall finnas en av Konungen fastställd börsordning, som skall innehålla bestämmelser om:

- 1) villkoren för att bli medlem av börsen;
- 2) de förutsättningar, under vilka medlem av börsen kan därifrån uteslutas;
- 3) antalet styrelseledamöter, tiden för deras befattningar, ordningen för styrelseval och grunderna för fattande av beslut inom styrelsen;
- 4) de slag av fondaffärer, som å börsen må avslutas;
- 5) villkoren för att fondpapper må å börsen göras till föremål för affärer;
- 6) det sätt, på vilket kursnoteringen skall äga rum;
- 7) storleken av den provision, börsmedlem äger åtnjuta å avtal, som han för annans räkning sluter å börsen;
- 8) de grunder, enligt vilka avgift skall erläggas för offentlig auktion å fondpapper, som å börsen förrättas på grund av börsstyrelsens jämlikt 56 § meddelade förordnande;
- 9) skiljemannaförfarande för avgörande av tvister rörande avtal, som ingåtts å börsen.

Utskottet hade i sitt förslag uteslutit mom. 4) och 6) och hade till följd härav mom. 5), 7), 8) och 9) i Kungl. Maj:ts förslag i utskottets förslag betecknats såsom mom. 4)—7).

Vid denna paragraf fanns emellertid fogad reservation av herrar *Lindqvist* i Kosta, *Lindley*, *Hederstierna*, *Carlsson* i Frosterud och *Söderberg*, vilka hemställt, att paragrafen måtte erhålla den lydelse, som av Kungl. Maj:t föreslagits.

Paragrafen föredrogs, varpå

Herr *Lindqvist* i Kosta yttrade: Herr talman, mina herrar! Som kammaren behagade finna har jag vid denna paragraf jämte fyra andra av utskottets ledamöter anmält reservation, och jag har begärt ordet för att få yrka bifall till densamma.

Vi ha icke kunnat bli övertygade om det berättigade i den förändring som utskottsmajoriteten här har föreslagit på grund av en motionärs i första kammaren framställning. Huvudsyftet med här ifrågavarande lagstiftning angives ju vara att söka förläna det all-

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.
(Forts.)

männen ett visst inflytande på fondbörsverksamheten för att därigenom främja en ändamålsenlig utveckling av denna verksamhet och därmed sammanhängande förhållanden. Skall detta huvudsyfte kunna vinnas, måste man noga akta sig för flera eftergifter, än vad som är absolut nödvändigt. Man får icke göra eftergifter på andra ställen än där det av praktiska skäl är nödvändigt.

Av äsyftade motionär, herr Lamm, anföres nu, att praktiska skäl skulle tala för den förändring, som han föreslagit i Kungl. Maj:ts framställning, och utskottets majoritet har ansett, att motionären här har rätt. Det vill dock förefalla, som om den smidighet, som motionären säger att denna institution skulle behöva, den kan vinnas även med Kungl. Maj:ts förslag, när detta förslag i 30 § stadgar, att med tillsyningsmyndighetens tillstånd må börsstyrelsen för viss tid meddela bestämmelser, som innebära avvikelser från börsordningen, och häruti innefattas även de punkter, om vilka delade meningar råda, nämligen punkterna 4) och 6).

Det har sagts, att, om Kungl. Maj:t skall ha beslutanderätt i hithörande frågor, det kan dröja alltför länge att avvakta det beslut som Kungl. Maj:t skall giva. Det ligger naturligtvis något berättigat i ett dylikt påstående. Men man har väl anledning tro, att Kungl. Maj:t skall avgöra sådana här saker som det här är fråga om så hastigt som möjligt, och finansministern har ju också i propositionen på tal om dessa saker yttrat, att Kungl. Maj:ts beslut skall i särskilt brådskande fall kunna erhållas på några få dagar.

Ja, herr talman, vid prövning av detta lagförslag inom utskottet har jag icke kunnat finna annat än att de skäl, som anförts för propositionen, äro betydligt mycket starkare än de som anförts för en ändring av densamma, och till följd därav kan jag icke annat än yrka bifall till vår reservation, vilket är detsamma som bifall till Kungl. Maj:ts förslag beträffande 27 §.

Herr talmannen, som under herr Lindqvists i Kosta anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, lämnade nu ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Utskottet har uti hela betänkandet följt Kungl. Maj:ts förslag med undantag av denna paragraf, där utskottet har ansett sig böra biträda ett av en motionär i första kammaren gjort yrkande.

Såsom den föregående talaren yttrade, är ju avsikten med tillkomsten av hela denna lag den, att man genom det allmännas ingripande skall få en mera effektiv kontroll över den verksamhetsgren som nu är föremål för lagstiftning. Då vill det förefalla mig riktigt, att man, så länge som detta är med praktisk verksamhet förenligt, så anpassar denna lag att den verkligen kommer att tjäna sitt ändamål. Motionären har särskilt framhållit den synpunkten, att ett bifall till den föreliggande paragrafen, sådan som den är utformad i propositionen, skulle verka hämmande på fondbörsrörelsen

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.
(Forts.)

och att den styrelse, som har att förestå denna verksamhet, skulle känna sig hindrad i utövningen av sin mycket grannliga verksamhet. Såsom den föregående talaren erinrade, medger ju i alla fall 30 § rätt till dispens från vissa bestämmelser härutinnan, varigenom det ligger i Kungl. Maj:ts och i den inspekterande myndighetens hand att medgiva de friheter, som kunna påkallas. Det är naturligt, att under sådana omständigheter bortfalla de anmärkningarna, som skulle kunna göras mot en alltför sträng lagstiftning. Om den kontrollerande myndigheten finner, att den ena eller andra omständigheten påkallar en eftergift uti lagens tillämpning och därav finner sig föranlåten medgiva ett undantag från lagens bestämmelser, så kan därom icke vara annat än gott att säga. Men det vill förefalla mig, som om utskottet här i denna punkt har ansett, att man borde medge alltför stora och generella friheter; ty det är ju så, att de spörsmål, som beröras i denna paragraf, äro mycket avgörande för hela fondrörelsens bedrivande. Jag behöver endast omnämna att en av de punkter som utskottet föreslår skall uteslutas ur paragrafen gäller regleringen av ett så omtvistat ämne som terminsaffärer. Det synes mig att själva grundlinjerna för speciellt denna gren av börsverksamheten böra vara i lagen angivna. Motionären har särskilt i första kammaren upprepat en rad av detaljanordningar, som måste vidtagas och som man enligt hans uppfattning skulle se hämmade i den händelse lagen antages i den form, som av Kungl. Maj:t föreslagits.

Jag kan för min del icke fatta och förstå detta, ty det är klart att vid tillämpning av all lagstiftning, så bör man använda även det sunda förståndet, och jag kan icke föreställa mig, att tillsyningsmyndigheten skulle på det sättet utöva sin verksamhet, att den skulle föreskriva så rigorösa bestämmelser, att icke styrelsen skulle få nödig rörelsefrihet för att i fullt lojala former bedriva sin mycket grannliga verksamhet.

Det skulle vara att sönderbryta sammanhanget i denna lag, om riksdagen utesluter de två bestämmelser, som ingå under punkterna 4 och 6 i § 27, och jag anhåller därför att kammaren ville biträda den reservation, som är fogad vid utskottsutlåtandet vilken sammanfaller med Kungl. Maj:ts formulering av § 27.

Vidare anförde:

Herr Pettersson i Södertälje: Det är nog ingen, som vill bestrida riktigheten av herr finansministerns påstående, att det allmänna har ett stort intresse av att få kontrollera fondbörsens verksamhet. Det allmänna har utan tvivel ett stort intresse av, att denna verksamhet inrättas på ändamålsenligt sätt, och därför är det nog också i sin ordning, att grunderna för fondbörsens verksamhet och dess funktioner bestämmas i ett av Kungl. Maj:t fastställt reglemente. Om den saken råder ingen meningsskiljaktighet.

Men å andra sidan erkänner ju också herr finansministern och

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.
(Försl.)

de, som dela hans mening, att börsens verksamhet är mycket ömtålig och kräver en synnerligen smidig och praktisk organisation, för att icke verksamheten skall bli till ogagn. Gör man organisationen alltför stel och stram, så händer det att börsen hindras i sina funktioner och att bliva till fördel för det allmänna näringslivet. I det avseendet har nu från sakkunnigt håll gjorts den anmärkningen mot det kungl. förslaget, att det innebär ett allt för ingående reglerande av börsens verksamhet. Det har framhållits, att särskilt bestämmelserna om ordningen för börsnoteringarna och om vilka slags affärer överhuvud taget få förekomma på börsen, icke behöva på det sätt regelbindas, att Kungl. Maj:ts tillstånd skall erfordras för ändring av desamma. Vad särskilt kursnoteringsförfarandet beträffar, är det en sak, som ofta kan bli föremål för ändring. Det har upplysts, att under 1918 måste man icke mindre än 8 gånger göra ändringar i börsordningen i det stycket. Med hänsyn därtill vill det förefalla, som om det icke vore praktiskt, att en sådan sak för varje gång skall underställas Kungl. Maj:ts prövning, i synnerhet som man har en sådan institution som fondbörskommitterade, som visat sig fungera tillfredsställande och som väl borde kunna anförtros att bestämma om själva formerna för börskursernas fastställande. Kungl. Maj:t skulle ju ändå alltid ha tillfälle, där så verkligen behöfvades, att föreskriva, att bestämmelser i det avseendet skulle intagas i börsordningen. För övrigt skulle ju enligt vad som å börsen förekommer alltid vara underkastat inspektionens tillsyn.

På samma sätt torde det ock i huvudsak förhålla sig med frågan, om vilka olika slag av fondaffärer, som skola få förekomma på börsen. I det fallet är det ju så för närvarande, att det formellt är tillåtet att ingå även terminsaffärer, men sådana ha dock på sista åren icke alls förekommit. Emellertid har man från sakkunnigt håll framhållit, att det vore en stor fördel, om man införde former för ingående av terminsaffärer för att kunna förekomma den osunda baisspekulation, som nu ibland förekommer, och för att hejda den panikartade rörelse, som ibland av den anledningen kan uppstå. Men införande av särskilda former för terminsaffärer kräver en ganska vidlyftig teknisk apparat, och man är icke beredd att genast föreslå bestämmelser i det avseendet. För att kunna det, måste man studera förhållandena utomlands, och det är icke gärna tänkbart att ett utarbetat förslag i ämnet skall kunna föreligga färdigt inom den tid, då börsordningen skall inges till Kungl. Maj:t för fastställande. Således skulle vederbörande, om de vilja tillgodose det nu nämnda behovet, antingen komma med ett förslag i det här stycket, som icke kunde visa sig användbart under någon längre tid, utan snart skulle påkalla ändring, eller ock skulle de alldeles avstå från tanken att nu åstadkomma ett rationellt reglerande av terminsaffärerna.

Å andra sidan har jag svårt att se, att någon verklig skada skulle inträffa, om de här delarna av börsordningen lämnades åt börskommitterade att reglera, särskilt som ju alltsammans ändå skall vara underkastat inspektionens tillsyn.

Jag föreställer mig därför, att förslaget icke skulle komma att bli något avsevärt sämre eller att den kontroll man vill ernå genom förslaget skulle äventyras, om kammaren i det här stycket anslöte sig till motionärens och utskottets förslag, till vilket jag därför yrkar bifall.

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.
(Forts.)

Herr Carlsson i Frosterud: Herr talman! Jag skall endast be att få peka på, att om man nu enligt Kungl. Maj:ts förslag bibehåller punkterna 4 och 6 här i den 27 § och dessa på något sätt befinnas olämpliga och innebärande ett tvång vid den fria rörelsen inom fondbörsens verksamhet, så är faktiskt det förhållandet rådande, som herr finansministern nyss pekade på, att 30 § ju har, för det fall då sådana praktiska olägenheter visat sig förekomma, att en eftergift i lagens bestämmelser vore nödvändig i tillsynsmyndighetens hand lagts möjlighet att för viss tid göra undantag i så fall. Men vad skall nu följden bli, om man här enligt utskottets förslag stryker dessa punkter? Ja, det står i 28 § 2 st. den bestämmelsen, att »Konungen prövar förslagets överensstämmelse med lag och författningar och dess ändamålsenlighet i övrigt, så ock om ytterligare bestämmelser må erfordras.» Om vi nu skulle borttaga dessa två punkter här, vilket motionären yrkar på, och som utskottet tillstyrker, så kunde följden bli den, att om Kungl. Maj:t fortfarande hade den uppfattningen, att de bestämmelser, som upptagas i dessa två punkter, borde finnas i börsförordningen, Kungl. Maj:t sålunda kunde vara oförhindrad, att såsom tilläggsbestämmelser införa dessa bestämmelser. Men därmed hade man enligt 30 §:s formulering omöjliggjort för tillsynsmyndigheten att bevilja dispens ifrån den absoluta tillämpningen av nämnda stadganden. Jag anser sålunda, att om man här går på utskottets förslag, skulle man, i stället för att införa lättnader och lindring för fondbörsstyrelsens reglering av dessa förhållanden, skärpa det därhän, att om Kungl. Maj:t i fondbörsförordningen en gång har infört dessa bestämmelser, som avses i punkterna 4 och 6, då funnes ingen möjlighet att utan Kungl. Maj:ts eget medgivande göra undantag härifrån; och detta skulle sålunda bli till nackdel i stället för gagn för ett friare handhavande av börsverksamheten från börsstyrelsens sida. Jag tror icke, såsom paragrafen i övrigt är formulerad, att man vinner den rörelsefrihet, som man annars tror sig kunna vinna genom utskottets förslag, och då jag i likhet med övriga reservanter icke kunnat bli övertygad om de skäl, som motionären anfört till stöd för att punkterna skulle utgå, har jag icke heller kunnat biträda utskottet. Om jag nu ser efter, varifrån denna opposition har kommit, är det från nuvarande fondbörskommiterade och även fondhandlareföreningen. Det är således från håll, som givetvis anse sig bli direkt underkastade det regleringstvång, som bestämmelserna här innebära, och det ligger ju i sakens natur, att om opposition skall komma från något håll, skall den komma från det håll, där man direkt blir underkastad de reglerande bestämmelser, som detta förslag innehåller.

Jag kan för min del icke känna mig fullt övertygad av dessa

Ang. lag om fondkommissionsrörelse m. m. skäl utan anser att Kungl. Maj:ts förslag är att föredraga, och därför tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen, som innebär ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

(Forts.)

Herr Hederstierna: Herr talman! När jag ansluter mig till och mycket bestämt håller på att denna reservation måtte av kamraren antagas, är det därför, att jag finner densamma, eller rättare sagt yrkandet om bifall till Kungl. Maj:ts proposition, i detta fall vara av synnerligt stor vikt. När det här gäller att bestämma, vilka slags fondaffärer, som må på börsen avslutas, förefaller det mig ganska anmärkningsvärt, att icke tillsynsmyndigheten och Kungl. Maj:t skulle få ha sitt ord med i laget i denna fråga, utan avgörandet bero på fondbörskommitterade ensamma.

Man ser av motionen, att fondbörskommitterade ha, i tanke att möjligen införa terminsspekulationer, velat tillåta terminsaffärer på börsen. Den, som har den minsta erfarenhet om vad dessa terminsaffärer betyda för ett land, och varthän de kunna leda, han måste dock på det bestämdaste reagera mot att man skall överlämna makten att införa sådana affärer enbart åt fondbörskommitterade. Jag hyser stor aktning för dessa kommitterade och för den stora sakkunskap, som de säkerligen besitta på detta område, men att de ensamma skulle få besluta om villkoren för terminsaffärers avslutande på vårt lands börs, det synes mig dock vara synnerligen anmärkningsvärt.

Såsom domare har jag varit i tillfälle att se, hurusom personer ute i landsorten ha drivit terminsaffärer på Chikagos och New Yorks börser. De ha suttit i våra småstäder och gjort affärer, som röra sig om hundratusentals kronor. Genom en fondkommissionär här i Stockholm ha de telegrafiskt givit sina order om inköp och försäljning av fläsk, spannmål m. m. på börserna i Amerika. Den affär, som jag nu särskilt tänker på, artade sig bra i början, men gick naturligtvis alldeles galet mot slutet. Det är klart, att en person, som skall driva affärer på t. ex. Chikagos börs, han bör nog vara närmare den orten, än händelsen var i det fall, jag nu omnämnde.

Skall man nu emellertid införa sådana affärer här i Stockholm med den påföljd, att många flera än förut komme att ägna sig däråt — ty på ju närmare håll tillfälle gives att bedriva dylika, desto större är naturligtvis lockelsen därtill — då skulle helt visst med den spellusta som redan för närvarande finnes i vårt land, spelpassionen i alldeles oerhörd grad tilltaga.

I detta avseende gör jag dock intet yrkande. Det kan möjligen vara nödvändigt att införa terminsaffärer av vissa *andra* anledningar. Att däremot Kungl. Maj:t inte skulle få ha i sin hand att få bestämma, under vilka villkor något sådant skulle beslutas, det synes mig ingalunda tillrådligt.

Vad kursnoteringarna beträffar, ha de naturligtvis inte alls lika stor vikt, som de affärer jag nu talade om. Men även dessa spela dock en ofantligt stor roll för själva fondbörsaffärerna, och att inte Kungl. Maj:t och tillsynsmyndigheten skulle få utfärda be-

stämmelser om på vilka sätt kursnoteringarna skola äga rum, tycks mig ej heller vara lämpligt.

Nu säger ordföranden i utskottet, att man måste taga saken praktiskt, och att det därför är bäst, att fondbörskommitterade ensamma få regleringen av det hela om hand. Jag är dock livligt övertygad om, att även Kungl. Maj:t kan se saken praktiskt, och vad särskilt kursnoteringarna angår, är det ju ej så stort avstånd mellan börsen och Kungl. Maj:t. Nyss påpekade både ordföranden i första lagutskottet och den senaste ärade talaren, att även om riksdagen nu ej ginge med på propositionen utan ströke mom. 4 och 6 i lagtexten, skulle Kungl. Maj:t i alla fall på grund av det bemyndigande, som gives i § 8: 2 sista orden, kunna lämna en bestämmelse i detta avseende. Att detta är möjligt, kan jag dock inte tänka mig. Har riksdagen strukit stadgandet om Kungl. Maj:ts befogenhet att utfärda bestämmelser härvidlag, lär väl Kungl. Maj:t icke sedermera kunna så gott som bakom ryggen på riksdagen utfärda bestämmelser det oaktat.

Jag finner det synnerligen viktigt, att Kungl. Maj:ts proposition i detta avseende bifalles, och jag yrkar, herr talman, bifall till densamma.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf samt vidare på godkännande av paragrafen i dess av Kungl. Maj:t föreslagna lydelse; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

28 och 29 §§.

Godkändes.

För 30 § hade Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

30 §.

Med tillsynsmyndighetens tillstånd må börsstyrelsen för viss tid meddela bestämmelser, som innebära avvikelser från börsordningen i de ämnen, vilka omförmälas under 1), 2), 4), 5), 6) och 9) i 27 §.

Uti en vid denna paragraf avgiven reservation hade herr *Hederstierna* föreslagit, att paragrafen måtte erhålla denna avfattning:

30 §.

Med tillsynsmyndighetens tillstånd må börsstyrelsen för viss tid meddela bestämmelser, som innebära avvikelser från börsordningens föreskrifter med undantag allenast av de, som angå under 3), 7) och 8) av 27 § omförmälda ämnen.

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.
(Forts.)

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.
(Forts.)

Sedan paragrafen föredragits, yttrade:

Herr Hederstierna: Herr talman! Efter kammarrens beslut angående § 27 är det alldeles tydligt, att i enlighet med de yrkanden, som har gjorts i en reservation av herr Lindqvist i Kosta m. fl., Kungl. Maj:ts förslag även i detta avseende bör bifallas, ty mom. 6 och 9 äro uteslutna i utskottets förslag, och de böra därför komma in här.

Men därjämte har jag ett särskilt yrkande att göra.

Det är tydligt, att man enligt förslaget tänkt sig, att i § 27 skulle vara uppräknade de viktigaste fall, då bestämmelserna om fondbörsen borde regleras av Kungl. Maj:t. Men man har därjämte tänkt sig, att Kungl. Maj:t skulle kunna finna erforderligt att utfärda ytterligare bestämmelser i detta ämne, en befogenhet, vilken, som jag nyss nämnde, inrymmes i § 28. När lagrådet hade förslaget till granskning, fäste det uppmärksamheten på att lika väl som tillsynsmyndigheten bör kunna få meddela dispens under viss kortare tid ifrån de flesta bestämmelserna i § 27, bör även börsstyrelsen med tillsynsmyndighetens tillstånd kunna giva dispens rörande de föreskrifter, som Kungl. Maj:t utöver vad § 27 innehåller har meddelat. Detta har emellertid vederbörande departementschef ej velat vara med om, då han anser, att när Kungl. Maj:t utfärdat några bestämmelser i detta avseende, skall ej sedermera den underordnade myndigheten ha rättighet att giva dispens därifrån, även om den avser endast en kortare tid.

Det är dock att märka, att om lagen ger börsstyrelsen rättighet att med tillsynsmyndighetens tillstånd avvika från bestämmelserna i § 27, som ju äro de allra viktigaste, varför skulle då icke densamma kunna tillerkännas befogenhet att meddela dispens från de mindre betydande bestämmelser, som Kungl. Maj:t därutöver lämnat? Jag tror, att det är synnerligen praktiskt att inte giva börsstyrelsen en sådan kompetens.

Med hänsyn till det sagda får jag, herr talman, be att få yrka bifall till den av mig vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Jag inser nog att här föreligger en fråga, om vilken olika meningar kunna framställas och försvaras, men i olikhet med den siste ärade talaren anser jag att man bör göra en viss skillnad mellan bestämmelser, som Kungl. Maj:t har ansett böra inflyta i börsordningen och sådana, som redan enligt lagen skola finnas där.

Man får nämligen antaga, att om Kungl. Maj:t föreskrivit, att en viss bestämmelse skall inflyta i börsordningen, detta beror därpå, att särskilda omständigheter just då för tillfället påkalla en dylik bestämmelses fastslående. Det synes väl då också vara i sin ordning, att inte den underordnade tillsynsmyndigheten skall kunna åsidosätta en sådan föreskrift, till vars antagande Kungl. Maj:t ansett särskild anledning föreligga. Det torde således icke vara

i överensstämmelse med grunden för detta stadgande att medgiva tillsynsmyndigheten en sådan befogenhet.

Jag kan därför icke medgiva, att den föregående ärade talaren har fullgoda skäl för sin reservation.

Däremot är det riktigt, när herr Hederstierna säger, att med det beslut som kammaren fattat beträffande § 27, kammaren, vad § 30 angår, bör bifalla propositionen eller den av herr Lindqvist i Kosta m. fl. avgivna reservationen. Jag yrkar bifall härtill.

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen framställda propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena godkände kammaren paragrafen i dess av Kungl. Maj:t föreslagna lydelse.

31—37 §§; överskriften till II Kap.; III—V Kap.; 52 §.

Godkändes.

53 §.

I likhet med Kungl. Maj:t hade utskottet föreslagit, att paragrafen skulle lyda sålunda:

53 §.

Denna lag skall lända till efterrättelse jämväl för dem, som vid lagens ikraftträdande redan äro i utövning av fondkommissionsrörelse, med nedan angivna undantag:

1) Fondkommissionär, som börjat sin rörelse senast den 30 april 1918, må utan särskilt tillstånd bedriva densamma till den 1 januari 1921.

2) Fondkommissionär, som börjat sin rörelse efter den 30 april 1918 men innan lagens ikraftträdande, må, där han senast den 7 januari 1920 hos vederbörande myndighet söker tillstånd att idka fondkommissionsrörelse, utan särskilt tillstånd fortsätta rörelsen, till dess ansökningen hunnit prövas.

3) Beträffande fondkommissionär, som avses under 1) eller 2). skola bestämmelserna i 9 § icke under den tid, rörelsen må utövas utan särskilt tillstånd, äga tillämpning, där ej fråga är om bankaktiebolag eller solidariskt bankbolag.

4) Har enskild person eller handelsbolag utan kommanditdelägare eller med högst två sådana delägare bedrivit fondkommissionsrörelse under minst fem år före den 1 januari 1920, må, när synnerliga skäl därtill äro, tillstånd meddelas till rörelsens fortsatta utövande efter den 1 januari 1921, även om det kapital, som för rörelsen disponeras, icke uppgår till föreskrivet belopp.

Beträffande denna paragraf hade likväl reservation avgivits av herr *Hederstierna*, som, med instämmande av herrar *Rogberg*, greve *Spens* och *Fagerlin*, föreslagit, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

53 §.

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.
(Forts.)

Denna lag skall lända till efterrättelse jämväl för dem, som vid lagens ikraftträdande redan äro i utövning av fondkommissionsrörelse, med nedan angivna undantag:

1) För bankaktiebolag eller solidariskt bankbolag, som före lagens ikraftträdande erhållit viss tids tillstånd till idkande av fondkommissionsrörelse, vare nytt tillstånd för rörelsens bedrivande under den medgivna tiden icke erforderligt.

2) Fondkommissionär, som börjat sin rörelse senast den 30 april 1918 — — — 1921.

3) Fondkommissionär, som börjat sin rörelse efter den 30 april 1918 — — — prövas.

4) Beträffande fondkommissionär — — — bankbolag.

5) Har enskild person — — — belopp.

Paragrafen föredrogs. Därefter yttrade:

Herr Hederstierna: Herr talman! Som jag nyss vid början av behandlingen av detta lagförslag yttrade, är det här fråga om ett alldeles nytt fält för lagstiftningen. Ut i ett avseende ha vi dock verkligen haft vissa av vederbörande myndighet meddelade rättigheter härvidlag, nämligen i fråga om den fondkommissionsrörelse, som hitintills bedrivits av våra banker. Innan dessa ha börjat en dylik rörelse, ha de varit tvungna att genom oktroj få sig inrymd en rättighet att driva densamma.

Nu fordrar lagförslaget, att alla, såväl bankbolagen som fondkommissionärer i övrigt, måste gå in till Kungl. Maj:t och begära särskilt tillstånd att bedriva fondkommissionsrörelse. Sålunda: oaktat bankerna inneha Kungl. Maj:ts tillstånd att under oktrojtiden, d. v. s. under högst tio år, idka en sådan rörelse, skulle de enligt lagens föreskrift inte få fortsätta densamma, förrän de komma in med en ny ansökan i detta avseende och få den prövad på nytt. Detta måste på mig såsom jurist verka synnerligen stötande, ty lagen får på detta vis en retroaktiv verkan, något som en lag enligt min åsikt icke bör få. Det synes mig icke heller föreligga någon tvingande anledning att göra en avvikelse från sunda lagstiftningsprinciper i detta fall, särskilt som tillståndet inte kan begagnas längre, än oktrojtiden räcker d. v. s. högst tio år.

Det är detta, som ligger till grund för den reservation, jag avgivit. Jag yrkar bifall till densamma, men, då jag gör det, måste jag vidtaga en viss ändring, beroende därpå, att jag, när jag skrev reservationen, antog, att varje gång en bank börjar fondkommissionsrörelse på en ny ort, skulle den i sin oktroj få anmärkt, att den har rättighet att även på den orten bedriva fondkommissionsrörelse. Men från sakkunnigt håll har upplysts, att så ej är förhållandet, utan att så snart en bank fått tillstånd att bedriva dylik rörelse, kan den bedriva densamma vid vilket avdelningskontor som helst. Att man nu med stöd av den föreslagna lagen skulle vägra tillstånd för en

bank att å en viss ort driva fondkommissionsrörelse, som den redan påbörjat, kan icke vara riktigt. Å andra sidan kan det ej heller vara lämpligt att en bank skulle kunna endast med stöd av sin oktroj driva *ny* kommissionsrörelse; utan har en bank ej före detta års ingång på en viss ort begagnat sig av sitt tillstånd att driva fondkommissionsrörelse, bör den ej få göra det därstädes på grund av den gamla oktrojen utan bör den få begära särskilt tillstånd därtill. Med hänsyn härtill vill jag föreslå, att första momentet får följande ändrade lydelse mot vad som står i min reservation: »1) För bankaktiebolag eller solidariskt bankbolag, som före lagens ikraftträdande erhållit viss tids tillstånd till idkande av fondkommissionsrörelse, vare nytt tillstånd under den medgivna tiden icke erforderligt för rörelsens bedrivande å de orter, där den utövades vid ingången av år 1919.»

Jag anhåller om bifall till reservationen med denna ändring.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Det är riktigt, som den föregående ärade talaren säger, att denna bstämmelse i vissa fall kan leda till, att ett bankbolag berövas en rättighet, som det redan enligt gällande föreskrifter erhållit, och att således lagen så till vida har en viss retroaktiv verkan. Men jag vill i det avseendet först och främst erinra om, att, ehuru det visserligen i allmänhet är önskvärt, att man ej ger civillagar retroaktiv verkan, så ha vi på sista tiden emellanåt funnit oss nödsakade därtill, där det förelegat starka skäl därför. Och vad särskilt detta fall beträffar, menar jag, att det föreligger ett starkt intresse att få fondkommissionsverksamheten effektiv över hela linjen så snart som möjligt.

Och vidare, vad är det för risk, för vilken man utsätter bankerna genom att antaga den föreslagna bestämmelsen? Jo, att ett bankbolag, som redan utövar fondkommissionsrörelse, skall bli skyldigt att söka Kungl. Maj:ts tillstånd att fortfarande idka sådan rörelse, och vidare, att denna ansökan kan av Kungl. Maj:t avslås, men — märk väl mina herrar — ett sådant avslag kan meddelas endast i det fall, att rörelsen prövas kunna bliva till *skada* för det allmänna. Med hänsyn härtill menar jag, att retroaktiviteten i detta fall är fullt försvarlig.

Slutligen vill jag erinra om, att lagrådet, som med synnerlig omsorg granskar alla lagförslag med hänsyn till den allmänna rättsuppfattningen och deras överensstämmelse med gällande rättsgrundsatser, lagrådet, säger jag, har ej funnit anledning att på nu angivna grunder avstyrka ifrågavarande bestämmelse. Och då synes det mig, att vi ej behöva hysa så stora betänkligheter mot att antaga densamma.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen givit propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Hederstierna, godkände kammaren paragrafen enligt utskottets förslag.

Ang.
lag om fond-
kommissions-
rörelse m. m.

(Forts.)

54 —57 §§; överskriften till VI Kap.; ingressen; rubriken.

Godkändes.

Förslaget till lag om ändring i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslagen.

§ 14.

Föredrogs vart för sig första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Ang. stats-
bidrag för
folkskole-
väsendets
allmänna
driftkostnader
m. m.

Vidare förekom till behandling andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt skoldistrikt av rätt till statsbidrag för skolväsendets allmänna driftkostnader m. m.

I anslutning till vad herr *Moberger m. fl.* föreslagit uti en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 4, hemställde utskottet, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t tacktes i samband med den utredning angående ett tidsenligt ordnande av folkskoleväsendet, som igångsatts, även låta utreda, huruvida och under vilka förutsättningar skoldistrikt skulle kunna erhålla rätt till statsbidrag för såväl folkskoleväsendets allmänna driftkostnader som ock till skolhusbyggnader, samt för riksdagen snarast möjligt framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kunde föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Thore*: Herr talman! Jag kan ej låta detta betänkande passera oanmärkt genom kammaren. Utskottet hemställer här om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, »att Kungl. Maj:t tacktes i samband med den utredning angående ett tidsenligt ordnande av folkskoleväsendet, som igångsatts, även låta utreda, huruvida och under vilka förutsättningar ett skoldistrikt må kunna erhålla rätt till statsbidrag för såväl folkskoleväsendets allmänna driftkostnader som

ock till skolhusbyggnader, samt för riksdagen snarast möjligt framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kan föranleda.»

Ja, det är ju ett syfte, som är särdeles behjärtansvärt, att få ett tidsenligt ordnat folkskoleväsen och har jag i princip ingen anmärkning att göra mot, att skoldistrikt få statsbidrag för folkskoleväsendets allmänna driftkostnader, därför att jag anser, att dessa äro berättigade, och att ett bifall i detta avseende ej torde medföra några betänkliga konsekvenser. Men detta senare blir förhållandet, om man medger statsbidrag även för *skolhusbyggnader*. Jag anser nämligen denna fråga egentligen icke vara, i varje fall ej i huvudsak, en undervisningsfråga utan en skattefråga. Den berör det relativa skatteförhållandet mellan olika kommuner.

Ang. statsbidrag för folkskoleväsendets allmänna driftkostnader m. m. (Forts.)

Om man nu ser på gången av detta ärende, skall man finna, att förslag angående anslag till folkskoleväsendet i nämnda syfte har kommit från landsbygden. I herr Hamiltons motion år 1914, finner man följande uttalande: »Slutintycket av en hastig överblick över landsbygdens skolförhållanden måste bli en känsla av stark beklämning. Så dryga skatter på kommunerna och dock så otillfredsställande skolförhållanden! Och orsakerna till de befintliga bristerna äro trots de tyngande skatterna nästan uteslutande att söka i bristande ekonomiska möjligheter för kommunerna.» Och senare motionärer äro inne på samma sak, att det är landsbygden det gäller. Motionären från i fjol, herr Moberger, säger: »Det synes alldeles nödvändigt, att staten här träder hjälpande emellan, åtminstone för landsbygdens del.» Och vidare säges det: »Ett statligt byggnadsbidrag anse vi böra begränsas till landsbygdens kommuner och kanske till sådana bland dem, som äro mera ekonomiskt betungade.» Nu kunde ju det anförda ha haft sitt berättigande för några år sedan. Då var som bekant förhållandet det, att städerna hade relativt låga skatter i förhållande till landsbygden. Men, som förhållandena nu äro, kan man säga, att städerna ha skatter, som äro fullt ut lika dryga som landskommunernas. För en tid sedan förekom i en av våra dagliga tidningar en förteckning angående skatterna i stadskommunerna, och den visade så gott som överallt en betydande ökning. I Göteborg är kommunalskatten 9 å 10 kr. per hundra kr., i Malmö 10: 75, i Kalmar 11: 75. i Karlskrona över 12 kr. I Stockholm är den jämförelsevis låg, men det är ingen säkerhet för, att detta förhållande varar synnerligen lång tid. Det torde ej finnas någon möjlighet att i stadskommunerna de närmaste åren bringa ned skatterna.

Nu har visserligen utskottet i sitt uttalande om statsbidrag till skoldistrikt för skolhusbyggnader ej bundit sig vid landskommunerna, utan är klämmen så skriven, att bidrag även skulle kunna lämnas till stadskommuner, men jag undrar, vad man skall säga, om från storstäderna, Göteborg, Stockholm, Malmö o. s. v., begärdes anslag till skolhusbyggnader. Följden av att gå in på de linjer som utskottet föreslagit blir den, att kommunerna söka att avvältra skatterna på varandra. Landsbygden försöker vältra dem på städerna och städerna på landsbygden och båda på statsverket och statsverket på

Ang. stats-
bidrag för
folkskole-
väsendets
allmänna
driftkostnader
m. m.
(Forts.)

skattedragarna. Och för varje gång ackumuleras skatten och blir tyngre att bära. Jag tror ej, att man vinner något härigenom med avseende å skolväsendet.

I samband härmed vill jag påpeka, att år 1917 beviljades 600,000 kronor till statsunderstöd åt skattetyngda kommuner. Anslaget förnyades i föl, och liknande anslag begäres även innevarande år under sjunde huvudtiteln. Det har visat sig, att anslaget ej på långt när räckt till utan har överskridits med över en miljon kronor. Det utgick med icke mindre än 1,650,000 kronor i föl. Motsvarande siffra i år känner man ej, men man torde kunna förutsätta, att den ej blir mindre. Får utskottet sin vilja fram blir följden alltså, att det först utgår ett anslag till skattetyngda kommuner och sedan dessutom ett anslag för skolhusbyggnader för vissa kommuner. På sådant sätt blir det omöjligt att hålla ordning på huru skatteförhållandena i de olika kommunerna komma att ligga för respektive kommuner. Då jag ej kan finna att en finansiering till kommunerna för bekostandet av skolhusbyggnader är ett steg i rätt riktning, beder jag, herr talman, att få föreslå, att klämman i utskottets utlåtande ändras så, att ur densamma utgå orden »såväl» och »som ock till skolhusbyggnader». Med denna ändring yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Sköld: Herr talman! Jag kan ej anse, att det förefinnes anledning att närmare gå in på denna fråga och upptaga den till diskussion, eftersom den kläm, som vi föreslå riksdagen att antaga i år, är till punkt och pricka lika med den som antogs av andra kammaren vid föregående års riksdag utan någon anmärkning. När vi nu kräva, att denna utredning skulle omfatta jämväl statsbidrag till skolhusbyggnader, ha vi stöd därför i den inlaga, som tillställts oss från skolöverstyrelsen. Enligt beslut vid 1917 års riksdag har Kungl. Maj:t föranstaltat om en utredning inom skolöverstyrelsen.

Och skolöverstyrelsen säger nu i sin inlaga till utskottet i år, att det vid utförande av den år 1917 igångsatta utredningen, torde vara nödvändigt, att man också tager upp de ekonomiska förhållandena i samband med denna allmänna utredning. Överstyrelsen säger vidare om statsbidraget till skolhusbyggnader, att det hade varit överstyrelsens avsikt att gå in till Kungl. Maj:t med en framställning om även en utredning därav, men överstyrelsen hade icke hunnit göra det, på grund av att den icke fått saken så förberedande utredd, som varit erforderligt.

Vidare anser skolöverstyrelsen, att denna sak blir visserligen utredd under alla omständigheter, men att det skulle vara av stor betydelse för skolöverstyrelsen att få detta stöd från riksdagens sida.

Herr talman! Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Moberger: Herr talman, mina herrar! Den som äger kännedom om skolväsendet på landsbygden och de ekonomiska förhållanden, som där betinga skolväsendets utveckling, vet till fullo, att den största svårigheten att få ett gott skolväsen där ligger i de eko-

nomiska förhållandena jämte den brist på lärarekrafter, som för närvarande råder.

Ang. statsbidrag för folkskoleväsens- och allmänna driftkostnader m. m.
(Forts.)

Herr Thore har så till vida biträtt utskottets hemställan, att han vill, att det skulle utgå statsbidrag till de allmänna skolutgifterna. Det var ju glädjande att höra, och jag behöver då icke närmare uppehålla mig vid den saken. Däremot anser han sig icke kunna gå med på statsbidrag till skolhusbyggnader. Men det är just skolhusbyggnaderna, som är det värsta för landskommunerna att komma ut med. Det är ju tydligt, att i en kommun, där man kanske har 4, 5, 6 eller 7 hundra bevilningskronor att utdebitera på — och det finns många sådana kommuner t. ex. inom mitt inspektionsområde — måste en skolhusbyggnad verka ytterligt betungande för att icke säga, att den blir hart när oöverkomlig. Nu kräver staten ständigt och jämt bättre skolväsen. Nästan varenda riksdag lägger nya bördor på församlingarna ifråga om folkskolorna. Och när staten giver ökade statsbidrag, så skärper också staten villkoren för att erhålla dessa statsbidrag bland annat i fråga om skolhusbyggnader. Men det är ju uppenbart, att det kan icke gå i längden att bara kräva och kräva av de fattiga landsbygdsförsamlingarna, att de skola ha bättre skolväsen, och icke samtidigt komma dem till hjälp, så att det blir möjligt för dem att komma ut med detta.

Herr Thore anförde som skäl för obehövligheten av att framför allt tänka på landsbygden, då det gäller skolhusbyggnader, att även städerna nu ha höga skatter. Och det är sant, att de ha det i många fall. Men man kan dock icke leta upp städer, som ha, såsom ofta är fallet på landsbygden, 15, 20 å 25 kronor per bevilningskrona att utdebitera. Jag kan nämna exempel på en kommun på Gottland, där man har ungefär 32 kronor per bevilningskrona i kommunal utdebitering för i år. Där är således ungefär en tredjedel av de skattdragandes inkomst, som där går till kommunalskatten. Hur skall man kunna komma till en sådan församling och begära, att den skall kunna av egen skattekraft bygga en skolbyggnad, som kanske går till 25, 30 eller 40 tusen kronor? Och för de pengarna får man sannerligen i dessa tider inga skolbyggnader. Den som känner till skolväsendet vet, att ett av de allra värsta hindren, för att vi skola kunna utveckla skolväsendet på landsbygden, är svårigheten med uppförandet av skolhusbyggnaderna, och landsbygdens representanter i denna kammare skulle jag tro kunna vittna om var och en från sin hembygd, vilka svårigheter som här föreligga.

Det kan då icke hjälpas, att det synes mig alldeles nödvändigt att finna på någon utväg, så att staten kan träda hjälpende emellan.

Nu säger herr Thore, att det är omöjligt att på förhand beräkna, vart det bär hän i ekonomiskt avseende. Jag tror emellertid icke det är så omöjligt. Man kan naturligtvis från föregående statistik taga reda på ungefär huru många skolhus som byggts och de belopp, de dragit under föregående år. Vi kunna t. ex. i finansdepartementet få uppgifter om de lånebelopp, som äro beviljade till skolhusbyggnader, och man bör ju med ledning härav kunna komma till åtminstone ungefärlig insikt om, vilka belopp skolhusbyggnaderna

Ang. stats-
bidrag för
folkskole-
väsendets
allmänna
driftkostnader
m. m.

(Forts.)

derna årligen bruka betinga. Så kan man se efter, med huru mycket staten kan ha råd att deltaga i dessa kostnader, och därefter något så när beräkna det bidrag staten bör giva. Jag kan därför icke finna annat än att en ingående undersökning som naturligtvis måste föregå ett beslut i denna riktning, skall något så när kunna visa, vart det bär hän.

Herr Thore omnämnde det statsunderstöd åt skattetyngda kommuner, som nu utgår. Men det synes mig vara en ringa tröst för de församlingar, som ha kommit upp till en utdebitering av 15, 20 eller 25 kronor per bevilningskrona och så få en skolhusbyggnad på halsen, att komma med den upplysningen, att staten hjälper till att bära den tunga skatten. Man vet ju, att staten endast lättar en del av skattetrycket. Och när skatterna förut äro så stora, känns naturligtvis varje ökning betungande och gör församlingarna ovilliga att bygga. Över huvud taget vill jag säga, att det håller på att växa upp en mycket stark spänning mellan statens krav på skolväsendet på landsbygden och landsbygdens villighet och förmåga att tillmötesgå detta krav. Det är fara värt, att hela skolväsendet blir impopulärt på landsbygden och att det växer upp en mycket stor ovilja mot de krav staten ställer upp, om icke staten träffar anstalter för att komma svårt betungade kommuner till hjälp. Jag tror, att här föreligger en stor fara. Och särskilt nu, då vi alla äro överens om att vi måste försöka skapa ett gott skolväsen, är det farligt att äventyra denna utveckling och göra folkskolan impopulär på landsbygden. Men endast genom att mildra denna ekonomiska spänning, som råder, tror jag det är möjligt att få våra landsbygdskommuner med på den utveckling av skolväsendet, som riksdagen flera gånger sagt ifrån, att den vill genomföra, framför allt genom den utredning, som begärdes av 1917 års riksdag och som ju går ut på halvtidsläsningens avskaffande och utveckling av skolväsendet i andra riktningar.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Molin* i Aspa instämde häruti:

Herr Thore: Herr talman! Gentemot vad utskottets ärade ordförande yttrade, att utskottets förslag antogs i följd av andra kammaren och att kammaren även i år skulle vidbliva sin ståndpunkt, vill jag säga det, att det är dock två omständigheter, som tillkommit, varigenom frågan har bragts i ett annat läge. Den ena är den betydande ökning av skatterna, som ägt rum just på sista året i stadskommunerna och som gör, att skattetrycket känns där lika hårt som i landskommunerna. Och den andra är, att man nu fått en viss utredning om, huru anslaget till skattetyngda kommuner verkat och i vilken stor utsträckning det kommit landsbygdens kommuner tillgodo. Det är två omständigheter, som helt säkert göra, att man med fullgoda skäl kan frångå beslutet i följd.

Gentemot den ärade motionären ber jag att få konstatera, att

ehuru utskottsutlåtandet är lagt på det sättet, att eventuellt byggnadsanslag likaväl skulle komma stad som land tillgodo, så har den ärade motionären hela tiden tryckt på, att kravet gäller landsbygden och landsbygdens skolor. Jag kan icke godkänna det, ty är det så, att stadskommunerna i nämnda hänseende äro lika illa ställda som landskommunerna, så skola de förra vara berättigade till statsbidrag lika väl som de senare.

Herr Moberger nämnde, att det finns kommuner, där skatteprocenten är uppe i 20 och 25 %. Jag skall då be att få uppläsa en del av den motivering, som finansministern anfört just i det där förslaget angående statsunderstöd åt skattetyngda kommuner. Han yttrar följande: »Det verkliga skattetrycket kan dock icke sägas hava ökats i så hög grad som kommunernas penningbehov, därför att skatteinkomsten beräknas i förhållande till fastigheternas taxeringsvärden. Detta har till följd, att skatteprocenten, i den mån skatterna belasta fastigheterna (och detta är ju väsentligen förhållandet på den egentliga landsbygden), ingalunda är någon exponent på det verkliga skattetrycket, utan låter det synas tyngre än vad det i verkligheten är.»

Och vad beträffar de bidrag landskommunerna erhålla, så är det enligt författningen av den 31 maj 1918 på det sättet, att när skatteprocenten överstiger 10 %, erhålles på överskottet 40 % avdrag, och när den överstiger 15 %, så erhålles icke mindre än 75 % avdrag.

Det förefaller mig därför, att utgifterna för skolväsendet kunna i mycket hög grad mildras genom det där anslaget till skattetyngda kommuner.

Jag kan under sådana förhållanden icke frångå mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Thore under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 16.

Härefter förelåg till avgörande andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckta motioner dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ingripande från statens sida till förhindrande av spel om penningar och penningars värde, dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till stävjande av kortspel.

Ang. åtgärder till förhindrande av spel om penningar m. m.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 24, hade herr Olsson i Ramsta *m. fl.* yrkat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om verkställande av utredning om och på vad sätt

Ang. statsbidrag för folkskoleväsendets allmänna driftkostnader m. m. (Forts.)

Ang. åtgärder till förhindrande av spel om penningar genom statsmakternas ingripande spel om penningar och penningars värde kunde förhindras och att sedermera för riksdagen måtte framläggas de förslag, vartill utredningen gäve anledning.

m. m.
(Forts.)

Vidare hade herr *Edberg m. fl.* i en likaledes inom andra kammaren väckt motion, nr 31, föreslagit, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes vidtagna lämpliga åtgärder mot kortspelsraseriet, som hotade att fördärva i synnerhet det uppväxande släktet.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott, som till behandling i ett sammanhang förehaft ovannämnda motioner, hemställde, att desamma icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Isaksson* och *Johansson* i Hallagården, som yrkat, att andra kammaren med bifall till motionen nr 31 ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t tacktes vidtagna lämpliga åtgärder mot kortspelsraseriet.

Utskottets hemställan upplästes, varefter

Herr *Olsson* i Ramsta yttrade: Herr talman, mina herrar! Bland de företeelser av demoraliserande art, som kristiden medfört, intager spel om penningar eller penningars värde ett framstående rum. Ja, vi kunna gott såsom motionärerna beteckna det som ett formligt kortspelsraseri, som härjar i vårt land, och detta i synnerhet bland ungdomen och inom den kroppsarbetande klassen.

Det har också vid denna riksdag väckts motioner både i första och i andra kammaren, som gått ut på att statsmakterna måtte vidtagna åtgärder för att stävja detta kortspelsraseri. Så har herr *Hamrin* i andra kammaren och herr *Rosén* i första kammaren väckt motion om höjning av stämpelavgiften för spelkort från 50 öre till 5 kronor. De säga i sin motion så här: »Då det saknas anledning att genom bibehållande av en så låg stämpelavgift underlätta inköpet av spelkort, och då en kraftig förhöjning av avgiften torde i sin mån bidraga till stävjande av det för ungdomen demoraliserande kortspelsraseriet, hemställes, att riksdagen måtte besluta, att spelkort skola beläggas med en avgift av fem kronor för varje kortlek.» Vid behandlingen av herr *Roséns* motion i bevillningsutskottet kom man snart under fund med, att en höjning av stämpelavgiften för spelkort ingalunda skulle ha till följd, vad motionären avsett, nämligen ett stävjande av kortspelsraseriet i allmänhet. Ty det är ju tydligt, att om vi här i landet höja denna stämpelavgift avsevärt högre än motsvarande stämpelavgift i Danmark, så skulle det endast ha till följd, att vi finge en insmuggling av spelkort i stor skala här i landet, och det skulle ingalunda verka i den riktning man avsett. Bevillningsutskottet lade därför den statsfinansiella synpunkten på denna fråga och undersökte, huru högt man skulle kunna sätta stämpelavgiften på spelkort, för att statens inkomster

skulle höjas, ty det hade nämligen visat sig, när en gång förut riksdagen beslutat en avsevärd höjning av denna stämpelavgift, att det endast medförde, att statens inkomster av avgiften sjönko. Men i bevillningsutskottet uttalades den förhoppningen, att andra kammarens andra tillfälliga utskott, som fått till sig remitterade motioner i ämnet av dels mig med instämmanden av hela Sörmlandsbanken och dels herr Edberg med åtta instämmanden, skulle föreslå åtgärder, ty representanterna i bevillningsutskottet från första kammaren voro ense därom, att härvidlag måste någonting åtgöras.

*Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.*

(Forts.)

Nu har andra kammarens andra tillfälliga utskott inkommit med ett betänkande i den fråga, som vi ha att behandla här i dag, och då inträffar det märkvärdiga, att detta utskott giver motionärerna fullkomligt rätt i deras påståenden. Man brukar tala om att utskotten komma med välvilliga motiveringar för avslagsyrkanden, men här har utskottet kommit med en så välvillig motivering, att det har icke ens den minsta lilla hake kvar att hänga upp sig på för att motivera ett avslagsyrkande. Utskottet säger nämligen så här: »Det stegrade begäret att på lättvindigt sätt förtjäna pennningar är en kristidsföreteelse, som allmänt kunnat iakttagas, och den tilltagande lusten att genom äventyrligt spel åtkomma penningvinster står härmed i nära samband. Inom alla samhällslager har spel-lusten vunnit en utbredning, vars yttringar — i moraliskt såväl som ekonomiskt avseende — äro sådana, att de måste inge allvarliga bekymmer. Skäl torde finnas att i likhet med vissa av motionärerna tala om ett verkligt 'kortspelsraseri'. Önskvärdheten av att något kunde åtgöras till förekommande av den skada, särskilt för den uppväxande ungdomen, som den utbredda spellusten innebär, torde också av ingen förnekas, och utskottet vill för sin del i så måtto instämma i de av motionärerna framförda synpunkterna.» Ja, det förfaller, när man så giver motionärerna fullkomligt rätt, att utskottet verkligen skulle ha föreslagit några åtgärder. Men vad kommer nu utskottet till för resultat? Jo, efter en sådan motive-ring kommer det till avslagsyrkande eller en hemställan om att förevarande motioner icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranlåda.

Nu har ju utskottet visserligen försökt iakttaga de vanliga formerna att göra en liten utredning i alla fall och då försökt utröna, vad i vår gällande lagstiftning nu förekommer om den här saken. Då har det naturligtvis satt sekretariatet i verksamhet, som fått slå i vår lagbok och där verkligen funnit, att vi ha i strafflagens 18 kap. 14 § ett litet stadgande, som lyder så här: »Håller någon hus, där äventyrliga spel om penningar eller penningars värde allmänligen bedrivas; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter. Tillåter den, som håller källare, värdshus eller annat näringsställe, att sådant spel där bedrives; dömes till böter. Var som å ställe, som nu sagt är, deltagar i äventyrligt spel, straffes med böter, högst tvåhundra riksdaler.» Det är ju alldeles tydligt och klart för en var, att denna lagparagraf icke är tillämplig på de

Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.

(Forts.)

förhållanden, som motionärerna nu påpekat. För övrigt handlar hela detta 18 kap. om osedlighet och sådana, som hålla hus, där otukt bedrives o. s. v. Det är ju tydligt, att här finnes en lucka i vår lagstiftning att fylla. Om vi nu få riksdagen att gå med på utredningsförslaget, så är det ju möjligt, att utredningen skulle kunna giva till resultat, att vi få denna enda lagparagraf kompletterad i riktning t. ex. att giva de lokala myndigheterna, Konungens befallningshavande och kommunernas myndigheter, tillfälle att vidtaga vissa åtgärder mot kortspel, där det spelas om penningar och på äventyrligt sätt. Det är ju alldeles tydligt, att lagen bör bliva kompletterad i denna av mig nu antydda riktning.

Den andra vägen man kan tänka sig gå fram på, när det gäller att vidtaga åtgärder mot detta kortspelsraseri, är den administrativa vägen, d. v. s. att Kungl. Maj:t i administrativ ordning meddelar vissa föreskrifter t. ex. åt järnvägsstyrelsen och åt regementscheferna på våra lägerplatser att genom ordningsföreskrifter försöka råda bot på det här onda. Utskottet har även i detta avseende försökt komma med en liten utredning. Utskottet har frågat järnvägsstyrelsen i saken. Men då inträffar det märkvärdiga, att utskottet icke ens gittat i sitt betänkande intaga det yttrande, som kommit från järnvägsstyrelsen. Det är blott genom reservationen, som man kommit till klarhet om att utskottet frågat järnvägsstyrelsen till råds, men icke intagit dess yttrande i betänkandet. Och det är väl anmärkningsvärt. Nu är det visserligen så, att järnvägsstyrelsen icke är så värst benägen för att vidtaga några restriktiva åtgärder mot kortspel på järnvägarna.

Jag skall taga kammarens tid i anspråk endast en kort stund för att nämna några exempel.

Under dessa sista år ha de värnpliktiga på grund av neutralitetsvaktstjänstgöringen blivit skickade från den ena trakten av landet till den andra t. ex. från Södermanland och upp till Boden. En sådan järnvägsresa har tagit ett par dagar. Och under den långa resetiden ha dessa värnpliktiga sysselsatt sig med kortspel i mycket stor utsträckning. Jag känner fall, där bonddrängar spelat bort så mycket de haft med sig, och jag känner ett fall, där en värnpliktig spelade bort reskassan och på återresan dessutom hela sin avlöning, som han sparat ihop för att ha till hands, när han kom hem. Han stod nämligen i beredskap att då ingå äktenskap, men nu hade han icke ens pengar för att köpa sig de kläder, som han skulle ha vid det tillfället.

Och vid våra regementen har det varit likadant. Under urtima i höstas träffade jag en värnpliktig bekant, som var kommanderad till Kungl. Livgardet till häst, och han berättade, att beväringssynglingarna brukade ligga ute i parken i höstkylan på bara marken och spela kort. Naturligtvis hade regementschefen tillsett, att det icke förekom kortspel om penningar inom kasernområdet. Men de gingo då endast ut i den strax därutån för liggande parken och bedrovo sitt spel. Och en stackars beväring hade förkylt sig

där på kvällen, så att han blev sjuk och dog till följd av det där kortspelssammanträdet.

Jag har vidare i dag hört berättas, att just bland våra bromsare och extra personal vid järnvägarna är det ett fullständigt kortspelsraseri nu för tiden. Och dessa unga män spela bort så mycket de förtjäna, hela sin avlöning.

Är det under sådana förhållanden verkligen så obefogat, att vi komma här och yrka på utredning, om det icke skulle kunna göras någonting från statsmakternas sida i det avseendet?

Nu säger utskottet, att det är icke skäl att försöka göra någonting, ty inga åtgärder, icke de av mig föreslagna och icke de av herr Edberg och hans medmotionärer föreslagna, skulle visa sig effektiva. Nej, det är jag villig att medgiva, ty att få några lagstiftningsåtgärder fullt effektiva i nuvarande tid förstår jag alltför väl lyckas icke, då vi på grund av kristiden och alla de förhållanden den medfört kommit därhän, att respekten för lagarna är betänkligt undergrävd. Men att en lagstiftande församling verkligen skulle resignera inför ett sådant förhållande, anser jag icke lämpligt, utan man måste se till att följa med i lagstiftningen, när behov yppar sig, och anpassa lagarna just efter det behovet. Jag vill påstå, att föräldrarna till dessa värnpliktiga ha rätt att fordra, att här verkligen göres någonting.

Nu är det ju så, att utskottet icke är enigt, utan det är två reservanter. Och jag hör i dag, att om reservanterna hade haft tillfälle att tala vid några andra inom utskottet, så hade det blivit flera, som biträtt reservationen. Men då hade det väl icke blivit någon så särdeles lycklig sammanhållning inom utskottet.

Jag skulle kunna inskränka mig till att hemställa om bifall till reservationen. Men jag kan icke göra det, ty dess yrkande går endast ut på en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga lämpliga åtgärder mot kortspelsraseriet, då i stället i min motion yrkas på en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning av denna sak. Då kan man tänka sig, att denna utredning giver till resultat dels förslag till ny lagstiftning och dels att Kungl. Maj:t vidtager administrativa åtgärder.

Herr talman! Då jag är av den övertygelsen, att om första kammaren blir i tillfälle att också granska det här ärendet, saken skulle få en annan utgång, än den nu fått i andra kammarens andra tillfälliga utskott, så vill jag vädja till dels ordföranden i detta utskott och dels kammarens ledamöter, om vi icke här nu för en gångs skull skulle kunna giva min motion stöd och bifalla dess yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t, för att därigenom första kammaren skall bli i tillfälle att fatta ståndpunkt till denna fråga. Ty det är ju den olägenheten med dessa motioner, som väckas i andra kammaren och gå till tillfälligt utskott och bli avslagna av kammaren, att över dem får icke första kammaren tillfälle att yttra sig. Och jag vädjar till bevillningsutskottets ordförande, om jag

Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.
(Forts.)

Ang. åtgärder icke här riktigt relaterat det förhållande, som framkommit vid be-
till förhind- handlingen av herr Roséns motion i bevillningsutskottet.
rande av spel
om penningar
m. m.

(Forts.)

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till klämman i min motion.

Vidare anförde:

Herr Isaksson: Herr talman! Vid detta utskottsutlåtande har jag tillsammans med herr Johansson i Hallagården avgivit en reservation med den hemställan, att andra kammaren med bifall till motionen nr 31 ville besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga lämpliga åtgärder mot kortspelsraseriet. Nu förefaller det mig, att det är större utsikter, att kammaren bifaller herr Olssons i Ramsta yrkande, och därför skall jag be, herr talman, att få återtaga min hemställan och förena mig med herr Olsson i hans yrkande.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag har icke kunnat underlåta att begära ordet, då detta ärende föreligger till behandling. Jag tycker nämligen, att det går alltför långt med allt detta motionerande om att förbjuda människor att företaga än det ena och än det andra. Därför att det eventuellt finns en del personer, som missbruka ett och annat rätt så oskyldigt nöje, så skall man genast vara färdig med att på lagstiftningsväg vilja förbjuda alla dem, som alls icke taga skada till sin själ och icke heller skada andras själ med den sak det är fråga om.

Jag skäms verkligen icke för att för de ärade motionärerna tala om, att jag mycket gärna tager mig en bridge, när jag har ledigt till det, och jag står verkligen på den ståndpunkten, att jag icke därför anser mig vara en sämre människa. Då jag någon gång är i tillfälle att vara hemma i mitt hem, så ha både jag och min åtta-årige pojke nöje av att få vara tillsammans och spela ett litet engelt parti »mas» med varandra, och jag kan verkligen icke inse, att detta är någonting så himmelsskriande, att det skall behöva här i lag förbjudas.

Jag får verkligen vidare förklara, att den dag, de svenska statsmakterna skulle förbjuda spel om penningar och penningars värde, då kommer jag att med berätt mod helt enkelt bli lagbrytare.

Nej, vi böra akta oss litet för att jämnt och ständigt vilja kasta ut barnet med badvattnet. Jag vill visst icke här förneka, att icke kortspel i detta land på många håll missbrukas. Men det få vi väl på upplysningens väg söka komma till rätta med.

Motionärerna påpeka nu här, att det finns de i detta land, som kanske spela bort både gård och grund. Och därför, att det finns några sådana undantagsfall, skall man lagstifta för 5 1/2 miljoner människor. På sommaren, om man har ledigt en söndag och är ute på landet, skall man enligt motionärernas uppfattning icke få sitta t. ex. i ett lusthus och spela en enkel »priffe» eller »bondtolva» eller dylikt. Tycka herrarne det är reson i att framställa anspråk

på en dylik lagstiftning? Det finns en man, som gjort sig ganska känd och aktad för både den tid han levde i och för eftervärlden. Hans namn var Kant. Om jag icke är felunderrättad spelade han ett parti kort en timme varje dag. Vilja verkligen herrarne påstå, att Kant var en moraliskt fallen individ, därför att han spelade kort?

*Ang. åtgärder till förhindrande av spel om penningar m. m.
(Forts.)*

Här i Sverige ha vi verkligen ett så kallt och hårt klimat och så ringa tillfälle till förströelse i allmänhet, att jag tycker icke att vi i onödan skola ingripa och förbjuda människorna de få enkla tillfällen till litet förströelse, som de ha.

Då jag vidare i likhet med utskottet tror, att lagstiftning här är fullkomligt ineffektiv, hur man än vill ordna den, så ber jag herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan. Missbruk får lov att bortarbetas på den allmänna upplysningens och övertygelsens väg, men genom polisåtgärder och polisundersökningar o. d. tror jag icke man kommer någon väg här.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Edberg: Herr talman, mina herrar! Det kan ju synas, som om det vore nog så mycket sagt i denna fråga redan, men jag kan dock icke underlåta att säga några ord, i anledning av att jag är motionär i densamma.

Om man ser på utskottets motivering, så kan man ju säga, att vi motionärer fått en mycket välvillig motivering, men så gör utskottet, så att säga, en fullständig kullerbytta på slutet, som en föregående ärad talare, herr Olsson i Ramsta, påpekade. Utskottet säger här: »Det stegrade begäret att på lättvindigt sätt förtjäna penningar är en kristidsföreteelse». Jag skall villigt erkänna, att det kan anses vara en kristidsföreteelse. Men jag vet mycket väl, att långt, långt före denna kristid spelades det kort i oändlighet t. ex. i Norrland vid industriänläggningar o. s. v. Jag är viss därom och jag vet fullkomligt säkert, att arbetarna själva icke hellre önska, än att det bleve förbud för kortspel på offentliga platser.

Jag känner till hemmansägare i Norrland, som spelat bort sina hemman, värda flera tiotusentals kronor, och detta på några år. Och jag har här ett tidningsurklipp, som också visar, huru det går till i Skåne. Rubriken lyder: »Kortspelet driver folk från gård och grund». Och det heter: »En kortspelsepidemi grasserar i Färs härad i Skåne, omtalas det i ortstidningen. Det berättas, att vid vanliga danstillställningar personer spelat till sig tusentals kronor, och det har inträffat, att lantbrukare förlorat hela hemman på kortspel. Andra ha däremot förtjänat ett halvt hundratal tusenkronor».

Nu ha vi hört av den föregående ärade talaren, skolläraren Kristensson att han har tagit sig före att öva sin åttaåriga pojke i kortspel, och det kan ju så vara för den, som har lust att fortsätta med den upplysningsverksamheten. Han nämnde också, att han brukade spela »bondtolva». Men jag har icke tänkt mig, och jag är fullt och fast

Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.

(Forts.)

övertygad om att icke heller herr Olsson i Ramsta har tänkt sig, att vi skulle gå in på familjelivet eller förbjuda kortspel i hemmen. Jag hade tänkt mig, att vi skulle komma därhän att få kortspelet förbjudet på platser, där det är alldeles fördärvbringande. Jag vet en industriplats i vår socken, där det finns personer med 360 kronors månadslön, som icke kunna försörja sin familj mer än några dagar i månaden. Därefter måste fattigvården taga hand om familjen, och detta på den grund att de spelat bort avlöningen.

Under sådana förhållanden förstår en och var, att man icke kan stå till svars med att här säga nej till ett försök att stifta en lag mot detta kortspelsraseri. Jag förstår mycket väl, att det kan vara svårt att få en lag, som är effektiv. Och att den icke kommer att efterlevas i allt, förstår man ju också. Men säkert är, att en sådan här lag skulle göra mycket gott.

Jag vet också, att det förekommer vid s. k. auktioner i Norrland, att det bedrives kortspel och att spelare där spelat till sig icke bara tusen kronor utan en god del av det andra tusentalet också. Och detta förekommer i skogsbackarna litet var stans intill auktionsplatserna. Och i järnvägsparkerna kan det förekomma, att det sitter flera kortlag och bedriva sitt spel, och så kommer den ene pojken efter den andre gående fram där och sällar sig till dem. Jag vet, att det gått så långt, att skolpojkar stulit för att få pengar att spela kort med.

Jag måste säga, att det är en mycket tråkig historia, och som sagt önska arbetarna själva intet högre än att få till stånd något effektivt botemedel i detta fall. Jag vågar påstå, att den arbetarrepresentant, som säger nej till herr Olssons i Ramsta här förevarande motion, han gör sig skyldig till ett brott mot sina valmän.

Utskottet säger här: »I samband härmed har i motion nr 31 berörts det obehag, som tågresande kunna bli utsatta för av medpassagerare, som idka kortspel. Erfarenheten ger vid handen, att så många gång kan vara händelsen. Häremot torde dock åtskilligt kunna uträttas genom ett noggrannare iakttagande av järnvägstrafikstadgans bestämmelse om den som stör ordning å tåg, och utskottet vill erinra om att järnvägsstyrelsen nyligen utfärdat order härom, särskilt med hänsyn till ordningens störande i följd av kortspel bedrivit i anstötliga former. Det torde vara skäl att avvakta verkningarna av denna order, innan ytterligare åtgärder till stävjande av kortspel å tåg böra ifrågakomma.»

Ja, jag har ett alldeles färskt exempel. När jag reste hit, satt jag i en avdelning i en järnvägs kupé, där det satt fyra damer. I den andra avdelningen satt en herre, som vi kunna kalla herrn nr 1, och så satt en dam längst in i hörnet. Herrn nr 1 gick ut ur kupén, och det dröjde icke länge, innan han kom tillbaka och hade en annan herre med sig, som vi kunna kalla herrn nr 2. Så började genast kortspel. De spelade femkort om fem kronor spelet första spelet. Sedan de spelat ett spel, föreslog, herrn nr 2, att de skulle öka på till 10-kronorsspel. Ja, det beviljades. Om en stund kommer en tredje herre in, som vi kunna kalla herrn nr 3, och då föreslog herrn nr 1, att de skulle

spela tjuguet. Ja, det gick väl för sig, och så hade vi spelet i full gång. Damen i hörnet försökte flera gånger att gå ut ur kupén, men genom att det blivit en hel massa medintresserade, så var det så trångt, att hon helt enkelt icke slapp ut, utan var så gott som inburad, tills det kom en dam från frälsningsarmén, som sålde »Stridsropet». Hon var verkligen så pass tilltagsen, att hon frågade kortspelarna, om de icke kunde maka åt sig. Detta gjorde de verkligen, och så passade damen i hörnet på och smet ut. Det märkvärdiga var, att förut hade en konduktör kommit in i kupen och sagt ifrån, att där fick icke spelas kort om penningar. Men då gjorde de helt enkelt så, att de togo bort pengarna och togo fram en tidning och placerade pengarna under den.

*Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.
(Forts.)*

Här ser man, hurudana förhållandena kunna vara, även sedan järnvägsstyrelsen utfärdat sin nya order. Jag tror, att man därmed kan bevisa, att järnvägsstyrelsens förordning icke kommer att hållas, utan att kortspelsraseriet kommer att allt fortfarande florerar på järnvägarna. En och var av oss förstår, att det t. ex. för en religiös person kan vara något vedervärdigt att tvingas åskåda dylikt. Och den där damen, som satt i hörnet, var kanske en religiös person, och därför försökte hon komma ifrån det, fastän hon icke kunde slippa ut.

Under sådana förhållanden anser jag, att det i alla fall skulle vara alldeles på sin plats, om riksdagen här ginge med på vårt yrkande om en utredning, om och på vad sätt man skulle kunna stävja kortspelsraseriet. Jag får säga, att för min del är jag fullt ut av den övertygelsen, att de allra flesta på landsbygden, våra arbetare och våra jordbrukare, livligt önska, att vi skola få en ändring här till det bättre.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Jag har verkligen icke kunnat underlåta att begära ordet i det här ärendet, därför att jag har en känsla av att den sak det här gäller är kanske långt allvarligare ändå, än vad min partivän, herr Kristensson, sökte gör den till. Jag har under de två senaste åren personligen varit i tillfälle att konstatera, att detta kortspelsraseri speciellt ute på landsbygden har tagit en alldeles förfärande omfattning. När man ser små pojkar i 12-, 13- och 14-års åldern sitta vid vägkanterna med icke bara tiokronorssedlar utan hundrakronorssedlar på en brädlapp, spelande vanligt hasardspel, då måste man säga sig, att det kommit in i samhällslivet ett element, som det gäller att på något sätt hålla tillbaka.

Jag är den förste att erkänna, att utvägen att förmedelst ett generellt förbud åstadkomma en bättring i de nuvarande förhållandena är naturligtvis orimlig. Det är orimligt att förbjuda kortspel, därför att kortspel missbrukas. Den saken tror jag man kan vara fullständigt på det klara med. Men å andra sidan förefaller det mig, som om den paragraf vi ha i 18 kap. 14 § strafflagen är en kautschukparagraf, som är ytterst svår att få tillämpad, och det förefaller mig, som det väl ändå skulle finnas en möjlighet att genom en

Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.
(Forts.)

revision av denna paragraf på något sätt åtminstone drabba vad man med denna paragraf åsyftar att drabba eller dessa, som under en eller annan maskerad form faktiskt hålla hus, där, som det heter i paragrafen, äventyrliga spel bedrivs. Jag har själv varit i tillfälle att konstatera, att sådant förekommer på åtskilliga håll, och jag har också konstaterat, att man strängt taget står rådlös här, därför att det sker under den formen, att vederbörande alltid kan hänvisa till, att han bjudit hem till sig den krets, som bedriver kortspelet, att de äro hans gäster och att det följaktligen icke är fråga om hållande av hus, där äventyrliga spel bedrivs. Han kan vidare hänvisa till, att han icke tagit någon bestämd avgift och att han således icke håller hus där, utan det sker i den formen, att han får en gratifikation av vederbörande spelare, när de lämna honom, på det sättet att man trycker i hans hand en tiokrona eller något annat. Jag menar, att det skulle väl ändå finnas en möjlighet att åstadkomma en sådan förändring av denna paragraf, att den kunde drabba vad den avser att drabba, nämligen dessa, som hålla kortspelshålor.

Jag tror för övrigt, att det är en alldeles felaktig uppfattning, som man gjort sig skyldig till från motionärernas sida, när man icke velat draga en bestämd gräns mellan två olika slags kortspel i detta fall: å ena sidan det notoriska hasardspelet och å andra sidan de spel, som man kanske skulle kunna kalla för intelligensspel. Att söka drabba de senare med något förbud anser jag fullständigt meningslöst och också oklokt, under det att dessa vanliga hasardspel, som icke hava någon annan karaktär än de spel, som bestå i att kasta tärning, dylika spel förefaller det mig, som om man på lagstiftningens väg skulle kunna komma åt.

Jag vill också säga, att det kanske icke är någon tillfällighet, att detta kortspelsraseri dyker upp just i dessa tider. Vi hava upplevat en sådan upplösning av all moral, vi ha sett den ekonomiska korruptionen sträcka sig in på områden, där vi icke ha anat, att den skulle finnas. Vi hava sett, hur ruttonheten i ekonomiskt avseende griper omkring sig i detta samhälle på ett förfärande sätt. Vi ha sett, hur den smittar allt och alla, och vi hava sett, att här hotar faktiskt en katastrof för samhället, om det icke kommer en regenerationsprocess. Jag ser också detta kortspelsraseri som ett litet fragment av den allmänna spekulationslusten, detta begär att förvärva egendom utan motsvarande arbete. Jag ser det ur denna synpunkt såsom något högst förhatligt, när det tager sig uttryck i spel om penningar och penningars värde.

Jag är den förste, som skulle vilja vara med om att utrota allt kortspel om penningar eller penningars värde, därest det vore möjligt, ty där det gäller penningar eller penningars värde, där bör man icke gynna spekulaton och spel på något sätt. Det är för mig såsom socialist självklart, att allt dylikt förvärv av penningar måste ur samhället utrotas, ty så länge det finns, tyder det på att hela samhällsekonomin vilar på en uppruttnad grundval. Men å andra sidan är det lika klart, att ett förbud mot kortspel över huvud taget

icke kan komma ifråga. Att söka hindra någon från att bedriva spel för sitt nöjes skull, utan att penningar eller penningars värde är med i leken, ja, det är ju uppenbart, att det skulle vara meningslöst att försöka sig på en lagstiftning i den riktningen. Personligen är jag ingen vän av kortspel i någon form, därför att jag finner det vara ett tämligen meningslöst sätt att tillbringa sin tillvaro med kortlapnar. Men å andra sidan är ju detta ett slags socialt förströelsebehov, som man ur denna synpunkt får taga hänsyn till.

Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.
(Forts.)

Dock förefaller det mig, som om man genom en omändring av den kläm som herr Olsson i Ramsta har i sin motion skulle kunna vara med om ett skrivelseförslag, nämligen om man formulerar klämman på det sättet, att man säger, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder om verkställande av utredning om, på vad sätt och i vilken utsträckning spel om penningar eller penningars värde kan förhindras, och att sedermera för riksdagen framlägges det förslag, vartill utredningen giver anledning. Jag må säga, att den omständigheten, att man ser stora svårigheter resa sig för en lösning av frågan, den kan ju dock icke vara en bärande anledning för andra kammaren att motsätta sig, att ett försök göres till lagstiftning på detta område. Skulle en sådan utredning giva vid handen, att man inöfning kan åtgöra, kan ju saken icke hjälpas, utan då får man väl tillgripa andra utvägar.

Jag får verkligen bekänna, att jag icke kan vara med om att så där utan vidare avvisa en hemställan om att något skall göras, och det är därför, som jag tillåter mig att yrka bifall till klämman i herr Olssons i Ramsta motion med den förändring, som jag här tillåtit mig föreslå.

Med herr Engberg förenade sig herrar *Hage* och *Källman*.

Herr *Moberger*: Herr talman, mina herrar! Såsom de ärade motionärerna hava erkänt, har utskottet lämnat en mycket välvillig motivering i avseende å de motioner, som här behandlats, och det har utskottet gjort, därför att utskottet likaväl som motionärerna erkänner, att det är ett allvarligt missförhållande, som råder i och med detta kortspel om penningar och penningars värde som i så hög grad förekommer. Men när herr Olsson i Ramsta säger, att vi varit så välvilliga, att det sedan icke finns den minsta hake kvar, varför vi skulle yrka avslag, glömmar han, att det finns en mycket viktig hake kvar, nämligen att enligt utskottets mening motionärerna icke kunnat påvisa något medel, genom vilket man kan nå det mål, som motionärerna eftersträva. Det är ju alldeles uppenbart, att om motionärerna kunnat peka på några åtgärder, som sannolikt skulle hava lett till ett effektivt eller åtminstone något så när effektivt resultat, skulle utskottet med stort nöje hava varit med på motionerna eller någon av dem.

Hur svårt det i verkligheten är, att här draga upp någon linje, det framgår av det, som herr Olsson i Ramsta sade, nämligen att

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 32.

Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.

(Forts.)

herr Hamrin motionerat om höjd stämpelavgift på kortlekar i syfte att därmed minska kortspelet, men att bevillningsutskottet förklarar, att detta medel icke ledde till det åsyftade målet; från denna synpunkt kunde man icke gå med på någon höjd stämpelavgift, utan det skulle endast vara av statsfinansiella skäl.

Nu har herr Olsson i Ramsta motionerat om viss utredning på anförda skäl, men herrarna torde observera, att han yrkat icke bifall till sin motion, utan till klämmen i motionen. Vad vill han med detta säga? Naturligtvis, att motiveringen kan han icke vidhålla; de åtgärder, som han föreslår i motiveringen, äro olämpliga, och dem kan man icke godtaga, utan han förordar blott klämmen. Men då blir resultatet, att en skrivelse från riksdagen skulle blott innehålla en naken kläm om att det bör vidtagas åtgärder mot spel om penningar och penningars värde. Det synes mig vara uppenbart, att en sådan skrivelse med ett naket yrkande är av föga värde. Utskottet har utgått ifrån att om det från riksdagens sida skall hemställas om några åtgärder, så måste man peka på några linjer, efter vilka utredningen skall gå, på några positiva åtgärder, om vilka man kan hoppas, att de skola leda till något resultat. Men när det blir fråga om att svara på detta, som är det centrala och avgörande i denna fråga, är det en oerhörd förvirring. Herr Olsson i Ramsta har sitt yrkande. Herr Isaksson har varit enig med utskottet om att herr Olssons i Ramsta motion är omöjlig, och han har varit med om att avstyrka denna motion, men han har reserverat sig och tillstyrkt herr Edbergs motion. Nu har han gått ifrån herr Edbergs motion och tillstyrkt klämmen i herr Olssons i Ramsta motion. Herr Edberg tillstyrker icke sin egen motion, som reservationen går ut på, utan herr Olssons i Ramsta kläm. Därom kunna vi naturligtvis vara ense, att det är högst önskvärt, att något kan åstadkommas, men när det skall sägas, vad som skall åstadkommas och på vad sätt det skall skrivas, då råder en oerhörd förvirring. Den ena säger det och den andra ett annat, men ingen kan påpeka något, som verkligen effektivt kan leda till målet. Här har till exempel nämnts, att man skulle förbjuda allt kortspel utomhus, men det är naturligtvis alldeles omöjligt, att till exempel förhindra ett sällskap, som har en pick-nick i gröngräset om sommaren, att spela litet kort, om de ha lust till det. Här föreslås, att man skall förbjuda spel om penningar eller penningars värde, men det är alldeles omöjligt att utfärda ett förbud av denna allmänna art. Om man således icke kan förbjuda kortspel i allmänhet, så måste man draga upp vissa linjer, efter vilka ett sådant förbud kan tänkas, men det har icke kunnat framställas något förslag i den vägen. Herr Olsson i Ramsta säger, att det kan tänkas en förordning som bestämde, att Konungens befallningshavande kunde träffa vissa åtgärder, som förhindrade kortspel här och där. Det är mycket bekvämt att säga, att det kan *tänkas*, att Konungens befallningshavande kan vidtaga vissa åtgärder, men att säga, *vilka* åtgärder, som skola vidtagas, det är därpå, som frågan hänger.

Herr Olsson i Ramsta framhöll, att beväringsmän spela kort,

och sade, att inom kasernområdet fingo de icke spela. Vad gjorde de då? Jo, de gingo ut i parken utom kasernområdet. Förbjuder man dem att spela kort där, så gå de helt naturligt till något annat ställe. Vilja de spela kort, så göra de det. De bereda sig alltid utväg därtill. Herr Engberg talade om, att han sett pojkar spela kort i ett landsvägsdike. Visst är det beklagligt, men vilja pojkar spela kort, så undrar jag, vem som kan hindra dem att göra det, om de icke ständigt övervakas.

Herr Engberg gick på den linjen, att han egentligen ville hava ett tillägg till § 14 i 18 kap. strafflagen om vådliga spel. Då vill jag beträffande detta anmärka, att utskottet icke haft anledning att tänka på någon sådan linje, därför att det föreligger icke här i motionen något yrkande i fråga om hasardspel, utan om spel om penningar eller penningars värde över huvud taget. Det hade varit intressant, om herrarna tagit reda på motionernas innehåll. Det är nämligen det material, som utskottet haft att arbeta med. Där är det ofantligt litet, som kan tjäna utskottet till ledning vid ett ömdöme om vad som bör göras. Där är nedkastat helt på måfå några rader, ungefär en trycksida i varje motion, att man skall göra det och det, men det finns inga fasta linjer och konturer, utan de förslag, som framställas, äro omöjliga att följa — så mycket tror jag, att utskottet har konstaterat.

Nu har herr Olsson i Ramsta väddjat till mig som utskottets ordförande och till kammaren att bifalla motionen för att första kammaren skulle få tillfälle att göra det också. Jag får säga, att någon egendomligare motivering för ett bifall till en motion har jag aldrig hört. Det måtte väl förhålla sig så, att denna kammare skall säga sin mening om motionen, och sedan blir det första kammarens sak att eventuellt säga sin mening. Men icke kunna vi bifalla motionerna i denna kammare blott för att bereda första kammaren nöjet att eventuellt också få bifalla dem, utan denna kammare får väl säga sin mening om saken.

Herr Olsson i Ramsta ville också använda bevillningsutskottet som auktoritet i denna fråga, men vad är det för ett argument? Bevillningsutskottet har icke behandlat dessa motioner. Det har således icke tänkt sig in i dem. Hur skall då bevillningsutskottet kunna åberopas som auktoritet för att denna kammare bör avslå en hemställan av andra tillfälliga utskottet, som behandlat dessa motioner? På en sådan motivering lär det väl ändå icke gå att vinna kammarens bifall.

Jag tror för min del, att till dess det kan påvisas några verkliga åtgärder, som kunna tänkas leda till målet, är det nödvändigt att vädja till den allmänna moralen och den allmänna upplysningen. Utskottet hänvisar till att arbetarorganisationerna, särskilt ungdomsorganisationerna, försöka bedriva en upplysningsverksamhet, som är värd allt stöd och all uppmuntran. Men kan man icke få den allmänna folkmeningen att reagera, så att det på frivillighetens väg går att få bort detta överdrivna kortspel, tror jag för min del, att lagstiftningen står maktlös.

Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.

(Forts.)

Jag skall vidare blott säga några ord angående kortspelet på järnvägarna. Eftersom i herr Edbergs motion antydes, att kortspel skulle förbjudas på järnvägarna, har utskottet hört järnvägsstyrelsen, som avstyrkt, att något göres. Utskottet har icke avtryckt detta järnvägsstyrelsens utlåtande; det förundrade sig herr Olsson i Ramsta över, men det berodde på att utskottet ansåg, att detta utlåtande egentligen låg ganska mycket på sidan om motionerna. Isynnerhet som vi voro av samma uppfattning som järnvägsstyrelsen, tyckte vi, att det var onödigt att belasta utskottetsbetänkandet med detta utlåtande och åsamka statsverket kostnader för tryckning av det-samma. Vi hänvisa till den order, som järnvägsstyrelsen nyligen utgivit, att konduktörerna skola se upp med kortspelet, och vi tyckte, att det kunde vara skäl i att tillsvidare avvakta, om det blir något resultat av detta. Jag skall också be att få hänvisa till att Kungl. Maj:t alldeles nyligen haft under behandling ett förslag om att utfärda generellt förbud mot kortspel på järnvägarna, men att Kungl. Maj:t avslagit denna hemställan. Då tyckte vi också, att så omedelbart efteråt fanns det ingen anledning att taga upp denna sak, som ju är en liten detalj av problemet.

Jag ber, herr talman, att på de skäl, som jag anført, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fast: Jag skall icke upptaga kammarens tid med att bemöta de temperamentsfulla inlägg, som gjorts i denna fråga. Särskilt har herr Olsson i Ramsta hållit ett sådant mycket temperamentsfullt anförande, som slutade med ett yrkande om bifall till klämman i hans motion. Han har i detta sitt anförande mycket skarpt vänt sig mot utskottets metod att behandla de ifrågavarande motionerna, och han säger, att man icke tillräckligt har undersökt möjligheterna för en ny lagstiftning på detta område. Jag kunde här endast svara ungefär med samma mynt, att motionärerna icke heller bemödat sig om att med hänsyn till den givna klämman i motionerna åtminstone påvisa en väg, som kunde vara framkomlig, då man skall söka åstadkomma en sådan lagstiftning. Jag tror, att denna kammare särskilt har anledning att fästa sig vid att man icke enbart bör kasta ned motioner, vilkas behjärtansvärda syftemål ingen vill bestrida, utan att också motionärerna försöka tränga så mycket in i sitt ämne, att de åtminstone kunna påvisa de riktlinjer, varefter en lagstiftning skall kunna gå, och sålunda påvisa en framkomlig väg, som man skall kunna följa, om man skall gå in för en ny lagstiftning.

Utskottets ordförande har i det väsentliga anført de skäl, som varit avgörande för utskottet, då vi avstyrkt dessa motioner, och jag kan i det stora hela fullt ansluta mig till hans uttalanden. Jag tror, att om motionärerna verkligen en liten smula stannat inför sitt eget yrkande, skulle de säkerligen ha kommit till insikt om att man nu står inför att giva sig in på ett alldeles nytt område, att lagstifta på och att ingen av dem med säkerhet kan påstå, att denna lagstiftning kan leda till det resultat, som avsetts med deras yr-

kande i motionerna. Vi ha i utskottet icke ställt oss på den linje, som herr Kristensson gjorde, nämligen att förhårliga kortspelet. Tvärtom hava vi insett vådorna av detta spel med höga insatser, som bedrivs både här och var. Man skulle också kunna vända sig emot motionärerna, då de särskilt på ett ställe begagna ett uttryck, som antyder, att det är intensiteten i kortspelet, som de rikta sig emot. Det är naturligtvis mycket svårt att säga, var gränsen skall anses gå, när de på åtskilliga ställen tala om kortspelsraseriet. De vända sig sålunda icke mot kortspel i allmänhet, utan mot intensiteten i kortspelet.

Ang. åtgärder till förhindrande av spel om penningar m. m.
(Forts.)

Sedan har man talat om bevillningsutskottets utlåtande angående stämpelavgiften på spelkort. Jag anser för min del, att det var naturligt, att då bevillningsutskottet behandlade frågan om stämpelskatten, tänkte utskottet, att om det finnes någon framkomlig väg, skall detta komma till synes i andra tillfälliga utskottets utlåtande, då detta utskott behandlar denna fråga. Men jag förmodar, att bevillningsutskottet icke haft anledning att taga saklig kännedom om dessa motioner och tränga in i dem.

Då man i en av motionerna kommer fram till yrkandet om förbud mot kortspel på järnvägsresor, tror jag, att man gått utanför vad motionärerna avsett att motverka, nämligen kortspelsraseriet, ty då har man kommit in på frågan om att lagstifta av pietetsskäl. Då gör man det endast ur synpunkten att icke störa medresandes bekvämlighet. Men det finnes så många andra saker, som också störa medresandes lugn och ro och bekvämlighet, att skulle vi gå in för en lagstiftning i sådant syfte, tror jag, att vi finge gå ganska långt.

Här har sagts att det icke finnes tillräckligt med bestämmelser rörande kortspel inom kaserner och militära etablissement. Jag vill säga att här gälla så stränga bestämmelser ifråga om förbud mot spel om penningar och penningars värde, att man knappast med en lagstiftning skulle kunna komma fram till strängare föreskrifter än de, som finnas inom de militära förläggningarna. Men detta oaktat försiggår där kortspel, det känner var och en mycket väl till. Detta visar, att man icke kan åstadkomma en lagstiftning, där det icke finnes något verkligt underlag för densamma hos allmänheten, och jag tror, att kortspelsraseriet, som motionärerna behagat kalla det, är också i mycket hög grad en företeelse, som sammanhänger med kristiden, vilken ju haft allt annat än goda moraliska verkningar. För att råda bot på detta, måste man lita sig till folkupplysningen, man måste försöka att intressera arbetarna och deras organisationer och att intressera varje människa, som vill sträva till höjande av moralen här i landet, att göra sin insats i detta avseende, men säkerligen är det icke möjligt att komma fram på lagstiftningens väg i denna riktning. Man har en känsla av att det icke lagstiftas för litet utan kanske till och med för mycket, men vad som är angelägnare är, att man verkligen har det underlag, som är nödvändigt, om man skall giva sig in på att lagstifta på detta område, och jag tror, att man bör med förenade krafter söka

Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.

(Forts.)

åstadkomma en sådan stämning hos allmänheten, att det blir möjligt att komma fram till ett bättre resultat. Genom att giva sig in på en ny lagstiftning på detta område vinner man säkerligen icke det resultat, som man från motionärernas sida tänkt sig. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bogren: Herr talman! Blott några ord.

Det torde icke vara tvivel om att i denna kammare liksom i vidsträckta kretsar inom hela vårt land råder den uppfattningen, att den fråga, som här vidrörts, är av yttersta vikt icke minst för det uppväxande släktet. Kortspelet är ett samhällsont, ett moraliskt ont, som liksom en kräftsjukdom griper omkring sig med oerhörd hastighet, det är något, som till och med utskottet erkänner. Men då är det synnerligen beklämmande att se, hurusom utskottet, som erkänner detta ondas befintlighet och dess fruktansvärda utbredning, står alldeles handfallet. Utskottets ärade ordförande pläderade i ett mycket långt och väl utfört anförande, liksom också den siste talaren, för omöjligheten av att göra något i detta avseende. Vi skulle sålunda här i denna folkvalda kammare erkänna, att här ha vi ett samhällsont av synnerligen nedslående natur, men vi äro maktlösa, vi kunna icke göra något emot det utom möjligen att påverka folkmeningen.

Ja, mina herrar, då folkuppfostrarna själva lära sina barn att spela kort, när de äro åtta år gamla, hur skall man då kunna påverka folkmeningen? Jag vädjar till ordföranden i utskottet, som själv är folkskoleinspektör: vem skall dana folkmeningen, när folkuppfostrarna själva icke vilja gå den vägen? Det minsta Sveriges folk kan fordra av sina folkskollärare och präster är väl, att de äro nyktra och åtminstone icke äro hasardspelare. Jag finner det mycket nedslående, att utskottets ordförande, som själv är folkskoleinspektör, icke kan finna någon framkomlig väg. Jag ber att få fästa hans uppmärksamhet på en väg, som jag tror är framkomlig. Tillhåll på ett vänligt sätt edra lärare, som ni har att inspektera, att icke spela kort utan uppfylla folkskolestadgans föreskrift att föregå sina barn med exempel i gudsfruktan och sedlig vandel. Jag påstår, att den, som spelar kort om penningar, föregår icke med exempel i sedlig vandel. Jag anser det osedligt att spela om penningar, och jag kan icke som herr Engberg definiera skillnaden på kortspel och kortspel. Dessa intelligensspel förstår jag icke, men hasardspel avskyr jag, och om det är notoriskt eller tillfälligt tycker jag är lika illa.

Jag vill fästa utskottets uppmärksamhet på att det finnes nog framkomliga vägar, om man vill marschera dem. Jag tror, att om riksdagen enade sig om en skrivelse till Kungl. Maj:t, skulle nog Kungl. Maj:t finna utvägar. Har icke Kungl. Maj:t utvägar att tillhålla folkskoleöverstyrelsen och läroverksöverstyrelsen att se till att lärarna åtminstone icke spela kort med sina barn? Därmed vore ändå något vunnet. Vidare kunde väl Kungl. Maj:t föreskriva järn-

vägsstyrelsen att icke blott slå upp plakat om förbud mot kortspel utan också ålägga betjäningen att se till, att bestämmelserna efterlevas, så att man slipper den vidriga synen av kortspelande sällskap och till och med kortspelande riksdagsmän i järnvägsvagnarna. Här är åtskilligt att göra. Varför kan icke Kungl. Maj:t befalla de militära uppfostrarna, de som hava våra värnpliktige om hand, att helt och hållet förbjuda kortspel i kaserner och å lägerplatser? Men då få naturligtvis icke officerarna själva spela kort om pengar, och detta vore kanske för deras ekonomi synnerligen välgörande. Deras svärfäder skulle då icke nödgas lägga ut så stora summor för dem, som nu ej sällan är fallet.

Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.
(Forts.)

Herr talman! Att här finnas framkomliga vägar, är säkert, blott man vill beträda dem. Jag anser det vara ett fattigdomsbevis, om denna kammare skulle följa utskottet i dess klagolåt, att här finnes icke något att göra utom att vi skola söka påverka folkmeningen.

För att icke trötta herrarna med att svara på en hel del, som här blivit anført, vill jag blott fästa uppmärksamheten på ett anförande, som hållits från talarstolen av herr Kristensson. Jag hemställer, om icke detta anförande var av den beskaffenhet, att man finner, att här måste genast göras något. Jag tror, att det var ett mycket gott argument för herr Olssons i Ramsta motion, till vilken i dess helhet jag ber att få yrka bifall med den ändring i klämman, som föreslagits av herr Engberg.

Häruti instämde herr *Månsson* i Backa.

Herr *Olsson* i Ramsta: Jag skall icke förlänga debatten. Jag vill endast, med återtagande av mitt föregående yrkande, be att få yrka bifall till det av herr Engberg framställda förslaget.

Herr *Isaksson*: Jag ber att få återtaga mitt föregående yrkande och instämma med herr *Olsson* i Ramsta.

Herr *Moberger*: Herr talman, mina herrar! Blott några få ord till svar på herr *Bogrens* anförande.

Vad var det för vägar, som herr *Bogren* ansåg framkomliga? Folkskoleinspektörerna skulle lägga sig i folkskollärarnas privata liv och bestämma, huruvida de få spela kort i familjelivet eller icke. Jag tror, att de folkskoleinspektörer, som fatta sin uppgift på det sättet, att de skola så att säga vara folkskollärarnas lärare, hur dessa skola sköta sig i privatlivet, de få snart nog sluta med sin verksamhet.

Han framhöll vidare, att alla militärer, officerare och deras vederlikar, skola upphöra att spela kort, och han framhöll, att folkskoleöverstyrelsen och läroverksöverstyrelsen skola utfärda cirkulär, att respektive läraregrupper icke få spela kort.

Ang. åtgärder
till förhind-
rande av spel
om penningar
m. m.
(Forts.)

Jag undrar, mina herrar, om detta är framkomliga vägar. Enligt min mering är det icke framkomliga vägar.

Herr Bogren slutade med att yrka bifall till herr Olssons i Ramsta motion, således icke bara klämman utan motionen i dess helhet. Ja, vad är det då, herr Olsson i Ramsta säger i motionens motivering? Jo, att allt kortspel utomhus skall förbjudas, allt spel om pengar och pengars värde skall förbjudas vid vite. Man skall således bestämma, att allt spel i palats och kojor, som sker med den allra minsta insats, skall vara belagt med vite i strafflagen. Han föreslår, att alla skuldförbindelser, som tillkommit på grund av spel, skola förklaras värdelösa och icke kunna utkrävas, så att, om en revers har gått genom 10 händer, skall den vara värdelös i den tionde handen, om det kan uppdagas, att det ursprungligen varit en spelrevers. Det är de åtgärder, som herr Olsson i Ramsta föreslår i sin motion, och vilka åtgärder nu herr Bogren rekommenderar.

Mina herrar, visar icke varje anförande, som här hålles till förmån för motionerna, att förvirringen är oerhörd, och att det icke finns någon, som kan visa en framkomlig väg? Är det då icke bättre att besinna sig och bida, om någon verkligen kan visa någon-ting, som icke bara är kvacksalveri utan en verklig och effektiv åtgärd, och då gå fram med klara linjer till Kungl. Maj:t, men att gå fram till Kungl. Maj:t på de linjer, som här föreslagits, kan jag för min del icke anse kunna leda till något gott resultat.

Herr talman, jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Bogren: Herr talman! Jag skall be att få ändra mitt förra yrkande till ett yrkande om bifall till herr Engbergs förslag, och jag ansluter mig sålunda till detta.

Herr Olsson i Ramsta: Jag vill endast säga ett par ord, herr talman.

Nu har utskottets ärade ordförande sagt, att vi icke kunnat påvisa en enda framkomlig väg. Det är väl ändock bra märkvärdigt att fordra av en motionär, att han skall kunna framlägga ett fullt färdigt förslag att antagas. Vi ha visat, att på lagstiftningens väg kan något ske. Då kan man väl icke fordra av en enskild motionär, att han skall utforma ett lagförslag och framlägga det för riksdagen. Det blir en blivande utrednings sak att åstadkomma detta. Detta var det enda, jag ville anförä gent emot utskottets ordförande.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag vill med anledning av vad som förekommit allenast tillägga ett par ord. Jag undrar, vart det skulle leda, om riksdagens andra kammare nu skulle vara med om att på lagstiftningens väg försöka motarbeta kortspelsväsendet. Herr Bogren drog upp grundlinjerna. Det skulle ske genom polis- och andra övervakande myndigheter, som stående

till statens förfogande skulle ingripa på det privata livets områden. Jag för min del har alltid reagerat emot att vissa grupper verkligen skulle ha moralisk rätt att för det de ha en viss åsikt med polisens och lagarnas hjälp tränga in på sådana områden, då det finns lika stora grupper, som icke anse, att man härmed verkligen gör något moraliskt orätt. Jag vill fästa herr Bogrens uppmärksamhet på att jag icke ett ögonblick tagit i försvar vare sig de missbruk, som nu beträffande kortspelet kunna råda, ej heller hasardspelet. Men det är icke fråga om den saken, utan här har man tagit allt kortspel över en bank, och det är detta jag reagerar emot. Jag anser nämligen, att det finns oskyldiga kortspelare och att man därför icke skall försöka påstå, att de äro moraliskt ruttna och osedliga individer — såsom uttrycken här fällts — för att de taga ett parti kort.

*Ang. åtgärder till förhindrande av spel om penningar m. m.
(Porte.)*

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Engberg under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Engberg under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 79 ja, men 93 nej, vadan kammaren bifallit det av herr Engberg under överläggningen framställda yrkandet.

Beslutet skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 17.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning, avseende att bereda skogsägare tillfälle att ställa skogsfastighet under offentlig myndighets kontroll.

Ang. skogsfastighets ställande under offentlig myndighets kontroll.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott remitterad motion, nr 286, hade herr *Lindman* hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det

Ang.
skogsfastighets
ställande
under offentlig
myndighets
kontroll.
(Forts.)

täcktes Kungl. Maj:ts vidtagna åtgärder för utredning och förslag rörande lag, som innebure, att skogsägare måtte beredas tillfälle att ställa skogsfastighet under kontroll av offentlig myndighet och därvid, med skyldighet att följa nämnda myndighet fastställd avverkningsplan, åtnjuta förmånen av samma myndighets kontroll avseende främst bevarande och höjande av fastighetens skogskapital.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan yttrade:

Herr Lindman: Ja, herr talman, jag måste begära ordet för att uttala några ord med anledning av det betänkande, som här föreligger, uti vilket utskottet avstyrkt en motion, som jag tillåtit mig lägga fram.

Om man tittar på hela det stora problem, som heter »vård och skydd åt Sveriges skogar», är det klart, att det för oss alla är ett problem av alldeles oerhörd vikt och betydelse, och det finnes icke någon i denna kammare, som icke gärna skulle vara med om att skriva under den vikt och betydelse, som ligger uti ett skydd åt skogarna. Då jag i denna motion tagit fram en liten del av det stora problemet för att söka belysa och påvisa vad man på ett visst område skulle kunna verka i den rätta riktningen, har jag därmed trott mig göra något, som skulle vara till gagn för det stora hela, nämligen skogarnas skydd. Utskottet har emellertid funnit sig icke kunna tillstyrka denna motion.

Jag ber emellertid, herr talman, att få till dem av kammarens ledamöter, som äro här närvarande och vilja höra på vad jag har att säga, lämna en upplysning om att vad denna motion innebär är i grund och botten icke annat, än att en skogsägare skall kunna vara berättigad att beträffande sin egen skog föreskriva, att den skall skötas under uthålligt bruk för all framtid. Det är sålunda icke något, som har med äganderätten att göra, icke något intrång på andra människors rätt utan helt enkelt bara detta, att den skog, som en ägare själv har, skall kunna få skydd för framtiden. Herrarna må tänka sig, huru ofantligt många skogsägare dock finnas i dessa skogsskövlingarnas och skogsraseriets tider, som med största pietet vårda sin skog, sköta, skydda och akta den såsom sin ögonsten — kan man säga, men det finns icke någon möjlighet för dessa människor att kunna föreskriva ett framtida skydd för skogen utan den dag, de gå att lägga sina ögon tillsammans, riskera de, att skogen vandrar all världens väg och följer dem så att säga i graven. Ett långt livs vård av skogen är därmed fullständigt bortkastad. Det finns ingen möjlighet för honom att i nu gällande lagstiftning skapa ett skydd.

Jag vill säga herrarna, att när jag framlade denna motion var det icke något hugskott, som kom över mig ett tu tre, utan en tanke, som funnits hos mig i många år och funnits hos andra personer före mig. Det var en mycket aktad ledamot av riksdagens första kammare och

ordförande i statsutskottet, som var den förste, som för mig för många år sedan påvisade betydelsen av detta — han var själv skogsägare — och han sade, att »om det finnes någon möjlighet för mig att beträffande den skog, jag har, sätta den i sådant skydd för framtiden, skulle jag göra det, men det finns ingen».

När man sedan studerar vad utskottet kommit med, finna vi, att utskottet först har några principiella uttalanden om nyttan av skydd och vård av skogen, som ju naturligt och tillbörligt är. Men sedan kommer utskottet med sitt skäl och säger, att här är icke något att göra för närvarande. Det är en skogslagstiftningskommitté, som tillsattes redan 1911, och som alldeles nyss avlämnat sitt betänkande, och när Kungl. Maj:t skall behandla detta, kommer Kungl. Maj:t väl, om så befinner lämpligt att eventuellt taga någon hänsyn till denna sak. Mot detta uttalande av utskottet skulle jag vilja framhålla, att utskottet har självt haft tillgång till detta kommittébetänkande — det kom i våra händer för några veckor sedan — och vi veta vad det innehåller, och det är mina herrar saker, som icke ha det ringaste med det nu av mig föreslagna att göra. I detta skogslagstiftningskommitténs betänkande ha vi egentligen bara en utveckling av de nu gällande lagarna. Jag menar de lagar, som gälla för landet i dess helhet, och talar icke om undantagslagarna för Gottland och Öland och vissa delar av Norrland. Denna lagstiftning innehåller, att man skall såsom nu skapa återväxt på marken efter avverkningen och så kommer det nya, som motsvarar det, som innehålls i de tillfälligt nu gällande lagarna. Jag menar de lagar, som gälla för landet i dess nämligen så här: »Sluten ungskog och sådan ungskog, som kan bli sluten, får icke avverkas, förrän träden kommit i fröbarhet.» Det är sålunda en återväxtlag och en ungskogsskyddslag, som ligger i detta, men vad jag syftar till, är någonting helt annat. Jag menar, att en ägare till en skog skall, även om det är en gammal skog, kunna få denna skog skyddad, så att den kvantitet, den kubikmassa, som växer på denna mark, aldrig skall förminskas. Det är sålunda något helt annat, än vad kommittén har kommit med.

Sedan säger utskottet något, som jag verkligen finner rätt egendomligt, nämligen att den föreslagna åtgärden i praktiken skulle bli betydelselös, därför, att den skulle ju icke träffa sådana skogsägare, som i exploateringssyfte driva handel med skogsfastigheter, och den skulle därför icke bli ett effektivt skydd mot otillbörlig skövling. Nej, det är ju alldeles klart, att det skulle den icke bli annat än i den mån, om verkligen sådana skogsägare, som jag talade om, finnes, ty deras fastigheter voro ju i varje fall undandragna skövling, och det är just ett av de syften, som jag haft med detta, att man skulle på detta sätt kunna få en egendom satt under statens kontroll, så att den icke någonsin skulle komma i händerna på en skogsskövlare, men det är ju icke meningen, att härigenom varje egendom skulle kunna hindras från skövling, utan endast de egendommar, som det här kan vara fråga om. Jag förstår därför icke, hur utskottet har kunnat komma in på detta, ty något sådant har jag naturligtvis aldrig tänkt.

Ang.
skogsfastighets
ställande
under offentlig
myndighets
kontroll.

(Forts.)

Ang.
skogsfästighets
ställande
under offentlig
myndighets
kontroll.
(Forts.)

Nu skulle man emot detta förslag kunna göra en *verklig* invändning, och det är, att det komme kanske icke till någon stor praktisk användning. Det är ju möjligt, att så skulle vara förhållandet, och utskottet har påpekat detta, då utskottet på ett ställe säger, att man kan hava berättigade tvivelsmål i fråga om detta förslags praktiska betydelse. Emot detta skulle jag vilja säga, att det är en supposition, som utskottet gör, och som jag naturligtvis också kan hava mina tvivelsmål om, men utskottet vet ingenting om den saken, och det är alls icke liggande utanför möjligheternas gränser, att denna tanke skulle kunna slå igenom, så att den ene skogsägaren efter den andre skulle säga, att hellre än att allt detta, som jag sparat och vårdat, skall förfaras, sätter jag skogen helt resolut under denna lags skydd. Även om det icke skulle bli valet i så ofantligt stor utsträckning, skulle redan detta, att sådana skogar funnos, kanske spridda på ett och annat ställe i landet, verka med exemplens makt, alldeles så som på jordbruksområdet försöksgårdarna verka, så att andra kunna få se på dem och taga exempel av dem. Det är således icke enligt min mening något tillräckligt skäl för att avstyra detta förslag bara därför att man icke tror, att det skulle få någon större omfattning, ty även om det finge mindre omfattning, ja, en ganska liten omfattning, om det kunde rädda några tiotusental hektar och bevara dem, skulle lagstiftningen icke hava förfelat sitt ändamål, utan den skulle därvid hava fyllt det.

Utskottet har, mina herrar, i denna fråga vänt sig till Kungl. domänstyrelsen för att inhämta domänstyrelsens mening om saken, och domänstyrelsen har utlåtits på följande sätt — jag skall endast läsa upp fyra rader, de första i domänstyrelsens utlåtande:

»Domänstyrelsen får till en början uttala sin fulla anslutning till den tanke, som legat till grund för motionen, och sålunda på det livligaste tillstyrka en lagstiftning i angiven riktning såsom ägande en mycket stor betydelse ur nationalekonomisk synpunkt.»

Detta är sålunda de ord, med vilka den mest sakkunniga myndigheten på detta område yttrat sig angående motionen. Det är det svar, som utskottet har fått på sin förfrågan, vad denna sakkunniga myndighet anser om motionen. Det är in amplissima forma ett uttryck så kraftigt, som det överhuvudtaget kan vara, att en dylik åtgärd bör komma till stånd och har stor betydelse, men likafullt slutar utskottet, efter att hava fått detta på dess egen begäran afgivna utlåtande, med att hemställa, att motionen icke skall föranleda till någon åtgärd!

Om man, mina herrar, har ett hjärta i bröstet för den svenska skogen — och det tror jag, vi alla hava, ty en av de allra viktigaste faktorerna för hela Sveriges ekonomiska liv, hela vår möjlighet att kunna fortsätta en dräglig ekonomisk tillvaro, är i alla fall bevarandet av skogen — så får man icke låta något ögonblick gå sig förbi, utan att vakta över att skapa möjlighet för att sköta och bevara den svenska skogen. Det är i denna tanke, med det syftet, jag framställt min motion, och därför hade jag också hoppats, sedan det kraftiga tillstyrkandet från domänstyrelsen kommit, att utskot-

tet skulle kunna vara med om, vad jag begärt, nämligen en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Oaktat jag här står alldeles ensam, på det sättet nämligen, att ingen medlem av utskottet ansett sig ens vilja upptaga, vad jag begär, i form av en reservation, så tillåter jag mig dock, herr talman, att göra ett yrkande, nämligen om bifall till vad jag i min motion begär.

*Ang.
skogsfastighets
ställande
under offentlig
myndighets
kontroll.
(Forts.)*

Herr Moberger: Herr talman! Det är icke fråga om annat, än att det allmänna syftet med herr Lindmans motion är synnerligen behjärtansvärt. Det är, som herr Lindman framhållit, säkerligen ingen i denna kammare som icke gärna skulle se, att med den svenska skogen hushållades på ett nationalekonomiskt riktigt sätt. Att utskottet icke dess mindre gått på avslag å motionen, beror på två skäl. För det första hänvisa vi till att skogslagstiftningskommittén nyligen har utarbetat ett betänkande angående vården av enskilda skogar, och vi anse det kunde vara skäl i att avvakta vad statsmakterna kunna fatta för beslut i fråga om vården av enskilda skogar, innan man bryter ut denna detalj, som herr Lindman gör. Herr Lindman refererar vad skogslagstiftningskommittén har föreslagit och säger, att det icke har med den saken att göra. Men jag anser, att det har visst med saken att göra. Myndigheterna skola ju yttra sig och Kungl. Maj:t framlägga sitt förslag samt riksdagen fatta sina beslut, vilka icke alls behöva sammanfalla med skogslagstiftningskommitténs förslag, ty man kan mycket väl tänka sig, att riksdagen kan gå längre än kommittén. När således resultatet av allt detta arbete föreligger, kan det vara tid att överväga huruvida något extra bör göras i den riktning, som herr Lindman föreslagit.

Men oavsett detta anser utskottet för sin del, att något praktiskt resultat näppeligen står att vinna på den väg, som herr Lindman föreslagit. Ty vad innebär motionen? Jo, att en skogsägare för evärdliga tider framåt skulle för sig och kommande ägare avstå från den fulla dispositionsrätten över skogen. Han säger i sin motion, att det skulle vara för all framtid, att skogens ägare skulle uppgöra en avverkningsplan, som skulle fastställas av officiella myndigheter. Skogens ägare skulle visserligen själv sköta skogen, men han skulle årligen avgiva rapporter om hur den skötes, hur mycket som avverkas under året o. s. v. Denna plan skulle sedan kunna revideras, men visar det sig vid avverkningstidens slut, att för mycket skog avverkats, ja, då kan han bli utsatt för påföljder därför, och naturligtvis om det visar sig, att han trotsar lagar och förordningar, skulle han bli dömd till böter eller det skulle bli straffpåföljder i en eller annan riktning. Vidare skulle det gå så långt, att ett skogskomplex, som är ställt under offentlig kontroll, icke skulle få delas utan vederbörligt tillstånd. Jag undrar för min del, om verkligen skogsägare, även om de själva vilja sköta skogen väl, kunna tänkas vilja belasta sin egendom med ett dylikt servitut,

*Ang.
skogsfastighets
ställande
under offentlig
myndighets
kontroll.
(Forts.)*

i synnerhet om det skulle gå så, att den blivande lagstiftningen om enskilda skogar skulle bliva sådan, att det icke bleve lätt att oekonomiskt utnyttja skogen. Utskottet har för sin del ansett, att det icke kan tänkas, att en sådan lag kan få praktisk effekt, och då tjänar det icke mycket till att skriva till Kungl. Maj:t och begära ett lagkomplex i den riktningen.

Herr Lindman ansåg, att det icke hade med saken att göra, det vi säga, att sådana som köpa skogsegendomar i exploateringssyfte naturligtvis icke skola gå med på det här. Jo, det har naturligtvis med saken att göra, att alla dessa undandraga sig och naturligtvis icke komma att begagna sig av detta. Det är naturligtvis sakens sammanhang. Det är heller icke troligt, att några andra skogsägare göra det. Då således jag för min del icke kan finna, att det är något praktiskt att vinna med saken, vet jag icke, varför man skall skriva till Kungl. Maj:t. Herr Lindman nämnde, att domänstyrelsen tillsyrkt saken och att utskottet icke borde gå emot domänstyrelsen. Ja, men vi få naturligtvis, därför att de tillfälliga utskotten i så vidsträckt grad höra ämbetsverken, icke fatta ställningen så, att vi skola taga allt vad de sakkunniga myndigheterna föreslå, utan vi måste förbehålla oss prövningsrätt, så att vi icke bara låta myndigheterna bestämma, hur det skall lagstiftas. Utskottet måste gå till en självständig prövning av de handlingar, som föreligga, och utskottet har icke kunnat se, att domänstyrelsen anfört något utöver vad herr Lindman anfört, och det är anledningen till att vi avstyrkt motionen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Gent emot det senaste yttrandet vill jag blott framhålla det, att det går icke an, att vi här få den föreställningen, att det jag motionerat om på något sätt kommer att inkräkta på vad skogslagstiftningskommittén kommit med.

Skogslagstiftningskommittén har nu efter sju års arbete lämnat sitt betänkande, och det är icke sannolikt, att Kungl. Maj:ts förslag kommer att gå väsentligt mycket ifrån, vad kommittén föreslagit. Det är en lag, som skall gälla för skötseln av alla Sveriges enskilda skogar, och det är, som jag nämnde, en återväxtlag och en lag, som skyddar ungsbogen. Det jag talar för är en lag, som dessutom skulle gälla för den fastighet, där ägaren själv vill frivilligt sätta sin skog under uthålligt bruk. Det är sålunda en fullkomligt frivillig åtgärd av honom, att han går till vederbörande och säger: »Jag vill, att denna skog sättes under skydd för framtiden.» Och ingen blir lidande på detta. Hans efterkommande kanske, om de nämligen vilja skövla skogen. Men om de vilja för framtiden taga vård om skogen och taga största möjliga avkastning ur densamma, bliva de icke lidande. Vill någon helt enkelt ta och skövla bort hela skogen, så kanske han genom att ha den fri skulle kunna skaffa sig en större summa pengar på en gång. Men detta vore icke lyckligt för landet, och det vore icke heller lyckligt för honom själv.

Alltså förstår jag rent ut sagt icke, varför icke utskottet skulle kunna vara med om att, när nu skogslagstiftningskommitténs betänkande om skötseln och vården av enskilda skogar ligger före, låta även detta enkla skrivelseförslag följa med till Kungl. Maj:t. Det kan ju hända, att Kungl. Maj:t med sin stora möjlighet att få dylika saker utredda skulle kunna passa in detta i det kommittébetänkande, som Kungl. Maj:t nu skall gå att bearbeta. Men om man följer vad utskottet här föreslagit, ligger ju däri tydligt och klart uttalat, att andra kammaren för sin del anser, att detta är någonting, som är dödfött, någonting, som ingenting tjänar till och icke kan få någon praktisk betydelse, varför det icke lönar sig att besvara Kungl. Maj:t med att lägga detta lilla skrivelseförslag tillsammans med det stora betänkande, som kommittén efter sju års arbete kommit fram med.

Ang.
skogsfästighets
ställande
under offentlig
myndighets
kontroll.
(Forts.)

Jag har icke menat — det vill jag säga till ordföranden i detta utskott — jag har visst icke menat, att utskottet eller någon annan helt blint skall följa vad som från sakkunniga myndigheter uttalas. Men jag tillåter mig säga, och jag kan icke annat än vidhålla detta, att när man inhämtar ett utlåtande från en myndighet — i detta fall domänstyrelsen — och får det svar, som här bland annat gives: »förslaget äger en mycket stor betydelse ur nationalekonomisk synpunkt», så synes det ganska egendomligt, att utskottet med en mycket knapphändig motivering säger, att det *saknar* betydelse.

Jag skall visst icke bedja kammaren om att bifalla denna motion; jag skall med jämnmod taga, att den avslår densamma. Men uppriktigt sagt, herr talman, begriper jag icke, varför kammaren skulle avslå den. Det finnes efter min mening icke något skäl, varför icke detta skrivelseförslag skulle kunna få gå fram till Kungl. Maj:t.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talman-
nen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemstäl-
lan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet
väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den senare
propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl
begärdes av herr Moberger, uppsattes, justerades och anslogs en vo-
teringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å andra tillfälliga
utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 6, bifal-
ler den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hem-
ställan.

Ang.
skogsfastighets
ställande
under offentlig
myndighets
kontroll.
(Forts.)

Omröstningen utföll med 86 ja mot 62 nej; och hade kammaren alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 18.

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående viss ändring i entreprenadsystemet blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 19.

Slutligen föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, angående uppflyttning av yrkesinspektionens befattningshavare i högre klass i resereglementet.

Kammaren biföll utskottets hemställan; och skulle, jämlikt § 63, riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 20.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Magnusson* i Skövde, nr 401, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 247, med förslag till lag om arbetstidens begränsning;

herr *Karlsson* i Sandviken, nr 402, i anledning av samma proposition;

herr *Norman m. fl.*, nr 403 och nr 404, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 355, angående anslag till lantmäteriväsendet m. m.;

herrar *Bökelund* och *Pettersson* i Södertälje, nr 405, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 372, angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; samt

herr *Thore*, nr 406, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

Nämnda motioner bordlades på begäran.

§ 21.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1920 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

nr 6 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1919 sjätte huvudtitel innefattande anslagen till civildepartementet;

nr 8 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1920 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 8 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1919 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1919 under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående tekniska elementarskolan och tekniska gymnasiet i Örebro jämte i dessa ämnen väckta motioner;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utslutande av vissa bestämmelser i avtal den 12 mars 1917 mellan kronan och Stockholms stad angående mark i Djurgårdsstaden och vid Kaknäs;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i dispositionen av det vid 1914 års senare riksdag beviljade anslag för stärkande av det fasta kustförsvaret;

nr 48, i anledning av väckt motion om tillerkännande av det till 1918 års krigstidstillägg hörande s. k. grundbeloppet åt alla vid marinen anställda underofficerskorpraler;

nr 49, i anledning av militieombudsmannens framställning angående höjning för år 1919 av ersättning, som utgår jämlikt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 50, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av bestämmelser i syfte att ersättningar i anledning av kroppsskada, uppkommen under militärtjänstgöring, må utgå med enahanda belopp, oberoende av tiden för skadans tillkomst;

nr 51, i anledning av väckta motioner angående dispositionen av Västmanlands regementes knektelegomedelskassa och Jämtlands roteringskassa;

nr 52, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förändrad användning av de kungliga slotten;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkande av det ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas m. m.;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av brist i 1918 års räkenskaper för södra K. F. U. K:s husmodersskola jämte en i ämnet väckt motion;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av brist i staten för förskolan för blindas i Växjö m. m.;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till hantverksskolan i Kristinehamn för blinda;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av brist i staten för den med drottning Sofias stiftelse förēnade vårdanstalten m. m.;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av brist i gymnastiska centralinstitutets räkenskaper m. m.;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av byggnader för en vårdanstalt i Lund, avsedd för blinda med komplicerat lyte;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till avlönande av lärare åt vid vanföranstalter och kustsanatorier intagna barn i skolåldern m. m.;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa inredningsarbeten inom zoologiska institutionen vid universitetet i Lund;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt husmoderskolor;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av tomt för nybyggnad åt hantverksskolan i Kristinehamn för blinda m. m.;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts dels under sjunde huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1919, dels ock i särskild proposition gjorda framställningar angående anslag till kammarrätten m. m.;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter skrädderiarbetaren Fredrik Albert Appelkvist från Uppsala m. fl.;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter förre hökerihandlaren Georg Lundqvist från Malmö;

nr 67, i anledning av väckt motion om beredande av fast anställning eller vissa med sådan anställning förbundna förmåner åt personer, som stadigvarande syssla med städning och rengöring hos statsmyndigheter; och

nr 68, i anledning av väckt motion om beredande av fast anställning m. m. åt vissa skrivbiträden i domsagornas kansli, eventuellt även hos häradsskrivare och landsfiskaler.

bankoutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ändrade bestämmelser rörande värden om sparbankernas angelägenheter och förvaltning;

nr 37, i anledning av väckt motion med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 § i lagen angående sparbanker; och

nr 38, i anledning av väckt motion om tillägg till 1 § i 1911 års banklag;

första lagutskottets memorial, n:r 18, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 14 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om visst undantag från tillämpningen av 21 § lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg ävensom en i ämnet väckt motion;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av samarbete mellan präster och lekmän i det kyrkliga arbetet; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om revision i visst syfte av gällande författningar angående under landsting stående sjukvårdsanstalter.

§ 22.

Justerades protokollsutdrag.

§ 23.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Magnusson</i> i Skövde	under 3 dagar fr. o. m. den 6 april.	
» <i>Molin</i> i Dombäcksmark	» 8 » » » » 10 »	och
» <i>Bergman</i>	» 10 » » » » 7 »	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,3 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 8 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 1 och den 2 innevarande april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att amiral A. Lindman på grund av sjukdom (influenta epidem.) är oförmögen att tills vidare bevista riksdagens sammanträden intygas härmed

Stockholm den 8 april 1919.

R. Eidem,

leg. läkare.

Ledamoten av Riksdagens andra kammare Arthur Engberg är på grund av epidemisk influenza hindrad att deltaga i riksdagsarbetet från och med denna dag och tills vidare, betygar

Stockholm den 7 april 1919.

Hilding Berglund,

legitimerad läkare.

Att riksdagsman Karl Åhrberg på grund av lungkatarr är oförmögen att tjänstgöra till den 15 maj 1919, intygas.

Stockholm den 7 april 1919.

K. Grönstedt,

legit. läkare.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 388, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring m. m.; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 389, med förslag till lag om åtskilliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo.

§ 4.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till andra särskilda utskottet motionerna:

nr 401, av herr *Magnusson* i Skövde; och

nr 402, av herr *Karlsson* i Sandviken;

till jordbruksutskottet motionen nr 403 av herr *Norman m. fl.*;

till tredje tillfälliga utskottet motionen nr 404, av herr *Norman m. fl.*; samt

till statsutskottet motionerna:

nr 405, av herrar *Bökelund* och *Pettersson* i Södertälje; och

nr 406, av herr *Thore*.

§ 5.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden och memorial nr 6 A, 6 B, 8 A, 8 B, 42 och 46—68, bankoutskottets utlåtanden nr 36—38, första lagutskottets memorial nr 18, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.

§ 6.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Westman*, nr 407, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 354, med förslag till ändrad lydelse av § 49 regeringsformen och §§ 18 och 24 samt § 38 mom. 1 riksdagsordningen;

herr *Andersons* i Knapasjö, nr 408, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 389, med förslag till lag om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo;

herrar *Sjöström* och *Borggren*, nr 409, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 339, med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete; samt

herr *Hage*, nr 410, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 7.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 85, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln av propositionen med förslag till tilläggsstat till

riksstaten för år 1919 gjorda framställning angående anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens uppfostringsanstalt å Bona.

§ 8.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets

utlåtande, nr 17, i anledning av väckta motioner dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en anbefalld utredning om införande av representativt system i den kyrkliga kommunen, dels ock angående överförande till den borgerliga kommunen av ärenden rörande folkskoleväsendet m. m.; och

memorial, nr 18, i anledning av kamrarnas remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 354 med förslag till ändrad lydelse av § 49 regeringsformen och §§ 18 och 24 samt § 38 mom. 1 riksdagsordningen;

första lagutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till § 27 mom. 4 värnpliktslagen den 17 september 1914 ävensom en i ämnet väckt motion; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen m. m. dels ock i anledning därav väckta motioner.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

En av herr *Aarnseth* gjord anhållan att på grund av insänt läkarbetyg erhålla ledighet från riksdagsgörömlen under 8 dagar från och med denna dag blev av kammaren bifallen.

Vidare beviljades ledighet åt:

herr *Johansson* i Olstorp under 7 dagar fr. o. m. den 9 april och
» *Jonson* i Kungsör » 2 » » » » 9 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,31 e. m.

In fidem
Per Cronvall.